

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra práva

**Vybrané aspekty práva životního prostředí v právní
teorii a praxi**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Pavel Pikola, Ph.D.**

Diplomant: **Bc. Petr Liška**

Praha 2016

©

ZADÁNÍ DP

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Vybrané aspekty práva životního prostředí v právní teorii a praxi**“ vypracoval samostatně a že literární prameny a informace (včetně konzultací), které jsem v ní použil, jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Praze dne 25. března 2016

.....

podpis

Poděkování

Především bych rád poděkoval vedoucímu této diplomové práce panu JUDr. Ing. Pavlu Pikolovi, Ph.D., za konzultace, cenné rady, pomoc a vstřícnost při zpracovávání.

Současně též považuji za svou povinnost rovněž poděkovat prof. Ing. Wittlingerové, CSc., za vstřícnost ke zpracování daného tématu a mým blízkým, kteří se mnou měli po celou dobu mého studia trpělivost a podporovali mě v něm.

V Praze dne 25. března 2016

.....

Podpis

Vybrané aspekty práva životního prostředí v právní teorii a praxi

Abstrakt

Diplomová práce, která byla zpracována pod názvem *Vybrané aspekty práva životního prostředí v právní teorii a praxi*, vznikla na základě mezioborové spolupráce mezi FŽP a PEF ČZU. Základní myšlenkou zpracování této diplomové práce, je studie trestněprávního vývoje ochrany životního prostředí z hlediska zájmů společnosti od účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon až do současné doby, kdy výše uvedený trestní zákon byl nahrazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Jde o provedení studie poměrně dlouhého časového období a to od roku 1961 do roku 2015.

V popisné části jsem se prvotně snažil charakterizovat rozsah zájmu diplomové práce, v rámci odvětví trestního práva s důrazem na trestní právo hmotné. Současně jsem se snažil vymezit jeho vztah k právu mezinárodnímu a našemu právnímu řádu České republiky, který stojí především na dvou základních ústavních zákonech a to Ústavě České republiky (tj. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a Listině základních práva a svobod (tj. ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Následně jsem se v praktické části snažil charakterizovat vývoj trestných činů v kontextu znění výše uvedených hmotněprávní trestních zákonů, s ohledem na státní zřízení státu v dané době, rovněž v kontextu zájmů společnosti této doby, především se zaměřením na oblast ochrany životního prostředí a aplikaci trestního práva, jakož to práva charakterizovaného zásadou „ultima ratio“, tedy jakož posledního možného prostředku. Rovněž jsem provedl bližší analýzu a komparaci statistických dat, týkajících se registrované trestné činnosti ze strany Policie České republiky, které mi byly poskytnuty Policejním prezidiem ČR, Odborem analýz.

V závěru poukazuji na zjištěné výsledky, které nejvíce upozorňují na latenci trestné činnosti proti životnímu prostředí na území České republiky, jakož i na problémy týkající se vyčíslení škody. V tomto směru se orgány činné v trestním řízení snaží tento problém vyřešit formou přibrání znalce v souladu s ustanovením § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, kdy tento přibráný znalec dle požadavku orgánů činných v trestním řízení vyhotoví znalecký posudek, ve kterém se objektivně vypořádá se stanovením škody, jejíž stanovení je mimo jiné důležité pro správnou právní kvalifikaci trestného činu proti životnímu prostředí. V závěru se dále rovněž snažím nastínit možná opatření, která by přispěla ke zlepšení současného stavu trestního řízení u trestných činů proti životnímu prostředí s důrazem na vlastní výkon.

Klíčová slova

- Životní prostředí
- Trestní zákon
- Trestný čin
- Znalecký posudek
- Trestní řízení

Selected aspects of environmental law in legal theory and experience

Abstrakt

The thesis, titled The Selected Aspects of Environmental Law in the legal theory and practise was written on a base of interdepartmental cooperation between FŽP (Faculty of Environment) and PEF (Faculty of Operation and Economy) at ČZU (Czech University of Agriculture). The main idea of the thesis is to make a study of criminal law development from a standpoint of the society interests since the force of legislation Nr. 140/1961 Sb. (Code), criminal law, until the present time, when the law mentioned above was replaced by the law Nr. 40/2009 Sb. (Code), Penal Code. The study takes quite a long-term period, from 1961 to 2015.

In the theoretical part I primarily tried to characterise the rank of interest within the branch of criminal law, with the focus on the substantive criminal law. At the same time I tried to determinate its relationship to the international law and the Czech legal system built on two basic constitutional laws – Constitution of the Czech Republic (i.e. Constitutional law Nr. 1/1993 Sb. (Code), as amended).

Then, in the practical part I wanted to characterise criminal offences development in the context of the substantive criminal laws mentioned above, with respect to the state system at the certain time, and in the context of society interests at that time, especially focused on the sphere of environment protection and criminal law usage together with the law characterised by “ultima ratio“ principle, i.e. as the last possible means. I also made an analysis and comparism of statistics data concerning registered criminal offences made by the Police of the Czech republic that was provided to me by The Police Presidium of the Czech Republic, Department of Analyses.

The final part presents detected results that point out latent behaviour to environmant in the Czech Republic and the problems connected with quantifying losses. In this respect the law enforcement agencies try to solve the problem by taking in an expert in agreement with the legalities of § 105, Paragraph 1 of the Law 141/1961 Sb. (Code), Penal Code, when the expert makes an expertise according to the law enforcement agencies requests in which he objectively deals with the damage setting. Its determination is important for example for the right legal qualification of the criminal offence against environment. At the end of the thesis I also try to outline possible measures contributing to improving of current state of prosecution connected with criminal offences against environment with greater emphasis on respective efficiency.

Key words:

- Environment
- Criminal law
- Criminal offence
- Expertise
- Prosecution

Obsah

1	ÚVOD.....	9
2	CÍLE PRÁCE A METODIKA	11
2.1	CÍL PRÁCE.....	11
2.2	METODIKA.....	11
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE A CHARAKTERISTIKA TRESTNÍHO PRÁVA K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ	12
3.1	ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ PRÁVA.....	12
3.2	MEZINÁRODNÍ PRÁVO	13
3.3	EVROPSKÁ UNIE A TRESTNÍ PRÁVO	15
3.4	ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁVA A SVOBOD VE VZTAHU K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ	15
3.4.1	ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY	16
3.4.2	LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁVA A SVOBOD	18
3.5	STRUKTURA NOREM PRÁVA	19
3.6	PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST	21
3.6.1	PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST OBECNĚ.....	21
3.6.2	PRÁVNÍ A TRESTNÍ ODPOVĚDNOST VE VZTAHU K PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	22
3.6.3	TRESTNÍ ODPOVĚDNOST FYZICKÝCH A PRÁVNICKÝCH OSOB....	23
3.7	ČESKOSLOVENKSÉ TRESTNÍ PRÁVO	29
3.8	ČESKÉ TRESTNÍ PRÁVO	31
3.8.1	VYMEZENÍ PRAMENŮ TRESTNÍHO PRÁVA	31
3.9	ŽIVOTNÍ PROSTŘEDNÍ.....	34
3.10	ZÁKLADY OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	34
4	VÝVOJ TRESTNĚPRÁVNÍ LEGISLATIVNY V ČESKÉ REPUBLICE VE VZTAHU K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ.....	38
4.1	ZÁKON Č. 140/1961 SB., TRESTNÍ ZÁKON.....	39
4.1.1	ZLOMOVÁ NOVELA TRESTNÍHO ZÁKONA Č. 159/1989 SB. A NÁSLEDNÝ VÝVOJ AŽ DO PŘIJETÍ TRESTNÍHO ZÁKONÍKU	40
4.2	ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK.....	49
4.3	ZÁKON Č. 418/2011 SB., O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZENÍ PROTI NIM	53
5	STATISTICKÉ PŘEHLEDY SOUVISEJÍCÍ S DANOU PROBLEMATIKOU NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	57

6	PREZENATACE VÝSLEDKŮ PRÁCE	64
7	DISKUZE A PREZENTACE NÁVRHŮ A OPATŘENÍ DE LEGA LATA A DE LEGE FERENDA	71
8	ZÁVĚR	77
9	PŘEHLED LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	79
10	PŘÍLOHY.....	85
	10.1 PŘÍLOHA Č. 1 – ZNĚNÍ § 181C AŽ 181H DLE ZÁKONA Č. 134/2002 SB, KTERÝM DOŠLO K NOVELIZACI ZÁKONA Č. 140/1961 SB., TRESTNÍ ZÁKON	86
	10.2 PŘÍLOHA Č. 2 – ZNĚNÍ § 10 AŽ § 14 ZÁKONA Č. 167/2008 SB., O PŘEDCHÁZENÍ EKOLOGICKÉ ÚJMĚ A O JEJÍ NÁPRAVĚ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ	88
	10.3 PŘÍLOHA Č. 3 – TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ DLE ZÁKONA Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK	91

1 ÚVOD

Toto téma diplomové práce jsem si vybral proto, že se jedná poměrně o zajímavé téma, které se týká životního prostředí a aplikace trestního práva v případech porušování či ohrožování zájmů společnosti, které jsou v oblasti životního prostředí prezentovány prostřednictvím jednotlivých trestných činů. Současně však také proto, že v souvislosti s aplikací trestního práva v oblasti životního prostředí se vyskytují nemalé problémy, které spočívají v latenci této trestné činnosti, chybějící metodiky zaměřené na stanovení škody atd.

V trestním právu hmotném byl donedávna účinný trestní zákon, který od svého vzniku v roce 1961 byl několikrát novelizován, až do doby účinnosti nového trestního zákoníku z roku 2009, s účinností od 1. 1. 2010. Současně byl však v roce 2011 přijat zlomový trestní zákoník o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s účinností do 1. 1. 2012, který u nás prolomil právní teorií pojímané „zavinění“ ve vztahu k fyzickým osobám a nikoliv právnickým osobám s tím, že lze současně vést trestní stíhání jak fyzické osoby, která vystupovala jménem právnické osoby, tak samotné právnické osoby. S ohledem na výše uvedené mohu tuto diplomovou práci posoudit, jakým směrem se trestní právo hmotné v oblasti trestné činnosti ubírá, a jak je s ohledem na účinnosti nových hmotněprávních trestních zákonů efektivní.

Současně jsem mohl v této diplomové práci uplatnit mé letité zkušenosti v oblasti vyšetřování trestných činů s ohledem mého služebního poměru u Policie České republiky, Služby kriminální policie a vyšetřování, u útvaru s celorepublikovou působností, kde jsou vyšetřovány nejzávažnější trestné činy a tudíž s ohledem na tuto skutečnost jsem dle mého názoru schopen reflektovat současnou praxi na úseku trestního řízení – vyšetřování, u Policie České republiky.

V úvodní části mé diplomové práce vymezuji základní charakteristiky a okruh zájmu mého zkoumání ve vztahu k trestným činům proti životnímu prostředí s tím, že se zde zabývám i objasněním některých pojmů, které jsou pro diplomovou práci stěžejní.

V dalších částech se zabývám historickým vývojem jednotlivých zájmových hmotněprávních trestních zákonů v souvislosti s jejich změnami a doplněními ze strany zákonodárců, ze kterého vyplývá především neřešení problematiky životního prostředí v době totality, kdy zlom následuje změnou v demokratické státní zřízení založeném na svobodě slova a projevu, volné soutěže (boje) o moc s pluralitou politických stran, jakož i následně rozpad Československé federativní republiky a vznik samostatného Českého státu. Dále se v diplomové práci odráží další zlom v pojetí vývoje trestního práva hmotného v souvislosti s přípravami a poté následným vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 a především inkorporace směrnic a nařízení do Českého trestního práva. Rovněž se zde zmiňuji i o statistických datech, které mi byly předány ze strany Policejního prezidia ČR republiky, Odborem analýz, kdy se jedná o data trestné činnosti páchané na území České republiky za období let 2000 až 2015, kdy tato data jsem dále rozdělil dle účinnosti zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník (tj. období let 2000 až 2009) a účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (tj. za období let 2010 až 2015), který zrušil k 1. 1. 2010 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník.

V závěru mé práce popisují zjištěné nedostatky ve stávající podobě trestního práva hmotného de lege lata a návrhem změn a opatření těchto nedostatků de lege ferenda.

2 CÍLE PRÁCE A METODIKA

2.1 CÍL PRÁCE

Cílem této diplomové práce je přiblížit problematiku vývoje trestněprávní legislativy na území České republiky ve vztahu k životnímu prostředí a její aplikace v praxi. Tato problematika je o to zajímavější, že poměrně v nedávné době vzešly v účinnost, dva trestní zákony, které zásadním způsobem změnily pohled na trestní zákonodárství na území České republiky, jakož i samotnou aplikaci trestního práva. Je tím myšlen především zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (účinný od 1. 1. 2010) a zákon č. 118/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (účinný od dne 1. 1. 2012).

Hlavní cílem je však poukázat na problémy spojené s legální úpravou trestního práva hmotného se zaměřením na trestné činy proti životnímu prostředí a dále na potíže, které se vyskytují při aplikaci v praxi. Dále zhodnotit současný vývoj dle lege lata a v tomto kontextu poté navrhnout de lege ferenda případná řešení, která by vedla ke zlepšení současného stavu, jakož i ke zkvalitnění současně platné legislativy v této oblasti, vše v souladu s legislativou Evropské unie.

2.2 METODIKA

V mé diplomové práci jsem čerpal z platné právní legislativy na území České republiky a z platné právní legislativy Evropské unie, kterou je Česká republika vázána s ohledem na vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 a rovněž s ohledem na článek 10, ústavního zákona č. 1/993 Sb., o vyhlášení Ústavy České republiky, ve znění pozdějších změn. Jde především o směrnice a nařízení Evropské unie, jakož i mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a to nejenom ve vztahu k Evropské unii, ale i ve vztahu k mezinárodnímu právu. V tomto směru jsem studoval odborné články, odbornou literaturu, jakož i různé internetové články a příspěvky, týkající se trestního práva a životního prostředí. V neposlední řadě jsem provedl vývojovou komparaci trestných činů uvedených v původním znění trestního zákona (tj. zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon) ve vztahu k novému trestnímu zákoníku tj. zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), kdy jak následně z níže uvedeného vyplývá, tyto dva zákony po dobu své existence doznaly mnoho změn a doplnění s ohledem na vývoj a zájmy společnosti.

Současně jsem čerpal z mé praxe u Policie České republiky, Služby kriminální policie a vyšetřování, kde v rámci své činnosti na úseku vyšetřování trestných činů, již přes 15 let provádím samotnou aplikaci trestněprávních norem a to jak ve vztahu k fyzickým osobám, tak nově od roku 2012, ve vztahu k právnickým osobám.

V závěru jsem pomocí komparace porovnával statistická data poskytnutá ze strany Policejního Prezidia České republiky, Odborem analýz, která byla v rozsahu statisticky vykázané trestné činnosti na území České republiky, na úseku trestné činnosti proti životnímu prostředí za období let 2000 až 2015, kdy tato data jsem si dále rozdělil na data let 2000 až 2009 a let 2010 až 2015.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE A CHARAKTERISTIKA TRESTNÍHO PRÁVA K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ

Literární rešerše a charakteristika trestního práva ve vztahu k životnímu prostředí je zaměřena na specifikaci-charakteristice zájmového území (tedy trestního práva), objasnění některých základních pojmů, které se v této diplomové práci objevují a dále je zaměřena na období účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a to především od 17. listopadu 1989, až do současné doby.

V tomto období došlo současně ke klíčovým změnám, a to jak v souvislosti se změnou státního zřízení (kdy v důsledku „sametové revoluce“ ze dne 17. listopadu 1989, byl totalitní komunistický režim v čele s Komunistickou stranou Československa, nahrazen demokratickým zřízením, založeném na pluralitě politických stran a volné politické soutěže o státní moc, jakož i ke změně názvu státu a to z Československé socialistické republiky na Československou federativní republiku), tak i k následnému rozdělení federace ke dni 31. prosince 1992, kdy vznikly z Československé federativní republiky, dva samostatné státy – Česká republika a Slovenská republika. V oblasti trestního práva došlo v důsledku změn státního zřízení a rozpadu federace k několika změnám zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon¹, které skončily celkovou rekonstrukcí trestního práva hmotného, přijetím zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Tento rozsah zájmu, byl zvolen s ohledem na zákonnou úpravu trestných činů proti životnímu prostředí, která se na našem území začala rozvíjet po vzoru západních demokratických států, právě až po pádu komunismu. Rovněž nemalou zásluhu mají mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a které upravují jak oblast trestněprávní, tak oblast životního prostředí (dále viz níže jednotlivé části této kapitoly).

3.1 ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ PRÁVA

Z hlediska vztahů, které jsou předmětem (resp. výsledkem), můžeme říci, že základní rozdělení práva, je na **právo mezinárodní a právo národní** (neboli vnitrostátní). Podle tradičního pojetí, právo mezinárodní upravuje vztahy mezi státy a právo národní (vnitrostátní) upravuje vztahy mezi subjekty v mezích jurisdikce určitého státu. Z práva mezinárodního vyplývají práva a povinnosti jen státům v jejich vzájemných vztazích. Je věcí příslušného státu zvážit, zda je k plnění mezinárodněprávních závazků zapotřebí těch či oněch opatření uvnitř státu. Tato opatření, stejně jako jejich forma, podléhají režimu národního práva. K tomu, aby normy mezinárodního práva zavazovaly ve vnitrostátních vztazích, je zapotřebí jejich transformace prostřednictvím některého z pramenů práva daného státu, kdy v tomto případě se stávají i součástí vnitrostátního práva. Dokud nedojde k transformaci, tak se nelze těmito normami mezinárodního práva řídit, kdy tím mnohdy dochází k případům, které jsou v rozporu s obsahem těchto mezinárodních norem práva.

---

¹ Samotné změny tohoto trestního zákona jsou blíže specifikovány níže, v kapitole „Vývoj trestněprávní legislativy v ČR“.

Otázka souladu mezinárodního a národního práva vyvstává, jestliže se mezinárodní normy dotýkají nejen práva či povinností a zájmů států v jejich vzájemných vztazích, ale i fyzických či právnických osob. V tomto smyslu lze vyvozovat vzájemnou povinnost států plynoucí z mezinárodněprávní úpravy zajišťovat tento soulad uvnitř státu. Z tohoto současně vyplývá pojetí nadřazenosti mezinárodního práva, jakož to vyšší právní síly jeho pramenů, nad právem národním. Tato koncepce je opodstatněná, jen pokud se týká tvorby práva. Zajišťování souladu práva národního s právem mezinárodním a aplikace mezinárodněprávních norem ve vnitrostátních vztazích závisí na ustanoveních národního práva.

Individuální rozhodnutí, která nejsou v souladu s mezinárodní smlouvou, se však považují za porušení mezinárodního práva státem bez ohledu na to, jsou-li v souladu s právem národním. Od druhé světové války se vývoj v Evropě vyznačuje výraznou intenzifikací role mezinárodního práva. Specifický význam mají mezinárodní smlouvy, jimiž se státy zavazují, že ve věcech vymezených smlouvou se budou řídit rozhodnutím orgánu zřízeného mezinárodní smlouvou. Vnitrostátní vztahy jsou pak ovlivňovány zvláště smlouvami, kterými jsou státy zavázány respektovat práva fyzických nebo právnických osob, formulovaná ve smlouvě.

Z hlediska vztahů, které jsou předmětem (resp. výsledkem) právní regulace, je nejdůležitější členění práva na **právo veřejné a právo soukromé**. Právo veřejné vyjadřuje nadřazenost veřejné moci v zákonem vymezených případech vůči ostatním subjektům práva. Právo soukromé odpovídá vztahům rovnosti subjektů a to včetně státu.

Z hlediska funkcí právních úprav ve vzájemných relacích právních norem, můžeme rozlišovat **právo hmotné a právo procesní**. Vztah mezi právem hmotným a právem procesním, můžeme charakterizovat, že se jedná o vztah účelu a prostředku.

Právo hmotné vyjadřuje obecně vztahy, ve smyslu subjektivních práv a povinností, jejichž individuální utváření v procesu realizace práva mezi právními subjekty je vlastním meritorním účelem veškeré právní regulace.

Právo procesní formuluje obecně právní vztahy, ve smyslu subjektivního práva a povinností, jejichž individuální utváření v praxi mezi právními subjekty je potřebné v případech, kdy k dosahování účelu sledovaného hmotněprávní úpravou je zapotřebí zásahu orgánu moci veřejné. Jde o právní vztahy potřebné pro tvorbu práva hmotného i procesního, jakož i pro aplikaci práva. Zejména v případech, kdy pro utváření, zajištění či ochranu hmotněprávních subjektů práv a povinností je zapotřebí individuálních právních aktů orgánu moci veřejné. Právo procesní upravuje postupy, jejichž výsledkem je vydání aktu veřejnoprávního, jakož i organizaci moci veřejné, pravomoc (resp. způsobilost) orgánu k vydávání veřejnoprávních aktů určitého druhu, působnost, popř. příslušnost. U států kontinentálně evropského typu právní kultury (kam se řadí i Česká republika), je procesní právo vesměs kodifikováno (Boguszak, 2001).

3.2 MEZINÁRODNÍ PRÁVO

Mezinárodní právo životního prostředí se řadí mezi odvětví mezinárodního práva veřejného. Lze jej v současné době označit jako klíčový prostředek ochrany životního prostředí. Toto je především dáno charakterem velkého množství lidských

činností, které ovlivňují životní prostředí, a které přesahují hranice jednoho státu. Jeho hlavním cílem je ochrana biosféry před jejím zhoršením a udržení rovnováhy mezi všemi jejími složkami. Je proto nezbytné sjednocení právní úpravy jednotlivých států ve smyslu nastavení minimálních standardů environmentální ochrany.

Mezinárodní, resp. celosvětové problémy životního prostředí se snažil definovat například ve výboru zahraničních vztahů Daniel P. Ahn, který ve svém materiálu odpovídá na otázky kladené Mathew Woltmannem. Jeho odpovědi na otázky, vztahující se k nejvýznamnějším a nejurgentnějším globálním problémům v oblasti životního prostředí, jsou motivovány moderním přístupem vykazujícím systémové pojetí činnosti výboru pro zahraniční vztahy s definováním světových regionů, strategie ochrany a expertní analýzy a struktury informačních zdrojů v celosvětovém měřítku, což lze považovat obecně za základní definování okruhů zájmů, v rámci pojetí ochrany životního prostředí v mezinárodním, resp. celosvětovém měřítku (Ahn, 2013).

Další zajímavý příspěvek v oblasti mezinárodního práva se nachází v časopisu Open Access Scientific Reports (na str. 2), kdy se jedná o příspěvek S. Vijay Ananda, který se snaží netradičním způsobem zaměřit na metodologii zkoumání dopadu změn v životním prostředí v kontextu mezinárodního práva, kdy hledá cesty k nalezení objektivní datové základny pro analýzu diferentních typů dat, tak aby byla zájmová data relevantní a využitelná pro diskusi zaměřenou na změnu životního prostředí v globálních podmínkách. Definuje všeobecný globální problém z hlediska systémového pohledu společně s degradací ozónové sféry, odlesňování, zhoršování kvality zemědělské a orné půdy, snižování vlastností a možností biologické diverzity i celosvětový hazard při využívání chemických intenzifikačních prostředků vyvolávajících problémy v životním prostředí. V neposlední řadě upozorňuje na dlouhodobost negativních efektů, které se mohou odrazit po několik generací lidské populace v mezinárodním měřítku. Právě toto systémové pojetí může poukázat na nejzávažnější problémy životního prostředí jako celku (Anand, 2013).

Česká republika je smluvní stranou skoro u všech významných univerzálních a regionálních umluv v rámci oblasti mezinárodní ochrany životního prostředí, přičemž od roku 1989 se aktivně zapojuje do činnosti mezinárodního společenství v této oblasti. Současně je členem významných mezinárodních organizací, jejichž zájmy činností souvisejí s ochranou životního prostředí (např. WHO², UNESCO³, apod.). K tomuto je nutné dodat, že k velké části starších mezinárodních úmluv, týkajících se ochrany životního prostředí, Česká republika přistoupila až po roce 1989, kdy se například jedná o:

- Úmluvu o ochraně ozónové vrstvy Země, která byla podepsána ve Vídni v roce 1985 (ČR přistoupila v roce 1990),
- Ramsarskou úmluvu o mokřadech, která byla podepsána v Ramsaru v roce 1971 (ČR přistoupila v roce 1990),
- Úmluvu UNESCO, která byla podepsána v Paříži v roce 1972 (ČR přistoupila v roce 1990),
- Úmluvu CITES, která byla podepsána ve Washingtonu v roce 1973 (ČR přistoupila v roce 1992),

---

² „World Health Organization“ – Světová zdravotnická organizace.

³ „United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization“ - Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu.

- Bonnskou úmluvu o ochraně stěhovavých ptáku, která byla podepsána v Bonnu v roce 1979 (ČR přistoupila v roce 1994),
- Bernskou úmluvu o ochraně fauny a flóry, byla podepsána v Bernu v roce 1979 (ČR přistoupila v roce 1997) atd.

Vzájemný vztah norem Mezinárodního práva a vnitrostátního práva doznal zásadních změn a až novelou Ústavy a to především článku 10 (Smolek, 2010).

3.3 EVROPSKÁ UNIE A TRESTNÍ PRÁVO

Velký význam má zejména v posledních letech tzv. probíhající evropeizace trestní práva, která probíhá v rámci evropského práva, kdy v širším smyslu zahrnuje vedle práva Evropských společenství a práva Evropské unie, také právo Rady Evropy, jakož to mezinárodní organizace regionální povahy, jehož nejdůležitějším základem je evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod s dodatkovými protokoly.

V užším slova smyslu lze chápat evropské právo, jako právo Evropských společenství a právo Evropské unie, kterým se rozumí soubor právních norem směřujících především k ochraně ekonomických svobod (tj. volného pohybu zboží, služeb, pracovní síly a kapitálu) v rámci jednotného vnitřního evropského trhu.

V oblasti trestního práva probíhá proces evropeizace velmi pomalu a obtížně, což souvisí s chápáním pojetí suverenity členského státu v oblasti trestní jurisdikce, kdy na základě tohoto, je těžiště evropské spolupráce v této oblasti stále jen v harmonizaci, popř. klasické mezivládní spolupráce. Tato mezivládní spolupráce vyžaduje konsenzus všech členských států a to v rámci takzvaného třetího pilíře. Omezujícím činitelem jsou podstatné odlišnosti v národních systémech trestního práva v jednotlivých členských státech Evropské unie, které navazují na jejich odlišný právně-historický vývoj a zejména existence dvou velkých trestně právních systémů románsko-germánského a anglo-amerického (common law).

Přestože evropské státy využívající tyto systémy učinily v posledních letech významné kroky ke vzájemnému sblížení (jako kupříkladu zvyšující se úloha psaného práva a zavedení žalobců v britském právu či rozvoj probační služby na kontinentu apod.), nelze předpokládat postup tohoto procesu do takové míry, že by v nejbližších letech bylo možné očekávat vytvoření jednotlivého systému evropského práva. Kulturní, sociální a historické rozdíly mezi jednotlivými členskými státy proces unifikace trestního práva ještě dlouho neumožní. Na druhé straně bylo v rámci evropeizace trestního práva (kterou chápeme jako soubor evropských trestněprávních standardů, které sdílejí státy Evropské unie s cílem čelit trestné činnosti) dosaženo mnoho dílčích úspěchů a to především v oblasti harmonizace skutkových podstat trestných činů, jako je obchod s drogami, terorismu, obchod s lidmi, dětská pornografie (Šámal, 2009).

3.4 ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD VE VZTAHU K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ

Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů, dále jen Ústava ČR) a Listina základních práva a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), jsou základními ústavními zákony

České republiky, které jsou na pomyslném vrcholu právního řádu České republiky. Vzhledem k postavení ústavních zákonů, nesmí odvozené zákony odporovat ústavním zákonům. Dle čl. 10 Ústavy ČR, jsou ústavním zákonů rovny vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci, dal Parlament ČR souhlas a jimiž je Česká republika vázána. V případě, kdy mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se znění mezinárodní smlouvy. Nad dodržováním ústavnosti dohlíží Ústavní soud se sídlem v Brně, který stojí mimo systém obecných soudů. Jeho základním posláním je nejen garantovat ústavnost právního řádu, ale též poskytovat ochranu základním lidským právům fyzických a právnických osob a to i proti rozhodnutí obecných soudů, které nebylo v souladu s ústavním pořádkem (Klíma a kol., 2005).

3.4.1 ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY

V Preambuli Ústavy ČR je mimo jiné uvedeno odhodlání občanů ČR, společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství. Pod touto definicí lze chápat, že tato povinnost střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství dopadá nejen na stát, ale i na občanskou společnost.

Dle čl. 7 Ústavy ČR, stát dbá o šetřené využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. De facto se jedná o zakotvení principu odpovědnosti státu za příznivý stav životního prostředí, přičemž pod touto odpovědností se nemyslí pouze odpovědnost právní, ale rovněž také odpovědnost politická a morální. Stát je zde postaven do role garanta příznivého stavu životního prostředí. Z výše uvedeného znění preambule Ústavy ČR však vyplývá, že Ústava ČR, se o ochraně životního prostředí výslovně nezmiňuje. Je však zřejmé, že se k ní hlásí prostřednictvím ochrany přírody a přírodních zdrojů a prostřednictvím Listiny základních práv a svobod, která byla čl. 3 Ústavy ČR, prohlášena za součást ústavního pořádku ČR.

K výše uvedenému ve vztahu k životnímu prostředí je nutno dodat, že před nabytím účinnosti ústavního zákona č. 395/2001 Sb. (tzv. euronovely, kterou se změnila Ústava ČR), obsahovala Ústava pouze velmi omezenou recepční klauzuli uvedenou v čl. 10, která se vztahovala jen na omezený okruh mezinárodních smluv, které se týkaly lidských práv a základních svobod. Nevyjadřovala se tak k bezprostřední závaznosti jiných mezinárodních smluv, mezi které patřily prakticky také mezinárodní úmluvy na ochranu životního prostředí. Základem vnitrostátní aplikace těchto mezinárodních smluv tvořila různě formulována ustanovení jednotlivých zákonů, které odkazovaly na příslušnou mezinárodní úmluvu a tím ji inkorporovaly do českého právního řádu. Bez těchto inkorporačních ustanovení nebylo možné tyto mezinárodní úmluvy aplikovat ve vnitrostátním právu, ačkoliv byly řádně schváleny Parlamentem ČR a vyhlášeny v rámci ratifikace mezinárodních smluv.

Od vzniku Československá až do roku 1991, československé ústavy (včetně ústavy z roku 1920), neobsahovaly žádné řešení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva. Tento vztah byl řešen pouze v rámci některých zákonů, vždy však pro oblast jeho věcné příslušnosti. Z platných ústav, žádná neobsahovala takzvanou generální recepční normu, ani jiným způsobem neupravovala přednost použití mezinárodního práva. Situace se změnila, nikoliv však výrazně, přijetím ústavního zákona č. 23/1991 Sb., který ve svém ustanovení § 2 stanovil, že mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách Českou a

Slovenskou Federativní Republikou ratifikované a vyhlášené jsou na jejím území obecně závazné a mají přednost před zákonem. Následně po vzniku samostatného českého státu dne 1. 1. 1993, vstoupila Česká republika podle ústavního zákona č. 4/1993 Sb., do všech práva a závazků, s výjimkou závazků spojených s územím, na které se vztahovala svrchovanost ČSFR, ale nevztahuje se na ně svrchovanost České republiky. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, navázala na recepční klauzuli obsaženou ve výše uvedeném ústavním zákonu č. 23/1991 Sb. a v minimálně nezměněné podobě ji převzala čl. 10: „*Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.*“⁴

Přijetím ústavního zákona č. 395/2001 Sb. se situace diametrálně změnila, neboť s účinností tohoto zákona od dne 1. 6. 2002 se prostřednictvím nové generální recepční klauzule obsažené ve změněném článku 10 Ústavy ČR, inkorporují mezinárodní smlouvy obecně do českého právního řádu, za předpokladu, že splňují stanovené podmínky, a to:

- musí se jednat o platnou mezinárodní smlouvu, kterou je Česká republika vázána,
- k ratifikaci byl dán souhlas Parlamentu ČR (jedná se o tzv. smlouvy prezidentské, které vyžadují ke své ratifikaci souhlasu obou komor Parlamentu ČR – viz čl. 49 Ústavy ČR)⁵,
- smlouva byla ratifikována v souladu s Ústavou ČR a pravidly mezinárodního práva,
- smlouva byla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv.

K těmto explicitně stanoveným podmínkám nadále samozřejmě platí podmínka samovykonatelnosti příslušných smluvních ustanovení, kterou se rozumí, že ustanovení jsou dostatečně přesná a nevyžadují ke své ratifikaci provedení zákonem. Prostřednictvím generální recepční klauzule se mezinárodní smlouvy, které splňují výše uvedené podmínky, stávají součástí našeho českého právního řádu, což znamená, že jsou vnitrostátně bezprostředně závazné s aplikační předností před zákonem. Pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, použije se prioritně ustanovení mezinárodní smlouvy. Přestože ústavní zákon č. 395/2001 Sb. neobsahuje přechodné ustanovení, lze usuzovat, že se nové řešení inkorporace mezinárodních úmluv do českého práva vztahuje nejen na smlouvy ratifikované po nabytí účinnosti zákona (ke dni 1. 6. 2002), ale i na všechny mezinárodní smlouvy splňující podmínky ust. čl. 10 Ústavy ČR (Pavlíček a Hřebejk, 1998).

---

⁴ Samotné znění Ústavy ČR – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mjnhe>

⁵ Dle čl. 49 Ústavy ČR: „*K ratifikaci mezinárodních smluv*

a) upravujících práva a povinnosti osob,

b) spojeneckých, mírových a jiných politických,

c) z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci,

d) hospodářských, jež jsou všeobecné povahy,

e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu,

je třeba souhlasu obou komor Parlamentu.“

Samotné znění Ústavy ČR – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mjnhe>

3.4.2 LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁVA A SVOBOD

Konkrétní ústavní základy ochrany životního prostředí jsou zakotveny v Listině základních práv a svobod, kdy životnímu prostředí je věnován samostatný čl. 35, v němž se mimo jiné uvádí, že:

- každý má právo na příznivé životní prostředí,
- každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a
- při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Pojem životní prostředí definuje zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, který pod něj zahrnuje vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Z těchto důvodů v preambuli Listiny základních práva a svobod ústavodárci připomínali, že společnost přejímá svůj díl odpovědnosti vůči budoucím generacím za osud veškerého života na Zemi. Taková povinnost se promítá i do požadavku na zachování trvale udržitelného rozvoje. Rozumí se tím takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojit jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. Právo každého na příznivé životní prostředí znamená zároveň povinnost každého předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí (Pavlíček a kol., 1999).

Právo na příznivé životní prostředí patří k základním lidským právům. Podle své povahy přísluší stejně jako právo na život a na ochranu zdraví, každé fyzické osobě. Vyjadřuje antropocentrické pojetí příznivého prostředí, ve vztahu k člověku. Pojem „příznivé“ se váže k určitému obecnému stavu prostředí a to v určitém prostoru, v němž jsou pro každého vytvořeny objektivně stejné podmínky existence, za předpokladu, že ještě splňují přípustné limity znečištění nebo jiného ohrožení či poškození základních složek životního prostředí. Právo na příznivé životní prostředí však nenáleží mezi práva, kterých se lze dovolávat přímým odkazem na Listinu základních práv a svobod (viz čl. 41), ale pouze v mezích zákonů, které ji provádějí. Na těchto zákonech tudíž závisí, jaký stav životního prostředí bude možné pokládat za příznivý, a jen s odkazem na ně se lze práva na příznivé prostředí domáhat.

S právem na příznivé životní prostředí souvisí další základní lidská práva zakotvená v Listině základních práva a svobod, a to právo na život v čl. 6 odst. 1 a právo na ochranu zdraví v čl. 31. Bez příznivého životního prostředí by tato práva nemohla být garantována.

Právo na informace o stavu životního prostředí je nejen předpokladem pro uplatňování práva na příznivé životní prostředí, ale též předpokladem účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí, neboť veřejnost je stavem nebo zásahy do tohoto prostředí vždy (přímo či nepřímo) dotčena. Právo na informace obecně zaručuje listina základních práva a svobod v čl. 17, a proto je třeba čl. 35 odst. 2 považovat za speciální ustanovení ve vztahu k životnímu prostředí. Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, který provádí čl. 35 odst. 2 Listiny základních práva a svobod, je tudíž zvláštní zákonem ve vztahu k zákonu č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Je-li každý zavázán povinností chránit životní prostředí tím, že je nesmí poškozovat ani ohrožovat víc, než to dovoluje zákon, vztahuje se tato povinnost na všechny, tedy jak na fyzické, tak i na právnické osoby. Absolutní zákaz jakéhokoliv škodlivého počínání však není uskutečnitelný. V zákonech jsou proto zpravidla stanoveny hranice, v nichž je toto počínání ještě únosné a dosažitelné. Tyto hranice nejsou neměnné. Postupně, v závislosti na vytváření k tomu nezbytných předpokladů (ekonomických, vědeckých, technických a jiných), ale též v návaznosti na vývoj lidského poznání o zhoršování stavu životního prostředí a jeho složek, se mění tak, že sledují trend ke zpřísnování režimu ochrany.

Význam životního prostředí nachází odraz též v ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny základních práva a svobod, kde je upraven vztah mezi vlastnickým právem a životním prostředím. Protože výkon vlastnického práva nesmí podle tohoto ustanovení poškozovat vedle lidského zdraví ani přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem, dává tím Listina základních práv a svobod jednoznačnou odpověď, že při střetu zájmů má ochrana životního prostředí přednost před výkonem práv vlastníka, kterým se překračují stanovené meze.

Hlavním garantem práv a povinností v Listině základních práv a svobod obsažených je především stát. Vyplývá to nejen ze čl. 7 Ústavy ČR, ale především z existujícího stavu životního prostředí, z rozsahu jeho ohrožování a poškozování. Bez uplatňování mocenské role státu, resp. společenství států v co nejširším mezinárodním měřítku, uskutečňované tvorbou a realizací právní norem na ochranu životního prostředí, je náprava již nemyslitelná (Drobník, 2010).

3.5 STRUKTURA NOREM PRÁVA

Logickou strukturu právních norem⁶ tvoří:

- a) hypotéza – podmínky realizace normy,
- b) dispozice – vlastní pravidlo chování,
- c) sankce – následky vyplývající z porušení normy.

Hypotézou právní normy se rozumí ta část, která stanoví předpoklady, podmínky, za nichž se má realizovat pravidlo chování stanovené v dispozici právní normy. V hypotéze právní normy jsou většinou stanoveny právní skutečnosti, se kterými je spojen vznik, změna nebo zánik právních vztahů upravených v dispozici.

Rozlišujeme hypotézu relativně abstraktní a konkrétní. Norma je obecným pravidlem chování a její hypotéza bývá abstraktní s tím, že se může však lišit stupněm abstraktnosti či konkrétnosti. Konkrétní hypotézy nepřipouštějí žádné uvážení při interpretaci a aplikaci, neponechávají tedy rozpětí různé volby možností (např. vyjádření „ručí výší svého měsíčního platu“ – nebude tedy po tomto subjektu požadována polovina z platu či dva platy, ale striktně jeden plat). V případě relativně abstraktní hypotézy je zároveň umožněno vhodným způsobem regulovat zvláště rozsáhlou třídu konkrétních případů. Toto vyplývá z povahy některých upravovaných vztahů, kdy je zde nutnost, aby hypotéza byla formulována natolik abstraktně, aby byly vytvořeny poměrně širší meze rozhodování státního orgánu podle uvážení. Právní norma poté obsahuje termíny značného stupně abstraktnosti jako pojmy

---

⁶ Právní norma je obecně závazné pravidlo chování, jehož dodržování je zabezpečeno státem, formou státního donucení (Čapek, 2001a).

„obecný zájem“, „ochrana veřejného pořádku apod. V takovém případě je hypotéza určena, ale stupeň její abstraktnosti klade na státní orgány poněkud jiné nároky, nežli je tomu u hypotézy relativně určité.

Můžeme rozlišit také jednoznačné a alternativní hypotézy, kdy při jednoznačné hypotéze musí nastat všechny uvedené podmínky, aby došlo k realizaci dispozice. Při alternativní hypotéze jde poté vlastně o dvě nebo více samostatných hypotéz, které mají stejnou dispozici.

Jednoznačnou hypotézu lze z logického hlediska poté znázornit:

- je-li „A“ (hypotéza), a má být „D“ (dispozice) → např. jestliže dědictví nenabude žádný dědic (hypotéza), dědictví připadne státu (dispozice).

Alternativní hypotézu poté jako:

- je-li „A“ (hypotéza), a má být „D“ (dispozice),
- je-li „B“ (hypotéza), a má být „D“ (dispozice) → např. jestliže dědictví nenabude žádný přímý příbuzný (hypotéza A) nebo příbuzný z pobočné linie (hypotéza B), dědictví připadne státu (dispozice).

Dispozice první normy stanoví pravidlo chování, tedy zejména stanoví, komu a jaká oprávnění a povinnosti vznikají v případě, kdy nastanou skutečnosti uvedené v hypotéze.

Dále můžeme říci, že **hypotéza a dispozice** se dělí na taxativní a demonstrativní. Taxativní hypotéza a dispozice bezpodmínečně vyžaduje splnění taxativně uvedených podmínek (např. soud přivolí k výpovědi nájmu bytu pronajímatelem je z důvodu taxativně uvedených v odst. 1, tedy pouze z důvodů uvedených v odst. 1), zatím co demonstrativní hypotéza a dispozice stanoví podmínky realizace relativně abstraktně a poté příkladmo část podmínek konkretizuje (např. soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédně k možnostem nápravy a k poměrům pachatele, kdy poté následuje demonstrativní výčet, tedy výčet, který není v rámci možnosti vyčerpávající, ale jenom příkladný.

Sankce právní normy stanoví, jaké právní následky nastanou, bude-li porušena povinnost uvedena v dispozici právní normy.

Obecně můžeme uvést, že strukturu právní normy lze charakterizovat také tak, že právní norma zpravidla obsahuje dvě dvojice strukturálních prvků a to:

a) hypotézu a dispozici

b) normativní ustanovení pro případ nesplnění povinností vyplývající z dispozice a právní následky tohoto nesplnění.

Právní norma tedy de facto zpravidla obsahuje dvě elementární normy, první určuje podmínky vzniku subjektivních práv a povinností, a druhá určuje sankční následky nesplnění povinností.

Sankce dále mohou být dle určitosti:

- absolutně určité (stanoví určitý druhu a výměru trestu, jako např. „odnětí svobody v délce trvání 15 let“),
- relativně určité (újma se může pohybovat v určitém rámci, jako např. „odnětí svobody na půl roku až deset let“),

- neurčitě, které se v právu vyskytují ojediněle (např. „bude potrestán přiměřeně“).

Hypotézy, dispozice a sankce právní normy lze klasifikovat i z hlediska dalších znaků, kdy tyto klasifikace však nemají teoreticky i praktický poměrně menší význam (Čapek, 2001a).

3.6 PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

3.6.1 PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST OBECNĚ

Právní odpovědností se obecně rozumí odpovědnost nutnost nést následky svého chování a jednání. Tato odpovědnost může být přitom rozdílná, můžeme rozlišovat například na odpovědnost morální, politickou a právní. Za porušení povinností stanovených v různých druzích společenských norem, nastávají různé druhy odpovědnosti. V tomto směru platí, že za porušení právní povinnosti může podle okolností nastoupit vedle sebe odpovědnost morální, politická a právní. Toto vyplývá ze samotné povahy právní odpovědnosti, která může být zároveň povinností politickou nebo morální. Naopak z porušení povinnosti politické nebo morální, může nastat pouze odpovědnost politická nebo morální, a tedy i odpovídající následky (ztráta důvěry příslušných orgánů a organizací a morální odsouzení společnosti). Odpovědností právní se rozumí povinnost strpět za porušení povinnosti následky stanovené právními normami a to v rámci odpovědnostního právního poměru. Tato odpovědnost je zpravidla spojena se vznikem nové povinnosti a to v důsledku zaviněného porušení povinnosti původní, tedy vznikne tím povinnost sekundární, odvozená od povinnosti primární.

V právní vědě se někdy vymezuje pojem odpovědnosti širěji, kdy toto širší pojetí zahrnuje též případy, kdy nová povinnost vzniká, aniž je tu dáno zaviněné porušení odpovědnosti tím, komu nová, sekundární povinnost vzniká. Tyto případy jsou někdy nazývány jako objektivní odpovědnost, aniž by někteří autoři ne zcela výstižně v těchto případech hovořili o vzniku mimoodpovědnostní, sekundární povinnosti. Rozlišují se zpravidla následující formy odpovědnosti na základě vztahu objektivních a subjektivních předpokladů:

- a) odpovědnost za zavinění (subjektivní odpovědnost), která je buď to úplná subjektivní odpovědnost, nebo odpovědnost za presumované zavinění s možností je vyvrátit přesvědčivými důvody,
- b) odpovědnost objektivní (bez ohledu na zavinění), která je buď to objektivní odpovědnost absolutní (bez možnosti liberace), nebo odpovědnost objektivní s připuštěním liberačních důvodů.

Objektivní odpovědnost (tj. odpovědnost za porušení práva bez ohledu na to, zda nositel povinnosti porušení zavinil či nikoliv) má v moderním soudobém právu dosti široké uplatnění. Toto je dáno stále složitější vazbou společenských vztahů a struktury v síti navzájem provázaných povinností a oprávnění různých subjektů. Odpovědnost objektivní má proto významné místo v právu soukromém, zejména v právu občanském, obchodním, z části pracovním) a dále v některých institutech práva správního. Vyloučena je v právu trestním a přestupkovém, které je vybudováno na základě odpovědnosti za zavinění. V právu se rozlišují zřetelně

různé druhy, resp. systémy právní odpovědnosti a to odpovědnost trestní, správní, disciplinární a soukromoprávní (Čapek, 2001b).

3.6.2 PRÁVNÍ A TRESTNÍ ODPOVĚDNOST VE VZTAHU K PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Problematika odpovědnosti za ztráty na životním prostředí se za poslední čtyřicet let dostala do popředí pozornosti a to jak právníků, tak i ostatních odborníků ve třech právních oblastech. Konkrétně práva mezinárodního, práva evropského unijního a práva národního. Tato skutečnost je pochopitelná, neboť tato problematika úzce souvisí se samotným stavem životního prostředí a jeho složek. Je zde zřetelná snaha tuto problematiku řešit, zejména ze strany akademických a ekologických kruhů, nicméně se zde dlouhodobě vyskytují dvě základní překážky. První překážku představují problémy právní a věcné, které souvisejí se složitostí problematiky (například kauzalita a její dokazování, reverzibilita škoda, formy nápravy). Druhou překážkou představuje malý společenský a politický zájem dané otázky řešit a to do doby, než dosáhnout aktuálně kolapsových, havarijních či krizových stavů nebo jevů, které přímo ohrožují životy, zdraví či majetek lidí. Pokud bude dána odpovídající politická vůle, pak věcné i právní problémy mohou být překonány. Sama odpovědnost je kategorií nejen právní, ale i ekonomickou, filozofickou, teologickou a psychologickou.

Členění odpovědnosti v oblasti nejrůznějších společenských věd je nejen častým předmětem diskusí, ale i mnohdy sporů. Není zde zcela jednotný přístup nebo stanovisko. Vcelku jsou však obecně přijímány odpovědnost morální a odpovědnost právní, jako zřejmě dvě nejdůležitější kategorie odpovědnosti obecně. S právním vymezením pojmu odpovědnosti, též mohou být někdy potíže, když se slovo odpovědnost používá jako synonymum nejen pro povinnost, ale například pro ručení, popřípadě závazek. Jednotlivé odpovědnostní systémy jsou relativně samostatné, byť se samozřejmě navzájem ovlivňují. Představují překrývající se množiny, které nejsou totožné.

V nejširším slova smyslu odpovědnost při ochraně životního prostředí hraje klíčovou roli, neboť subsumuje uvědomění si svých povinností za stav země, státu, kraje, obce, místa kde žijí. Odpovědnost je kategorií obsahující nejen vnější projevy uvědomění, ale též zejména vnitřní svědomí každého jedince. Na úseku ochrany životního prostředí je právní odpovědnost v odborné právní literatuře z důvodu potřebného zkrácení a zjednodušení, označována jako ekologicko-právní odpovědnost. Tato ekologicko-právní odpovědnost zahrnuje odpovědnost jak deliktní, tak i odpovědnost za ztráty na životním prostředí. Většinu rysů a prvků má shodnou s obecnou právní odpovědností, kdy však některá specifika ji přeci jen poněkud odlišují, což se projevuje v samotné právní úpravě, tak i při její aplikaci. V českém právu se ve vztahu k odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí uplatňují obě dvě kategorie odpovědnosti, a to jak odpovědnost objektivní (za následek), tak i odpovědnost subjektivní (za zavinění).

K tomuto dále přistupuje deliktní odpovědnost, kterou se rozumí odpovědnost za protiprávní jednání. Jedná se tedy o jednání, kterým se porušují jednotlivá ustanovení (povinnosti osob) na ochranu životního prostředí či jeho složek. V této oblasti se v právu uplatňuje jak odpovědnost trestní (tj. trestněprávní, za trestné činy), tak i

správní (tj. administrativní, za správní delikty), přičemž správní je v praxi podstatně častěji využívána.

Trestní právo představuje zejména pro svou výrazně odstrašující funkci stále větší úlohu při ochraně životního prostředí. Zvyšuje se jak četnost, tak ale i hlavně závažnost protiprávních činů proti životnímu prostředí zejména v posledních letech. Tyto činy zjevně nemohou být sankcionovány jen na úrovni správního práva. Zmíněné činy souvisí se vzácností a nedostupností některých zdrojů či komodit, které jsou stále ohrožovány a ničeny, tak i s novými a rozsáhlými technickými a ekonomickými možnostmi organizovaných skupin při páchání trestné činnosti (Damohorský, 2010a).

3.6.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST FYZICKÝCH A PRÁVNICKÝCH OSOB

Trestní odpovědnost byla do konce roku 2011 aplikována pouze u fyzických osob, v rámci zásady individuální trestní odpovědnosti s tím, že trestní odpovědnost právnických osob náš právní řád vůbec nepřipouštěl. Avšak s ohledem na právní vývoj a vnější tlaky okolních států, včetně Evropské unie, byl na našem území následně přijat zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

3.6.3.1 FYZICKÉ OSOBY

U fyzických osob je základem trestní odpovědnosti zaviněné jednání pachatele, které musí obligatorně naplňovat všechny zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu dle zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Zákonná definice pojmu pachatele je uvedena v ustanovení § 22 odst. 1 trestního zákoníku⁷. Současně je však zapotřebí splnění tří základních obecných podmínek trestní odpovědnosti u fyzické osoby, a to:

- 1) Věk⁸.
- 2) Příčetnost⁹.
- 3) Rozumová a mravní vyspělost u mladistvých pachatelů.

V případě věku, trestní zákoník obligatorně požaduje dosažení minimálně 15 let. K tomuto však dále přistupuje ještě další členění dosaženého věku pachatele a to s ohledem na zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věch mládeže, který dále

---

⁷ Dle tohoto ustanovení je pachatelem trestného činu ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Samotné znění trestního zákoníku – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015, dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 17.*

⁸ Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v ust. § 25 uvádí: „*Kdo v době spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný*“. Samotné znění trestního zákoníku – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015, dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 18.*

⁹ Samotný pojem „nepříčetnost“ je uveden v ust. § 26 trestního zákoníku: „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný*.“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 18.*

rozlišuje pojem dítě¹⁰ (tj. osoba, mladší patnácti let) a mladiství¹¹ (tj. ten, který v době spáchání provinění dovršil patnácti let a nepřekročil osmnáctý rok svého věku). Dosažením 18 let se osoba stává plně trestně zodpovědná. K tomuto členění dle věku pachatele však trestněprávní nauka dále rozlišuje ještě jeden pojem a to osobu blízkou věku mladistvému (§ 41 písm. b) trestního zákona), v rámci polehčujících okolností, kdy zákonodárce neuvádí číselně, o kolik let může věk pachatele převýšit 18 let a to z důvodu, protože proces dospívání (resp. proces dosažení sociální zralosti), je ryze individuální záležitostí každého jedince – osoby.

Příčetností se myslí duševní schopnosti pachatele. Příčetnost je podmíněna schopností pachatele chápat význam svého činu pro společnost a ovládat své jednání. Na základě této definice pachatel jednal v nepřičetnosti, jestliže:

- trpěl duševní poruchou,
- je zbaven schopnosti rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládat své jednání,
- ztráta rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby jsou dány v době činu.

Výše uvedené podmínky nepřičetnosti musí být splněny současně. V případě duševní poruchy hovoříme o biologickém kritériu nepřičetnosti. Z psychiatrického hlediska můžeme duševní poruchu označit jako zřetelnou odchylku od běžné normy, tedy ve smyslu od stavu zdraví, kterým se rozumí stav úplné duševní a sociální pohody.

Legální definici duševní poruchy nalezneme v trestním zákoníku v ust. § 123¹², kde duševní poruchou se rozumí (mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci) i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká sociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. Sama duševní porucha může mít různou podobu, může být vrozená (mentální retardace) či získaná (Alzheimerova choroba, vaskulární demence, alkoholická paranoia, syndrom patologického hráčství), kdy může být trvalá, dlouho trvající nebo přechodná, a to ve smyslu, že může trvat několik vteřin či minut (např. epileptický záchvat), nebo měsíc či leta (např. schizofrenie). Trestní právo nezkoumá duševní poruchu samu o sobě, nýbrž se zajímá o její vliv na spáchání trestního činu, ve smyslu schopnosti rozpoznat protiprávnost činu a ovládat své jednání. Zjednodušeně řečeno na schopnosti svobodně jednat.

Druhá z podmínek nepřičetnosti je nedostatek schopnosti rozumové (tj. takzvané schopnosti rozpoznávací), anebo schopnosti ovládací tj. (schopnosti ovládat své jednání, takzvaná schopnost určovací). V právní teorii hovoříme o takzvaném psychologickém (juristickém) kritériu nepřičetnosti. K naplnění nepřičetnosti postačí nedostatek jedné z těchto schopností, a to buď schopnosti rozpoznávací, anebo

---

¹⁰ Dle ust. § 2 odst. 1 písm. b) zákona o soudnictví ve věcech mládeže: „*dítětem patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku*“. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 260.*

¹¹ Dle ust. § 2 odst. 1 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže: „*mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku*“. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 260.*

¹² Dle § 123 trestního zákoníku se duševní poruchou rozumí: „*Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.*“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 40.*

určovací. Nestačí tedy, aby pachatel vnímal skutkové okolnosti trestní činu, k tomuto je dále zapotřebí, aby byl též způsobilý chápat jejich společenský smysl.

Co se týče třetí podmínky (tj. ztráty rozpoznávací nebo ovládací schopnosti u postižené osoby jsou dány v době činu), tak tato je obsažena v předchozích dvou podmínkách.

Do stavu nepřičetnosti se pachatel může přivodit rovněž užitím „návykové látky“. Zákonodárce v případě návykové látky učinil legální definici v zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a to v ustanovení § 130¹³. Návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Toto vymezení návykových látek je širším smyslu, neboť jde o široký okruh látek, které jsou i volně k dostání na trhu, jako například ředidla, čisticí prostředky apod. Samotný výraz „návykové látky“, je však dle trestně právní teorie věcně nesprávný, neboť je neurčitý, přičemž vyvolání návyku není vždy pojmovým znakem těchto látek.

Při posuzování trestných činů spáchaných pod vlivem návykové látky rozlišujeme:

- a) jaký byl duševní stav pachatele v době před aplikací návykové látky,
- b) jaký vliv měla aplikace návykové látky na přičetnost pachatele.

Přitom může docházet ke kombinaci různých případů, kdy nejběžnější je taková varianta, že duševním stavem, v němž si pachatel přivodil opilost, popřípadě jiný vliv návykové látky, byla přičetnost, a trestný čin spáchal ve stavu přičetnosti. Jako nejproblematičtější se jeví posuzování takových případů, kdy přičetný pachatel pod vlivem návykové látky se ocitl ve stavu nepřičetnosti a v tomto stavu následně spáchal trestný čin. Trestně právní nauka v tomto směru rozlišuje tři případy a to:

- a) Do stavu nepřičetnosti se pachatel úmyslně přivodil, aby v něm spáchal trestní čin („opil se na kuráž“). Odpovědnost se tu posuzuje na základě doby, kdy byl pachatel ještě přičetný, a kdy se uváděl úmyslně do stavu nepřičetnosti (tzv. dolózní *actio libera in causa* – doslova jednání svobodné ve své přičetnosti). Pachatel je pak plně odpovědný za úmyslný trestný čin.
- b) V nepřičetnosti pachatel spáchá trestný čin z nedbalosti a jeho nedbalost spočívá ve spáchání trestného činu jednáním, jímž se uvedl do stavu nepřičetnosti. Jako příklad můžeme uvést řidiče motorového vozidla, který způsobí při dopravní nehodě smrt. Poté lze v tom, že se uvedl do stavu nepřičetnosti, spatřovat jednání, jímž z nedbalosti způsobil usmrcení. Pachatel je pak plně odpovědný za trestný čin z nedbalosti (*actio libera in causa culpa*).
- c) Jednání spáchané v zaviněné nepřičetnosti se posuzuje jako samostatná skutková podstata zvláštního trestného činu a to opilství dle § 360 trestního zákoníku, kdy pachatel se požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak,

---

¹³ Dle ust. § 130 trestního zákoníku, se návykovou látkou rozumí: „Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.“ Dle UZ č. 1083 – Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 41.

přivede byť z nedbalosti do stavu nepříčetnosti, v němž se dopustí jednání, které má jinak znaky trestného činu.

Samotné zavinění pachatele u trestného činu opilství dle § 360 tr. Zákoníku, se vztahuje pouze na uvedení se do stavu nepříčetnosti, nikoliv již na jednání v tomto stavu uskutečněné.

Zákonodárce v trestním zákoníku však dále ještě uvádí v ust. § 27 trestního zákoníku, pojem „**zmenšená příčetnost**¹⁴“. Zmenšenou příčetností se rozumí stav, kdy byla v důsledku duševní poruchy výrazněji zeslabena schopnost pachatele rozpoznat, že spáchaný čin je protiprávní, anebo schopnost ovládat své jednání. Oproti nepříčetnosti, ve které je alespoň jedna z obou schopností vyloučena (tedy rozpoznávací nebo ovládací), jsou v případě zmenšené příčetnosti obě schopnosti pouze výrazně oslabeny. V tomto smyslu, není zmenšená příčetnost považována za polehčující okolnost, neboť nemusí nutně snižovat závažnost činu a odůvodňovat mírnější trest. Pokud byl trestný čin spáchán ve stavu zmenšené příčetnosti, tak je pachatel trestně odpovědný, neboť zmenšená příčetnost nevyučuje trestní odpovědnost, avšak odůvodňuje zvláštní postup vůči pachateli.

Zmenšená příčetnost jakož to okolnost, která spolupůsobila při spáchání trestného činu, vytváří zvláštní situaci, ve které vůči pachateli nelze vždy postupovat způsobem, který by byl obvykle účinný. Význam má především z hlediska rozhodování o sankci. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (v ust. § 40 odst. 1¹⁵), a zák. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže (v ust. § 25 odst. 2¹⁶) uvádějí jako obligatorní důsledek spáchání činu ve stavu zmenšení příčetnosti:

- a) Jestliže dospělý pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené příčetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti při stanovení durhu trestu a jeho výměry.
- b) Při stanovení druhu trestního opatření a jeho výměry přihlédne soud pro mládež u mladistvého pachatele také k tomu, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšení příčetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky.

Z výše uvedeného vyplývá, že oproti právní úpravě v trestním zákoníku pro dospělé pachatele se u mladistvého nerozlišuje, zda se jednalo o zmenšenou příčetnost zaviněnou či nezaviněnou.

Mezi fakultativní důsledky zmenšené příčetnosti patří:

- a) Fakultativní uložení ochranného léčení¹⁷.

---

¹⁴ Dle ust. § 27 trestního zákoníku, se zmenšeno příčetností rozumí: „*Kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu měl podstatně sníženou schopnost rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, je zmenšeně příčetný.*“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 18.*

¹⁵ V ustanovení § 40 odst. 1 trestního zákoníku se uvádí: „*Jestliže pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené příčetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, přihlédne soud k této okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry.*“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 21.*

¹⁶ V ustanovení § 25 odst. 2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže se uvádí: „*Při stanovení druhu trestního opatření a jeho výměry soud pro mládež přihlédne také k tomu, že mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené příčetnosti, který si přivodil vlivem návykové látky.*“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 266.*

¹⁷ Viz ust. § 99 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 36.*

- b) Snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby za současného uložení ochranného léčení¹⁸.
- c) Upuštění od potrestání za současně uložené ochranného léčení¹⁹.
- d) Upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence²⁰.
- e) Upuštění od uložení trestního opatření za současně uloženého ochranného léčení nebo zabezpečovací detence²¹.

Trestný čin spáchaný ve stavu zmenšené přičetnosti má význam i v dalších směrech, jako kupříkladu při posouzení povahy a závažnosti činu, jako kritéria pro ukládání trestu a posouzení soudu o zařazení pachatele do příslušného typu věznice.

Rozumová a mravní vyspělost se posuzuje u mladistvých pachatelů v rámci modifikace trestní odpovědnosti mladistvého, tj. osoby, která v době spáchání nedovršila patnáctý rok svého věku a současně nepřekročila osmnáctý rok svého věku (§ 2 písm. c) zákona o soudnictví ve věcech mládeže – viz výše).

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže současně vychází z presumpce, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný (viz § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže²²). Tento požadavek rozumové a mravní vyspělosti mladistvého pachatele stojí vedle požadavku přičetnosti a věku, přičemž tvoří novou samostatnou podmínku trestní odpovědnosti, tedy samostatný obecný znak provinění. Samotná nezralost mladistvého pachatele spočívá v nedostatku rozumové a mravní vyspělosti s tím, že tato musí být podstatná (zásadní) ve vztahu stupně vývoje pachatelova vrstevníku.

K tomuto je ovšem nutné dodat, že samotný zákon o soudnictví ve věch mládeže nespécifikuje samotný pojem rozumové a mravní vyspělosti, jakož i kritéria tohoto pojmu. Tuto mezeru se snaží alespoň vyplnit aplikační praxe, kdy základ je položen na znaleckém zkoumání a to v případech, ve kterých vzniknou o této rozumové a mravní vyspělosti pochybnosti, jako je tomu v případech pochybnosti o plné přičetnosti (Jelínek, 2010b).

3.6.3.2 PRÁVNICKÉ OSOBY

V rámci přípravy nového zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim bylo nutno vyřešit problematiku spáchání trestného činu, jakož to základní podmínky vztahující se ke vzniku trestní odpovědnosti konkretizované právnické osoby. Tyto osoby jsou reálně způsobilé jednat, a to jak v souladu s právní normou, tak i v jejím rozporu, což se i děje. Současně je však nutné dodat, že za

¹⁸ Viz ust. § 40 odst. 2 trestního zákoníku. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 21.*

¹⁹ Viz ust. § 47 odst. 1 trestního zákoníku. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 21.*

²⁰ Viz ust. § 47 odst. 2 trestního zákoníku. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 21.*

²¹ Viz ust. § 12 písm. a) zákoníku o soudnictví ve věcech mládeže. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 262.*

²² Dle § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věch mládeže: „Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.“ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 261.*

právníckou osobu vždy jednájí fyzické osoby, kdy vzhledem k této skutečnosti nelze současně vyloučit i její trestně právní zodpovědnost. Dle sociologických výzkumů mají právnícké osoby jako kolektivy osob vůli odlišnou od osob, které je tvoří, což právo obecně ve vztahu k právníckým osobám uznává. Základní podmínky trestní odpovědnosti právníckých osob je možno teoreticky, ale i prakticky, jak o tom svědčí četné zahraniční právní úpravy i zkušenosti, vymezit různým způsobem. V tomto směru budeme vycházet z nejvíce používaného Heineho třídění, které je zaměřeno co do možných způsobů chápání odpovědnosti právnícké osoby:

a) Přičitatelnost odpovědnosti právnícké osobě za trestné činy, které byly spáchány jménem této právnícké osoby ze strany jejich vedení, tedy fyzických osob a to včetně jejich zavinění na spáchaném trestném činu, neboť právnícká osoba jako fiktivní osoba nemá vlastní vůli, a tedy nemůže samostatně zaviněně jednat. Ke vztahu fyzické osoby k právnícké osobě (přičitatelnosti) přistupují další podmínky, jako například:

1. že čin byl spáchán ve prospěch nebo v zájmu právnícké osoby,
2. byly porušeny povinnosti, které se týkají právnícké osoby,
3. čin byl spáchán v rámci činnosti právnícké osoby atd.

b) Původní odpovědnost právnícké osoby za trestní činy, u níž je právnícká osoba samostatným přímým pachatelem trestného činu, neboť je odpovědná bez ohledu na vazbu s konkrétním činem fyzické osoby. Tato odpovědnost právnícké osobě vychází z přiznané schopnosti samostatně jednat a mít odlišnou vůli od vůle jednotlivců, kteří právníckou osobu tvoří, kdy tento způsob chápání trestní odpovědnosti právnícké osoby se uplatňuje v několika velmi různorodých formách. Například v Nizozemí jde o model reprezentace či funkčního zavinění, funkční viny, kdy funkční pachatel (tj. producent, zaměstnavatel apod.) je sám svým jednáním odpovědný za následek trestného činu přímého pachatele – tj. např. zaměstnance. Jako další příklad můžeme uvést USA, kde jde o zavedení modelu agregace, se zvláštní autentickou vůlí právnícké osoby na základě doktríny kolektivního vědomí „doctrine of collective knowledge“. V tomto směru si můžeme představit i další modely založené na systémových teoriích, které vycházejí:

1. ze závadného firemního prostředí „corporate culture“,
2. z nedostatků v organizaci,
3. ze zanedbávání řídicích a kontrolních povinností apod..

c) Ručení právnícké osoby založené na objektivní odpovědnosti právnícké osoby za trestné činy. V rámci tohoto způsobu chápání trestní odpovědnosti právnícké osoby se nezkoumá subjektivní stránka odpovědnosti této právnícké osoby, ani její vazba na jednání konkrétní fyzické osoby, kdy právnícká osoba odpovídá ve formě striktní odpovědnosti nebo absolutní odpovědnosti (kdy se v tomto směru nepřipouští dokonce ani žádná obrana) za trestný čin bez ohledu na zavinění trestného činu. Uplatňuje se zpravidla u omezeného okruhu trestných činů v některých státech systému „common law“ (zvykového práva) ohledně tzv. „regulatory offences“ (tzv. regulační přestupky) a to oproti obecným trestným činům, kde se vyžaduje zavinění, jako např. u trestných činů proti životu a zdraví nebo proti životnímu prostředí. Na našem území se v zásadě používá u tzv. správního trestání. Zmíněný model se v Evropě používá např. ve Švédsku.

V České republice byl odmítnut jako nevhodný pro trestní odpovědnost právnické osoby a to z důvodu, že jde o koncept, který je v rozporu se základními zásadami, na nichž je trestní právo hmotné založeno.

Zaviněné jednání ve vztahu k trestní odpovědnosti právnické osoby je třeba, podle trestně právní teorie, formulovat ve smyslu „*přičitatelnosti trestného činu právnické osobě*“, na základě vlastního výkonu tzv. rizikového managementu. Tím je myšleno buď přímo protiprávního jednání osob ve vedení právnické osoby, nebo alespoň chybného zvládnutí zvýšeného rizika vyplývajícího z provozování podniku.

Na základě tohoto pojetí lze právnické osobě přičítat spáchání trestného činu, jestliže trestný čin byl spáchán přímo vlastním jednáním ze strany členů jejich orgánů nebo ovládajících osob, anebo jednáním jejího zaměstnance, popřípadě osoby v obdobném postavení. Zaměstnanec, popřípadě osoba v obdobném postavení musí jednat na základě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby či ji ovládajících osob, nebo proto, že její vlastní orgány nebo jiné odpovědné osoby neprovedly taková opatření, která měly provést podle zákona, popřípadě která po nich lze spravedlivě požadovat. Tím se myslí zejména neprovedení povinné nebo potřebné kontroly nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, pojem právnické osoby výslovně nedefinuje, ale přenechává jeho vymezení normám občanskoprávním a obchodněprávním, kdy s ohledem na tuto skutečnost, se vztahuje na všechny právnické osoby bez ohledu na způsob jejich vzniku, pokud nejsou výslovně z jeho působnosti vyloučeny (§ 6)²³. Současně na základě tohoto není vyloučena ani trestní odpovědnost právnické osoby, která je tvořena jedinou osobou, jako je tomu např. u společnosti s ručením omezeným s jediným společníkem.

Vznik a existence právnických osob představují určitou právní konstrukci, kdy vzhledem k tomu, musí být právem zkonstruován i způsob jednání právnických osob jako subjektů práva navenek, neboť právnická osoba jako celek nemá vlastní vůli, nemůže tedy podle ní jednat a navenek ji projevovat. Český právní řád proto stanoví, že vlastní jednání právnické osoby představují ty projevy vůle, které jménem právnické osoby činí její určité orgány nebo zástupci jako fyzické osoby s tím, že právní následky spojené s těmito projevy vůle, se přičítají přímo právnické osobě jako subjektu práva (Šámal, 2012a).

3.7 ČESKOSLOVENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO

Československé trestní právo bylo součástí právního řadu jednotlivých státních zřízení (tj. jak v rámci Československé socialistické republiky, tak i Československé federativní republiky), přičemž právním řádem se rozumí systém pramenů práva, obsahující právní normy platné a účinné na území České republiky. Trestní právo se současně řadilo mezi odvětví práva veřejného. Rozlišovalo se trestní právo hmotné, které stanovilo co je trestným činem a jakou sankci lze za něj uložit a trestní právo

---

²³ Dle § 6 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: „(1) Podle tohoto zákona nejsou trestně odpovědné a) Česká republika, b) územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. (2) Majetková účast právnických osob uvedených v odstavci 1 na právnické osobě nevylučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby podle tohoto zákona.“ Dle UZ č. 1083 – Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 292.

procesní, které upravovalo trestní řízení, tedy procedurální postup trestních orgánů v trestních věcech.

Trestní právo hmotné a částečně i trestní právo procesní odráželo problematiku společenského vývoje od roku 1945 až po rok 1989 (resp. po 17. listopad 1989). Základním a výchozím bodem pro úpravu trestního práva hmotného, se v předmětné době roku 1961, stala Ústava Československé socialistické republiky č. 100/1960 Sb. V intencích této Ústavy, byl v roce 1961 vydán s účinností od 1. 1. 1962, trestní zákon č. 140/1961 Sb., který s mnoha novelizacemi platil poměrně donedávna²⁴. Tento trestní zákoník definoval pojem trestného činu v ust. § 3²⁵, rozvinul kritéria nebezpečnosti činu pro společnost v § 3 odst. 4²⁶. Obecnou část charakterizovala poměrně rozsáhlá kriminalizace, která spočívala v širokém pojetí přípravy²⁷ a pokusu²⁸ trestného činu. Nově bylo zavedeno i organizátorství²⁹ v rámci účastenství na trestné činnosti. Z dalších trestněprávních předpisů, které byly přijaty do listopadu 1989, byl zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech³⁰, kterým byla vytvořena kategorie soudně trestaných protiprávních deliktů - přečinů a dále zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), kdy jeho přijetím započalo období současného platného trestního práva procesního, které platí po novelách tohoto zákona dodnes (Janošíková, 2005).

---

²⁴ Resp. platil se svými novelami do přijetí zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (s účinností od 1. ledna 2010).

²⁵ Odst. 1 až 3 – „*Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně. Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

²⁶ „*Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.*“ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné dtto výše.

²⁷ Dle § 7 odst. 1, odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb. se přípravou trestného činu rozumělo jednání pro společnost nebezpečné, které záleželo v organizování zvláště závažného trestného činu, v opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, sročení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, bylo přípravou k trestnému činu, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu. Příprava k trestnému činu byla trestná podle trestní sazby stanovené na trestný čin, k němuž směřovala, jestliže trestní zákon ve zvláštní části nestanovil něco jiného. Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné dtto výše.

²⁸ Dle § 8 odst. 1, odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., se pokusem trestného činu rozumělo jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřovalo k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, bylo pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo. Pokus trestného činu byl trestný podle trestní sazby stanovené na dokonání trestný čin. Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné dtto výše.

²⁹ Dle § 10 odst. 1 písm. a) zák. č. 140/1961 Sb., se organizátorem v rámci účastenství na dokonání trestného činu nebo jeho pokusu myslel ten, kdo spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil. Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné dtto výše.

³⁰ Tento zákon byl zrušen zákonem č. 175/1990 Sb., kterým došlo k novelizaci zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, kdy zrušením tohoto zákona na našem území existovaly již pouze trestné činy, bez další diferenciaci. Současná právní úprava trestního práva hmotného (tj. zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) navázala na pojetí přečinu, kdy trestné činy se dělí na přečiny a zločiny s tím, že v případě zločinu dále rozlišuje zločin a zvláště závažný zločin (blíže viz ustanovení § 14). Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné dtto výše.

3.8 ČESKÉ TRESTNÍ PRÁVO

S ohledem na percepci českého trestního práva z trestního práva československého můžeme v kontextu výše uvedeného říci, že české trestní právo vývojově na toto právo navazuje. České trestní právo je součástí právního řadu České republiky, řadí se mezi odvětví práva veřejného, a v kontextu výše uvedeného vývoje trestního práva na našem území, se rovněž rozlišuje trestní právo hmotné a trestní právo procesní.

Trestní právo hmotné je odvětvím práva, které chrání práva o oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy, taxativně uvedenými v trestně právních normách. V některých případech se tato ochrana poskytuje i cizímu státu. Trestně právní ochrana spočívá v tom, že trestní právo hmotné určuje, za jakých podmínek určitý způsob jednání představuje trestný čin a současně stanoví, jaké sankce lze za něj mohou být uloženy. K ochraně před trestnými činy slouží stanovení podmínek ukládání ochranných opatření u dospělých pachatelů (tj. ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty), u právnických osob (zabránění věci) a u mladistvých pachatelů trestní právo stanoví, která z opatření (výchovných, ochranných nebo trestních) jim lze za spáchání trestného činu uložit.

Trestní právo hmotné se uplatňuje prostřednictvím trestního práva procesního, jehož normy upravují postup orgánů činných v trestním řízení o konkrétních spáchaných trestných činech tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Trestní právo procesní stanoví pravidla pro uplatnění trestního práva hmotného, kdy podle povahy subjektu trestní odpovědnosti můžeme rozlišovat trestní právo dospělých, trestní právo mladistvých a trestní právo právnických osob. Trestní právo hmotné lze tedy realizovat pouze způsobem stanoveným trestním právem procesním (Jelínek, 2010).

3.8.1 VYMEZENÍ PRAMENŮ TRESTNÍHO PRÁVA

Hovoříme-li o pramenech trestního práva, máme především na mysli prameny práva ve formálním smyslu, na rozdíl od pramenů práva v materiálním smyslu, kterými rozumíme zdroj obsahu právních norem v dané společnosti v kontextu společenskohistorického, ve kterém právo vzniká, jakož i na základě vývoje určité společnosti a to i v mezinárodních souvislostech. Jsou to především určité zájmy, které se do obsahu práva v takové společnosti promítají. Dále můžeme někdy rozlišovat prameny práva v gnozeologickém pojetí, které navazuje na pojetí právních norem ve formálním slova smyslu, přičemž je podstatně širší, neboť jde o veškeré prameny poznání práva. Proto mimo pramenů práva ve formálním smyslu, se sem zahrnují i veškeré další zdroje, které obsahují informace o právu a jeho společenském působení, mimo zákonů a dalších právních předpisů, precedentů i všechna rozhodnutí, smlouvy, právní literatura, včetně komentářů, učebnic, monografií, odborných článků apod. Prameny práva ve formálním smyslu jsou historicky navázány na různé typy právní kultury, ve kterých se vyvinuly čtyři základní prameny práva. Jsou jimi právní předpisy, soudní precedenty, normativní právní smlouvy a právní obyčej.

V evropském kontinentálním systému práva, jakož to systému práva psaného „lex scripta“ (kam patří i právní řád České republiky), má zásadní význam jako pramen práva právní předpis (tj. obecně závazný normativní právní akt) a v oboru

trestního, kde je jedním ze základních principů „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (tj. žádný trestný čin bez zákona, žádný trest bez zákona), je to především primárně zákon. V tomto smyslu hovoříme o trestním právu, jako o právu zákonném, ve kterém se neuplatňují právní obyčeje a ani soudní precedenty, jako prameny práva, byť význam judikatury v posledních letech neobyčejně vzrůstá.

Naše pojetí trestního práva vyjadřuje princip zákonnosti, který je jedním z nezbytných předpokladů právní jistoty, což v trestním právu má mimořádný význam. Budeme-li vycházet z obecných úvah o pramenech trestního práva, tak tyto základní prameny tvoří:

- 1) ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších předpisů;
- 2) ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práva a svobod ve znění pozdějších předpisů);
- 3) mezinárodní smlouvy, které jsou na základě čl. 10 Ústavy České republiky, součástí právního řádu České republiky (jedná se především zejména o mezinárodní smlouvy, které upravují problematiku v oblasti lidských práv a základních svobod)³¹;
- 4) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník;
- 5) zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);
- 6) zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (zákon o soudnictví ve věcech mládeže);
- 7) zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů,
- 8) zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody;
- 9) amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky, vydaná na základě čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy České republiky,
- 10) nálezy pléna Ústavního soudu vydané podle čl. 87 odst. 1 písm. a), b) Ústavy České republiky, kterými rozhoduje o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem, nebo o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem (jedná o takzvanou negativní zákonodárnou pravomoc ve smyslu normativního aktu s právní silou zákona, byť jde de facto o rozhodnutí orgánu soudního typu).

Současně však musíme rozlišovat prameny trestního práva hmotného a procesního. Některé zákony jsou jak prameny trestního práva hmotného, tak i trestního práva procesního, neboť obsahují hmotněprávní a procesněprávní normy,

---

³¹ Zejména Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (vyhl. č. 120/1976 Sb.), Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod s dodatkovými protokoly (sděl. č. 209/1992 Sb., Protokol č. 9 k Úmluvě byl vyhlášen pod č. 41/1996 Sb., Protokol č. 11 k Úmluvě byl vyhlášen pod č. 243/1998 Sb.), Úmluva o právech dítěte (sděl. č. 104/1991 Sb.), Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (sděl. č. 169/1991 Sb.), Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (sděl. č. 9/1996 Sb.) atd. (Šámal, 2009).

jako tomu je například u zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

S prameny trestního práva souvisí poměrně velké množství zákonů a podzákoných předpisů, postihující méně závažná protispolečenská jednání, kdy mají ve vztahu k trestnímu právu subsidiární povahu. Těmito méně závažnými jednáními se rozumí přestupky, jiné správní delikty (viz např. zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích; zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon; zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě; zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, atd.) a disciplinární delikty, kam se především zařazuje:

1. kárná odpovědnost soudců podle zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů),

2. kárná odpovědnost státních zástupců podle zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

3. kázeňská odpovědnost příslušníků bezpečnostních sborů podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, apod.

Zvláštní skupinou disciplinárních deliktů jsou delikty členů profesních komor (advokátů, daňových poradců, patentových zástupců, auditorů, notářů, lékařů atd.)

Tato bezprostřední souvislost je dána i s právními předpisy, které upravují právní instituty a společenské vztahy, na které trestní zákoník odkazuje ve svých blanketových skutkových podstatách (např. v § 298 o neoprávněném nakládání s odpady), nebo které vyjadřují normativními znaky skutkové podstaty trestného činu (např. zákonná povinnost platit daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení apod. v § 240 o zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby).

Obdobně je tomu tak i s právními předpisy (zákony i podzákonými předpisy), které bližším způsobem vymezují pojmy používané trestním zákoníkem, jejichž obsahové vymezení trestní zákoník přímo předvídá v tzv. zmocňovacích normách, a které odkazují buď přímo na zákon (např. § 289 odst. 1)³², nebo na vládní nařízení (např. § 154)³³.

Souvislost trestního práva s dalšími právními odvětvími a právními předpisy je dána tím, že trestní zákoník ve své zvláštní části (kde jsou uvedeny jednotlivé trestní činy) upravuje skutkové podstaty trestných činů, které postihují závažnější porušení právních povinností stanovených v jiných právních předpisech spadajících pod jiná právní odvětví, která jim poskytují primární ochranu. V tomto smyslu se hovoří o sekundární nebo akcesorické povaze trestního práva, která vychází ze zásady „ultima ratio“, tedy trestního práva, jakož to posledního krajního prostředku (Šámal, 2009).

---

³² Dle ust. § 289 odst. 1 trestního zákoníku: „Zákon stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursorů používané pro nezákonnou výrobu omamných nebo psychotropních látek.“ Dle UZ č. 1083 – Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 77.

³³ Dle ust. § 154 trestního zákoníku: „Vláda nařízením stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci.“ Samotné znění trestního zákoníku – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015, dle UZ č. 1083 – Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 45.

3.9 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

V současné době můžeme najít mnoho definic pojmu „životní prostředí“ a to ve vztahu k různým vědním oborům. S ohledem na právní zaměření této diplomové práce budeme vycházet z legální definice tohoto pojmu, kterou zákonodárce uvádí v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (v ust. § 2)³⁴, kdy pod tímto pojmem rozumí vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Současně v tomto ustanovení uvádí složky životního prostředí, kterými rozumí zejména ovzduší, vodu, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

Právní teorie však současně uvádí, že za jeho součást (s ohledem na život na Zemi), musíme též současně považovat i modifikovanou přírodu, a to ve smyslu „kulturní krajiny“, která vznikla v důsledku lidské činnosti (například zemědělské pozemky), neboť i toto je nepochybně součástí životního prostředí (Tichá, 2004).

S ohledem na tuto skutečnost, je tedy zapotřebí nahlížet na životní prostředí jako na komplexní a složitý systém vztahů, jež ve své spletnosti vytváří nejzákladnější podmínky života na Zemi, jakož i podmínky pro jeho další rozvoj. Proto v tomto duchu komplexního nahlížení na životní prostředí, nemůžeme oddělit životní prostředí České republiky (či jeho krajů a obcí) od okolního světa. Musíme si především uvědomit to, že na životní prostředí naší modré planety Země působí i vlivy mající svůj původ mimo ni, a to ve vesmíru.

Jednotlivé složky životního prostředí se navzájem ovlivňují (působí na sebe), kdy v tomto ohledu působení byť na jednu složku v konkrétním místě, se zákonitě projeví v místě zcela jiném a to i dokonce velmi vzdáleném. Proto tato neohraničenost a neohraničitelnost životního prostředí je velmi specifická, čímž způsobuje mimo jiné také potíže v environmentální legislativě (Bělohradková, 2011).

3.10 ZÁKLADY OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Právo životního prostředí svými právními normami upravuje společenské vztahy, jakož to soubor práv a povinností, které souvisejí s ochranou životního prostředí. Pojem „ochrana životního prostředí“ je definována zákonodárcem v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (v ust. § 9)³⁵, a to ve smyslu činností, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Současně zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.

---

³⁴ Dle ust. § 2 zákona o životním prostředí: „Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“ Samotné znění zákona o životním prostředí - vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezf6mjxfuza>

³⁵ Dle ust. § 2 zákona o životním prostředí: „Ochrana životního prostředí zahrnuje činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.“ Samotné znění zákona o životním prostředí - vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezf6mjxfuza>

Existence živých organismů včetně člověka je podmíněna jejich vztahem k přírodě. Člověk je součástí přírody a to jen krátkou dobu z miliard let trvajících vývoje naší planety Země. Život na zemi vyžaduje neustálou výměnu hmoty a energie mezi živým a neživým prostředím. Člověk na rozdíl od všech ostatních živých organismů, dokázal přírodu přetvářet ke svému prospěchu a to natolik intenzivně, že začal bezprostředně ohrožovat jak sebe, tak ostatní organismy. V historii naší planety docházelo k řadě dramatických změn, které měly za následek vymírání druhů, nikdy však k tomuto nedocházelo zapříčiněním jediného živočišného druhu. Lidstvo prošlo postupně třemi fázemi vývoje své civilizace a to od civilizace lovců a sběračů přes zemědělskou civilizaci, až k současné průmyslové civilizaci. Docházelo k přechodu od využití kamene a kostí přes dřevo (ve druhé fázi) až k uhlí, ropě, atomu a ostatním fosilním palivům. Negativními stránkami dnešní civilizace je však nesporně nadměrné čerpání přírodních zdrojů, zejména těch neobnovitelných. Postupně tak dochází ke zhroucení životadárných procesů a samočisticích schopností přírody, k hubení živočišných a rostlinných druhů i destrukci celých ekosystémů.

Člověk se odcizuje přírodě a má dojem, že s ní stále více musí bojovat. Problémy životního prostředí, resp. jeho ochrany, tak nelze řešit odděleně od řešení problému ostatních. Základním východiskem při hledání řešení těchto problémů musí být ekologická únosnost planety jako celku i jejích jednotlivých částí a prostředí. Od 20. století tak postupně vzniká nejen uvědomění, ale následně i potřeba životního prostředí cíleně chránit, a to tak, aby se alespoň omezily negativní vlivy člověka na životní prostředí. Od spontánních hnutí a právních pokusů o ochranu přírody, se postupně přechází ke komplexní a vědecky zdůvodnitelné ochraně životního prostředí a to jak prostředky jednotlivých států, tak i jednotlivých osob. Životní prostředí a jeho ochrana se tak stává nezbytnou a významnou aktivitou lidské činnosti, kterou se alespoň tlumí, nebo přímo odstraňují negativní dopady lidské činnosti na biosféru. Sám člověk se tak vlastně snaží napravit to, co sám svou činností napáchal. Bohužel stav životního prostředí na naší planetě Zemi, má tendenci k neustálému zhoršování. Zejména je to způsobeno masovou a neuváženou činností, člověka, který čerpá přírodní zdroje, aniž by uvažoval o vedlejších dopadech. Je to dáno tím, že člověk nadřazuje krátkodobé přínosy a zisky nad dlouhodobým trvale udržitelným rozvojem.

Vedle čerpání zdrojů z přírody, také současně vypouští, odkládá a uvolňuje do ní řadu látek ve formě odpadních plynů, vod či vlastních pevných odpadů, a to již v takovém množství, kterým závažně znečišťuje, či jinak bezprostředně ohrožuje nebo poškozuje životní prostředí. Samočisticí schopnosti přírody a jednotlivých ekosystémů se navíc s tak rychlým a intenzivním znečišťováním nejsou schopny samy poradit. Ke znečišťování ovzduší zejména dochází spalováním fosilních paliv či využíváním jiných látek, které vedou k zesílení skleníkového jevu, ke kyselým dešťům a ztenčování ozónové vrstvy Země. To vše se děje v takové míře, že to ohrožuje klimatický systém naší planety. Rovněž dochází k znečišťování vody a to jak sladké, tak slané. K tomu dále přistupuje fakt, že pitné vody je v mnoha regionech světa (a to i v jižní Evropě) značný nedostatek. Rozkolísání klimatického systému však na mnoha místech světa způsobuje na druhé straně katastrofální povodně a záplavy, sucha, orkány a další katastrofické stavy či jevy.

Dochází také k šířící se degradaci půd v různých formách, ať již se jedná o rozrůstání pouští, rozsáhlé odlesňování, její kontaminaci cizorodými látkami nebo odnos úrodných částic půdy vodou či vzduchem. Přispívá to nejen k ničení

ekosystému a snižování biodiverzity, ale též prohlubuje problémy spojené s nasycením a zásobováním světové populace potravinami a pitnou vodou. Hubení živočišných a rostlinných druhů je jedním z nejzávažnějších problémů životního prostředí. Ztráta biologické rozmanitosti na všech jejích úrovních, se tak též stává jedním z nejzávažnějších globálních problémů životního prostředí dnešní doby. Současný vývoj stavu životního prostředí na území České republiky nebyl v posledních šedesáti letech nijak uspokojivý. Vzrostlo dramaticky znečištění ovzduší a vody, rostla degradace půdy a to zejména erozí a kontaminací, mnoho druhů rostlin a živočichů bylo ohroženo na své existenci. Zejména socialistický politický a ekonomický model v podstatě neřešil otázky ochrany životního prostředí. Měl je spíše za problémy okrajové, kdy s ohledem na tuto skutečnost, bylo proto nezbytné tyto problémy po společenských změnách roku 1989 začít urychleně řešit a to jak za pomoci přijímání nových právních úprav, tak i ekonomickými, technickými, vědeckými a organizačními prostředky. Nutno však říci, že toto poslední desetiletí znamenalo v ochraně životního prostředí v České republice a ve vývoji stavu tohoto prostředí, zásadní zlom k lepšímu, nicméně ještě není možné konstatovat, že by byly všechny problémy zcela vyřešeny.

Jedním ze současných nejdůležitějších konceptů a principů ochrany životního prostředí, je tzv. trvalé udržitelný rozvoj „*sustainable development*“, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů (viz § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)³⁶.

Damohorský ve svém třetím vydání „Práva životního prostředí“ uvádí, že trvale udržitelný rozvoj má čtyři dimenze:

1. ekonomický a technologický rozvoj,
2. rozvoj lidské společnosti,
3. rozvoj občanské společnosti,
4. ekologickou únosnost.

Tento koncept udržitelného rozvoje byl poprvé popsán a rozpracován ve zprávě „*Naše společná budoucnost*“ (Our Common Future), Komise OSN vedené Gro Harlem Brundtaldovou v roce 1978. Poté byl tento princip a cíl přijat mezinárodním společenstvím, a to jak na summitech v Rio de Janeiru v roce 1992, tak i v Johannesburgu v roce 2002, kdy se stal postupně běžnou a uznávanou součástí politických dokumentů i právních norem mezinárodních a komunitárních (resp. unijních a národních).

Trvale udržitelný rozvoj je založen na přednostním využívání obnovitelných přírodních zdrojů, v rámci jejich obnovitelnosti a maximální šetrnosti a úspornosti ve vztahu k neobnovitelným zdrojům. K tomuto je však zapotřebí si uvědomit, že obnovitelné zdroje se za jistých okolností mohou stát zdroji neobnovitelnými, a že jedním ze základních obnovitelných zdrojů je i člověk, jeho práce a invence. V současné době již podstatná většina států uznává výše uvedený koncept trvale udržitelného rozvoje a přistoupila k němu jako k jistému principu a cíli ve svém

---

³⁶ Dle ust. § 6 zákona o životním prostředí: „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“ Samotné znění zákona o životním prostředí - vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhez6mjxfuza>

směřování, kdy jak plyne z výkladu právních institutů, projevuje se trvale udržitelný rozvoj jak v mezinárodním, tak i evropském unijním a českém právu poměrně dosti zřetelně (Damohorský, 2010a).

Globálními problémy současného životního prostředí a trvale udržitelným rozvojem se všeobecně zabývá publikace Francese Harrise, *Global Environmental Issues*. Tato práce se rovněž zabývá vztahy lidí k životnímu prostředí a negociací, tedy přiblížením základů vědy o životním prostředí. Řeší zejména otázky uvedené na str. 21 – 38 od environmentální vědy ke konkrétním opatřením, návrhům na zlepšení životního prostředí a s ním souvisejícího trvale udržitelného rozvoje v konfrontaci s funkcí multikriterálních environmentálních opatření (Frances Harris, 2005).

Na závěr této kapitoly můžeme uvést i příklad vnímání specifických podmínek životního prostředí v kontextu trvale udržitelného rozvoje ve Velké Británii a USA, kterými se zabývá autor článku T. L. Saaty na str. 10, v kontextu vývojových rozdílů v životním prostředí mezi oběma velmocemi, kdy Velká Británie se na rozdíl od USA zabývá především metodami operačního výzkumu životního prostředí, které se soustřeďují na jednotlivé průmyslové odvětví, zejména využití zemědělství včetně životního prostředí jako takového, a akceptací dosažitelných ekonomických podmínek ve vztahu k trvale udržitelnému rozvoji (Saaty, 2004).

4 VÝVOJ TRESTNĚPRÁVNÍ LEGISLATIVY V ČESKÉ REPUBLICE VE VZTAHU K ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ

Charakteristika vývoje trestněprávní legislativy v České republice je zaměřena v rámci této diplomové práce, především na trestní právo hmotné, neboť v trestním právu hmotném jsou specifikovány jednotlivé trestné činy proti životnímu prostředí. Obecně můžeme říci, že v jednotlivých trestných činech je zákonodárcem vymezeno jednání (ve formě konání nebo opomenutí, tedy zdržení se konání), na jehož základě vzniká mezi pachatelem trestného činu (tj. fyzickou nebo právnickou osobou) a státem, trestně právní vztah.

Předmětem zájmu v oblasti trestní práva hmotného jsou již výše citované zákony, kdy se konkrétně jedná o:

1. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon,
2. zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech,
3. zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),
4. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
5. zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.,

s tím, že zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve svých ustanoveních, neobsahují samotnou trestněprávní úpravou trestných činů proti životnímu prostředí, respektive v případě zákona o přečinech, „přečiny“ a v případě zákona o soudnictví ve věcech mládeže, „provinění“.

Toto je v případě zákona o přečinech dáno také tím, že tento zákon byl ke dni 1. 7. 1990 zrušen novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. V případě zákona o soudnictví ve věcech mládeže je toto dáno tím, že upravuje pouze odchýlně základní podmínky trestní odpovědnosti a trestů (ve smyslu hmotněprávním) a dále odchýlně podmínky trestního řízení mladistvých od trestního řízení dospělých osob (ve smyslu procesněprávním). V tomto smyslu jsou tyto zákony, zákony speciálními ve vztahu k zákonu č. 140/1961 Sb., trestní zákon a k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Tato specialita spočívá v tom, že se primárně v případě trestního řízení o přečinech a trestního řízení o proviněních, postupuje podle těchto speciálních zákonů a v případě, že tyto speciální zákony některé podmínky trestního řízení neupravují, tak se postupuje dle zákona generálního, kterým byl do své účinnosti trestní zákon, který byl následně nahrazen současně účinným trestním zákoníkem.

Vzhledem k výše uvedenému ve vztahu k životnímu prostředí (resp. trestných činů proti životnímu prostředí), se bude tato diplomová práce níže zabývat:

1. zákonem č. 140/1961 Sb., trestní zákon,
2. zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
3. zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

4.1 ZÁKON Č. 140/1961 SB., TRESTNÍ ZÁKON

V případě zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, lze obecně uvést, že tento zákon neobsahoval shrnutí trestných činů proti životnímu prostředí do jedné z dvanácti hlav trestných činů, které byly uvedeny ve druhé (zvláštní) části trestního zákona³⁷, jako je tomu dnes v případě zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Tento trestní zákon byl rozdělen do tří částí:

- 1) ČÁST PRVNÍ – OBECNÁ ČÁST (§ 1 až § 90),
- 2) ČÁST DRUHÁ – ZVLÁŠTNÍ ČÁST (§ 91 až § 125),
- 3) ČÁST TŘETÍ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ (§ 296 až § 301).

Po dobu účinnosti trestního zákona, která počala od dne 1. 1. 1962, byly přijaty níže uvedené změny a doplnění:

- č. 120/1962 Sb., č. 53/1963 Sb., č. 56/1965 Sb., č. 81/1966 Sb., č. 148/1969 Sb., č. 45/1973 Sb., č. 43/1980 Sb., č. 10/1989 Sb., č. 159/1989 Sb., č. 47/1990 Sb., č. 84/1990 Sb., č. 175/1990 Sb., č. 457/1990 Sb., č. 545/1990 Sb., č. 490/1991 Sb., č. 557/1991 Sb., č. 93/1992/1 Sb., č. 290/1993 Sb., č. 38/1994 Sb., č. 91/1994 Sb., č. 152/1995 Sb., č. 19/1997 Sb., č. 103/1997 Sb., č. 253/1997 Sb., č. 112/1998 Sb., č. 92/1998 Sb., č. 148/1998 Sb., č. 112/1998 Sb., č. 167/1998 Sb., č. 96/1999 Sb., č. 210/1999 Sb., č. 223/1999 Sb., č. 191/1999 Sb., č. 327/1999 Sb., č. 238/1999 Sb., č. 305/1999 Sb., č. 360/1999 Sb., č. 105/2000 Sb., č. 101/2000 Sb., č. 29/2000 Sb., č. 121/2000 Sb., č. 405/2000 Sb., č. 120/2001 Sb., č. 144/2001 Sb., č. 139/2001 Sb., č. 265/2001 Sb., č. 256/2001 Sb., č. 3/2002 Sb., č. 134/2002 Sb., č. 285/2002 Sb., č. 482/2002 Sb., č. 218/2003 Sb., č. 276/2003 Sb., č. 91/2004 Sb., č. 52/2004 Sb., č. 537/2004 Sb., č. 692/2004 Sb., č. 587/2004 Sb., č. 413/2005 Sb., č. 411/2005 Sb., č. 70/2006 Sb., č. 161/2006 Sb., č. 227/2006 Sb., č. 314/2006 Sb., č. 267/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 253/2006 Sb., č. 320/2006 Sb., č. 343/2006 Sb., č. 135/2006 Sb., č. 178/2007 Sb., č. 271/2007 Sb., č. 296/2007 Sb., č. 122/2008 Sb., č. 296/2008 Sb., č. 129/2008 Sb., č. 274/2008 Sb., č. 52/2009 Sb.³⁸

Už samotný počet změn hovoří sám o sobě, o průběhu vývoje trestního práva od roku 1962 do jeho zrušení zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník k 31. 12.2010.

Následně se zaměříme na tyto změny trestního zákona, které byly provedeny zákonodárci v rámci státního zřízení Československé socialistické republiky, přes Československou federativní republiku až do současného státního zřízení České republiky. Nejzásadnější (resp. zlomové) změny, byly pochopitelně provedeny až

---

³⁷ Tento trestní zákon měl třídění trestných činů dle jednotlivých hlav: Hlava I. – Trestné činy proti republice, cizímu státu nebo mezinárodní organizaci (§ 91 až § 115); Hlava II. – Trestné činy hospodářské (§ 116 až § 152); Hlava III. – Trestné činy proti veřejnému pořádku ve věcech veřejných (§ 153 až § 178a); Hlava IV. – Trestné činy obecně nebezpečné (§ 179 až § 195); Hlava V. – Trestné činy hrubě narušující občanské soužití (§ 196 až § 209b); Hlava VI. – Trestné činy proti rodině a mládeži (§ 210 až § 218b); Hlava VII. – Trestné činy proti životu a zdraví (§ 2019 až § 230); Hlava VIII. – Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (§ 231 až § 246); Hlava IX. – Trestné činy proti majetku (§ 247 až § 258); Hlava X. – Trestné činy proti lidskosti (§ 259 až § 265); Hlava XI. – Trestné činy proti brannosti (§ 266 až § 272e); Hlava XII. – Trestné činy vojenské (§ 273 až § 295). Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

³⁸ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

změnou socialistického státního zřízení na demokratické státní zřízení. Toto vyplývá především ze skutečnosti, že ideologické komunistického myšlení, které se neslo v duchu třídního boje proletariátu proti buržoazii, nebralo v potaz životní prostředí, což nejvíce bylo znatelné v oblasti zemědělství, v souvislosti s jeho intenzifikací a extenzifikací za současného používání DDT, a že právě až demokratické zřízení, založené na základních principech demokracie s úctou k základním lidským právům a svobodám, mezi které patří již zmíněné právo „na příznivé životní prostředí“ (viz čl. 35, ústavního zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod)³⁹, se začalo zajímat o životní prostředí ve snaze jej zanechat v příznivé podobě v rámci myšleny „trvale udržitelného rozvoje“ i pro budoucí pokolení.

4.1.1 ZLOMOVÁ NOVELA TRESTNÍHO ZÁKONA Č. 159/1989 SB. A NÁSLEDNÝ VÝVOJ AŽ DO PŘIJETÍ TRESTNÍHO ZÁKONÍKU

V případě změn a doplnění trestního zákona:

- č. 120/1962 Sb., č. 53/1963 Sb., č. 56/1965 Sb., č. 81/1966 Sb., č. 148/1969 Sb., č. 45/1973 Sb., č. 43/1980 Sb., č. 10/1989 Sb.,

nebyly zavedeny až do novely č. 159/1989 Sb., žádné trestné činy, zabývající se speciálně životním prostředím. Až předmětnou novelou **č. 159/1989 Sb.**, se tento stav změnil, kdy tato novela zavedla speciální skutkové podstaty, sankcionující trestněprávní jednání v oblasti životního prostředí, přičemž se konkrétně jednalo o trestné činy „ohrožení životního prostředí“, které byly uvedeny v ustanovení § 181a (ve formě úmyslného jednání) a v ustanovení § 181b (ve formě nedbalostní jednání) s tím, že tyto trestné činy byly ovšem velmi obecně pojaty:

„Ohrožení životního prostředí

§ 181a

(1) Kdo vážně ohrozí životní prostředí tím, že poruší zvláštní předpisy o tvorbě a ochraně životního prostředí týkající se ovzduší, vod, půdy, ochrany živočichů nebo rostlin nebo nakládání s jadernými nebo radioaktivními, toxickými nebo nebezpečnými biologickými materiály (ohrožující životní prostředí), bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, jestliže činem uvedeným v odstavci 1 způsobí na životním prostředí značnou újmu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán, jestliže činem uvedeným v odstavci 1 způsobí na životním prostředí újmu velkého rozsahu.

§ 181b

(1) Kdo z nedbalosti vážně ohrozí životní prostředí (§ 181a odst. 1) bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

---

³⁹ Samotné znění Ústavy ČR – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mjnhe>

(2) Odnětím svobody až na tři léta nebo nápravným opatřením nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, nebo

b) způsobí-li takovým činem na životním prostředí značnou újmu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 2 písm. a) na životním prostředí újmu velkého rozsahu.⁴⁰

Poté byla následně jejich formulace upřesněna novelami trestního zákona, provedenými zákony č. 175/1990 Sb., č. 290/1993 Sb. a č. **134/2002 Sb.:**

„Ohrožení a poškození životního prostředí

§ 181a

(1) Kdo úmyslně znečistí nebo jiným způsobem poškodí půdu, vodu, ovzduší, les nebo jinou složku životního prostředí tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo předpisy o ochraně a využívání přírodních zdrojů a na větším území, na zvláště chráněném území nebo ve vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, ohrozí společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin (poškození životního prostředí), nebo kdo úmyslně poškození životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,

b) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození životního prostředí, nebo

c) způsobí-li takovým činem poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 poškození zvláště chráněného území nebo vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu takového území, nebo

b) způsobí-li takovým činem poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.

§ 181b

(1) Kdo z nedbalosti způsobí nebo zvýší poškození životního prostředí (§ 181a) anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

⁴⁰ Samotné znění novely trestního zák. č. 159/1989 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=159&r=1989>

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

b) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození životního prostředí, nebo

c) způsobí-li takovým činem poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 poškození zvláště chráněného území nebo vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu takového území, nebo

b) způsobí-li takovým činem poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.⁴¹

Zároveň se postupně doplňovaly skutkové podstaty dalších trestných činů, např. týrání zvířat podle § 203 trestního zákona dle novely zák. č. 557/1991 Sb.:

„§ 203

Týrání zvířat

(1) Kdo týrá zvíře, ačkoliv byl za obdobný přestupek v posledním roce postižen nebo za takový čin v posledních dvou letech odsouzen, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Kdo utýrá zvíře, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(3) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném.⁴²

nebo pytláctví podle § 178a trestního zákona (zák. č. 290/1993 Sb.):

„§ 178a

Pytláctví

Kdo neoprávněně zasáhne do práva myslivosti nebo výkonu rybářského práva nebo kdo loví zvěř nebo ryby v době hájení a

a) spáchá takový čin nejméně se dvěma osobami,

b) spáchá takový čin zvláště zavrženíhodným způsobem,

c) spáchá takový čin hromadně účinným způsobem nebo

d) dopustí se takového činu, přestože byl v posledním roce pro přestupek obdobné povahy postižen nebo v posledních třech letech pro takový trestný čin

⁴¹ Samotné znění novely tr. zák. č. 134/2002 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjjugawtomi>

⁴² Samotné znění novely tr. zák. č. 557/1991 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=557&r=1991>

odsouzen,

*bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo trestem zákazu činnosti.*⁴³

Vlastní ustanovení § 181a a 181b trestního zákona bylo zaměřené výslovně k postihu poškození a ohrožení životního prostředí, jejich obsah byl nejvýrazněji poznamenán novelou trestního zákona z roku 1961 provedenou zákonem č. **1342002 Sb.** s účinností od 1. 7. 2002 (viz ve znění výše). Tato novela jednak zásadně přeformulovala základní i kvalifikované skutkové podstaty trestných činů úmyslného a nedbalostního ohrožování a poškozování životního prostředí podle § 181a a 181b trestního zákona a jednak také doplnila tato ustanovení novými, souvisejícími skutkovými podstatami trestných činů:

- a) § 181c poškozování lesa těžbou,
- b) § 181e nakládání s odpady,
- c) § 181f až § 181h neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 181f – úmyslné, § 181g – z nedbalosti, § 181h – buď i z nedbalosti),

včetně výkladového ustanovení v § 181d trestního zákona⁴⁴ (blíže viz PŘÍLOHA Č. 1).

Nedostatkem původních skutkových podstat podle § 181a a 181b trestního zákona byla jejich přílišná neurčitost, která je patrná i z důvodové zprávy k zákonu č. 134/2002 Sb., ze které vyplývá, že v těchto skutkových podstatách chyběl přesný popis znaků trestného činu. „Závažné poškození životního prostředí“, bylo původně zákonným znakem trestných činů podle těchto ustanovení, což je ovšem neurčitý pojem, a přestože poškození životního prostředí je obecně definováno v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, nebyla nikde určena míra „závažnosti“ takového poškození. Znaky kvalifikovaných skutkových podstat, které byly obsaženy v dalších odstavcích dřívějších § 181a a 181b trestního zákona, jsou vyjádřeny pojmy „značná újma“ a „újma velkého rozsahu“ na životním prostředí, které ovšem jinak nebyly v trestním zákoně či v jiném právním předpise používány ani vysvětleny. Proto v praxi tyto skutkové podstaty buď přinášely značné výkladové potíže (blíže srov. R 36/2002) nebo se nepoužívaly v potřebném rozsahu. V praxi byla spíše tendence uplatňovat postih podle § 179 trestního zákona za trestný čin obecného ohrožení, který však nebylo možno pokládat za dostačující, i když toto ustanovení bylo formulováno poměrně široce. V případě obecného ohrožení jde vždy hlavně o bezpečnost či život lidí, problém tedy spočíval v tom, že bylo zapotřebí chránit životní prostředí samotné.

Vyskytuje se jistě řada závažných případů, kdy bezpečnost lidí sice přímo ohrožena není, avšak poškození životního prostředí v okolí přesto snižuje kvalitu jejich života a ve svých dlouhodobých důsledcích ohrožuje rovněž i zdraví lidí. Snaha, najít peněžní ekvivalent k vyjádření újmy na životním prostředí, popřípadě k pojmu závažné poškození životního prostředí byla základním problémem trestněprávní úpravy účinné do 30. 6. 2002. Pojmy značná újma na životním

⁴³ Samotné znění novely trestního zák. č. 290/1993 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=290&r=1993>

⁴⁴ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

prostředí a újma velkého rozsahu na životním prostředí se v původních kvalifikovaných skutkových podstatách podle § 181a a 181b trestního zákona i jejich vzájemný vztah vykládaly podobně, jako tomu bylo u pojmů značná škoda a škoda velkého rozsahu ve smyslu § 89 odst. 11 trestního zákona:

- „Škodou nikoli nepatrnou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč, škodou nikoli malou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč, větší škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, značnou škodou se rozumí škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč a škodou velkého rozsahu se rozumí škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč. Těchto částek se užije obdobně pro určení výše prospěchu, nákladů k odstranění následků poškození životního prostředí a hodnoty věci nebo jiné majetkové hodnoty.“⁴⁵

ale je zřejmé, že zde nejde o újmu majetkovou nebo nikoli jen majetkovou, ale též o újmu ekologickou ve smyslu zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, specifikovanou v ust. § 10:

- „Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.“⁴⁶

V kontextu výše uvedeného je tím myšlena ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, která vzniká poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.

Značně obtížné je však najít peněžní ekvivalent této újmy. Přestože v ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí se nachází zmocňovací ustanovení⁴⁷, které předpokládá takový postup, nebyl dodnes způsob výpočtu ekologické újmy žádným zvláštním předpisem stanoven. Podpůrně se pro ekologickou újmu použijí obecné předpisy o odpovědnosti za škodu a o náhradě škody uvedené v § 27 odst. 4 zákona o životním prostředí. Toto však nelze považovat za vhodné řešení, kdy již nyní § 10 až 14 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, obsahuje určitá opatření k nápravě ekologické újmy a způsob jejich stanovení o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů (viz PŘÍLOHA Č. 2).

---

⁴⁵ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgawtomi>

⁴⁶ Samotné znění zákona o životním prostředí – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhez6mjxfuza>

⁴⁷ Samotné znění zákona o životním prostředí - vlastní zpracování dne 10. 3. 2016 (dtto výše), samotné znění ust. § 27:

„(1) Každý, kdo poškozením životního prostředí nebo jiným protiprávním jednáním způsobil ekologickou újmu, je povinen obnovit přirozené funkce narušeného ekosystému nebo jeho části. Není-li to možné nebo z vážných důvodů účelné, je povinen ekologickou újmu nahradit jiným způsobem (náhradní plnění); není-li to možné, je povinen nahradit tuto újmu v penězích. Souběh těchto náhrad se nevylučuje. Způsob výpočtu ekologické újmy a další podrobnosti stanoví zvláštní předpis.

(2) O uložení povinnosti odstavce 1 rozhodne příslušný orgán státní správy.

(3) Oprávněným ze způsobené ekologické újmy je stát; podrobnosti stanoví zákony České národní rady a Slovenské národní rady.

(4) Pro ekologickou újmu se použijí obecné předpisy o odpovědnosti za škodu a o náhradě škody, pokud odstavce 1 až 3 nestanoví jinak.

(5) Ustanoveními odstavců 1 až 3 nejsou dotčeny obecné předpisy o odpovědnosti za škodu a o náhradě škody.“

Ekologická újma se podle důvodové zprávy k zákonu č. 134/2002 Sb. považuje za veřejnoprávní institut, zatímco škoda patří do sféry soukromoprávní. To korespondovalo i s obdobným chápáním vyčíslení výše škody ve smyslu § 89 odst. 12 trestního zákona⁴⁸, podle něhož platilo, že nelze-li výši škody zjistit prvním způsobem (podle ceny, za kterou se věc, jež byla předmětem útoku, v době a místě činu obvykle prodává), vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo na uvedení věci v předešlý stav.

Problém je však v tom, že toto vyčíslení ekologické újmy může být vždy jen přibližné. V takovém vyčíslení není zahrnuta případná škoda na lidském zdraví, vymizení vzácného druhu živočichů nebo rostlin, újma morální atd.

Možným řešením, kterým orgány činné v trestním řízení byly schopny tuto způsobenou škodu podložit, byl postup podle ustanovení § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu⁴⁹, kdy na základě vyhotoveného opatření (dle tohoto ustanovení trestního řádu), mohly přijmout znalce, který tuto škodu vyčíslil, ale i případně znalce, který mohl posoudit rozsah a charakter způsobené škody na životním prostředí (od kterého se mohl znalec, zaobírajíc se vyčíslením škody, odrazit).

Úprava skutkových podstat trestných činů namířených proti životnímu prostředí, která vycházela z novely trestního zákona, provedené zákonem č. 134/2002 Sb., upřesnila a konkretizovala jejich některé zákonné znaky (§ 181a a 181b trestního zákona) a současně zavedla účinnější a širší možnosti trestního postihu za ohrožování nebo poškozování životního prostředí a to nejen jako celku, ale též některých jeho složek, jako například lesa ust. § 181c trestního zákona, zvláště chráněných nebo ohrožených živočichů a rostlin nebo volně žijících živočichů a rostlin ust. § 181f až ust. § 181h trestního zákona. Umožnila, také dále postih za zvláště škodlivé specifické zásahy do životního prostředí, zejména v podobě devastáční těžby dřeva v lese dle ust. § 181c trestního zákon, nakládání s odpady dle ust. § 181e trestního zákona a odnímání většího množství živočichů nebo rostlin z přírody dle ust. § 181h trestního zákona.

Další dílčí novela, která byla provedena zákonem č. 314/2006 Sb. rozšířila trestní postih nakládání s odpady podle ust. § 181e odst. 2 trestního zákona tak, aby nebyl omezen jen na nebezpečné odpady, ale vztahoval se i na přepravu jakýchkoli odpadů přes hranici našeho státu, což bylo reakcí na rozmáhající se případy dovozu většího množství odpadů do České republiky, především ze strany Spolkové republiky Německo. Těmito zásadními zákonnými změnami byly odstraněny některé výkladové a aplikační potíže vyplývající z obecných a neurčitých formulací v právní úpravě účinné do dne 30. 6. 2002, které ve svých důsledcích limitovaly možnosti využívání trestního postihu určitých, již poměrně rozšířených zásahů do životního

---

⁴⁸ Dle § 89 odst. 12 trestního zákona: „Při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav.“ Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

⁴⁹ Dle tohoto ustanovení orgán činný v trestním řízení – jeli k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 163.*

prostředí a to především svévolného kácení lesů, vypouštění odpadů do vodních toků, obchodování s chráněnými živočichy apod.

Formulace ustanovení § 181a až 181h trestního zákona, dle novely provedené zákonem č. 134/2002 Sb., poskytovaly efektivnější trestněprávní ochranu životního prostředí jak celku, tak i jeho jednotlivých složek při respektování požadavků na přesnost a předvídatelnost podmínek trestní odpovědnosti a zároveň jimi Česká republika splnila některé vyplývající mezinárodní závazky. Především zejména z Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (dle sdělení pod č. 100/1994 Sb.) a Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (dle sdělení pod č. 572/1992 Sb.).

Nutno uvést, že významnými změnami pak pochopitelně prošla i celá rozsáhlá mimotrestní právní úprava ochrany životního prostředí a jeho složek v důsledku vstupu České republiky do Evropské unie ke dni 1. 5. 2004, kdy součástí mimotrestní úpravy se staly i evropské normy tzv. „komunitárního práva“, které jsou v současné době v České republice přímo použitelné, závazné a mají přednost před naším vnitrostátním právem.

Důležitým a poměrně nejzásadnějším krokem k posílení ochrany životního prostředí za použití trestního práva, bylo zavedení trestní odpovědnosti právnických osob zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (viz podkapitola níže). Mimotrestní problematiky zájmového okruhu ochrany životního prostředí se týká celá řada norem práva Evropské unie, zejména směrnic a nařízení:

1. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 30. 11. 2009 č. 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků;
2. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 10. 2000 č. 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky;
3. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropských společenství ze dne 13. 12. 2011 č. 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí;
4. směrnice Rady Evropských společenství ze dne 21. 5. 1992 č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;
5. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 27. 6. 2001 č. 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí;
6. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 8. 6. 2011 č. 2011/65/EU o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních;
7. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 27. 1. 2003 č. 2002/96/ES o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ);
8. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 4. 2004 č. 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí;

9. nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 14. 6. 2006 č. 1013/2006 o přepravě odpadů;
10. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005 č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání, v současné době ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 10. 2009 č. 2009/123/ES;
11. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 2. 2006 č. 2006/11/ES o znečišťování některými nebezpečnými látkami vypouštěnými do vodního prostředí Společenství;
12. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 3. 2006 č. 2006/21/ES o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice č. 2004/35/ES;
13. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 12. 12. 2006 č. 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu;
14. nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 18. 12. 2006 č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice č. 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady Evropských společenství č. 793/93, nařízení Komise Evropských společenství č. 1488/94, směrnice Rady Evropských společenství č. 76/796/EHS a směrnic Komise Evropských společenství č. 91/155/EHS, č. 93/67/EHS, č. 93/105/ES a č. 2000/21/ES;
15. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 1. 2008 č. 2008/1/ES o integrované prevenci a omezování znečištění;
16. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí;
17. směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 24. 11. 2010 č. 2010/75/EU o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění)⁵⁰.

V této souvislosti zajímavý vývoj zaznamenaly některé normy evropského práva, jimiž se měla posílit trestněprávní ochrana životního prostředí v rámci Evropské unie. Za tímto účelem bylo například přijato rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 27. 1. 2003, č. 2003/80/SVV o trestněprávní ochraně životního prostředí a rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 12. 7. 2005, č. 2005/667/SVV k posílení trestněprávního rámce pro boj proti znečištění z lodí. Tato obě rámcová rozhodnutí však zrušil Evropský soudní dvůr svými rozsudky ze dne 13. 9. 2005 ve věci C-176/03 a ze dne 23. 10. 2007 ve věci C-440/05.

V této oblasti evropského práva je pak novějším počinem směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008, č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. K opětovnému posílení ochrany proti znečištění životního prostředí z lodí, podobně došlo směrnicí Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005, č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení

---

⁵⁰ Výčet směrnic a nařízení Evropské unie - vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhez6mjxfuza>

sankcí za protiprávní jednání, v současné době ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 10. 2009 č. 2009/123/ES.

Mezi trestné činy v oblasti životního prostředí, které byly spáchány úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, a které mají být zavedeny v členských státech Evropské unie dle čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008, č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, patří níže uvedené protiprávní jednání:

a) vypouštění, emise nebo uvolňování množství materiálu nebo ionizujícího záření do ovzduší, půdy nebo vody, jež způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo vážná poškození zdraví osob, anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,

b) sběr, přeprava, zpracování a odstraňování odpadů, včetně provozního dohledu nad těmito postupy, jakož i následné péče o zařízení pro jejich odstraňování a úkonů, které přebírají obchodníci nebo zprostředkovatelé (nakládání s odpady), a které způsobují nebo mohou způsobit smrt či vážné poškození zdraví osob, anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,

c) přeprava odpadu v případě, že tato činnost spadá do oblasti působnosti čl. 2 bodu 35 nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 14. 6. 2006 č. 1013/2006 o přepravě odpadů, a probíhá v množství jiném než zanedbatelném, ať již je provedena jednorázově nebo v několika zásilkách, které spolu zřejmě souvisejí,

d) provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky nebo přípravky, které současně způsobují nebo mohou mimo zařízení způsobit smrt nebo vážné poškození zdraví osob, či podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,

e) výroba, zpracování, manipulace, použití, držení, ukládání, přeprava, dovoz, vývoz a odstraňování jaderného materiálu nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo vážné poškození zdraví osob anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,

f) usmrcování, ničení, držení a odchyt chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství takových druhů a má zanedbatelný dopad na stav ochrany daných druhů,

g) obchodování s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin nebo s jejich částmi nebo odvozeninami, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav jejich ochrany,

h) každé jednání, které způsobuje významné poškozování chráněného stanoviště v chráněné lokalitě,

i) výroba, dovoz a vývoz, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu.

V ČR byly tyto požadavky normami EU v převážné míře splněny přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, a to zejména v jeho

ustanoveních o trestných činech proti životnímu prostředí (§ 293 až 308), ale i skutkovými podstatami dalších trestných činů (např. podle § 281 a 282).

Mezi další mezinárodní závazky, které vyplývají v této oblasti pro ČR i z některých mezinárodních smluv uzavřených v rámci OSN, především z Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (viz sdělení pod č. 100/1994 Sb.), z Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (viz sdělení pod č. 572/1992 Sb.) nebo z Protokolu ze dne 17. 2. 1978 k Mezinárodní úmluvě o zabránění znečišťování z lodí (MARPOL) – viz sdělení č. 71/1995 Sb. (Púry, 2012).

4.2 ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK

Účinností zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ke dni 1. 1. 2010 pozbyl účinnosti zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník. Tato skutečnost vyplývá z ustanovení § 420 „Zrušovací ustanovení“ trestního zákoníku⁵¹.

Jak Mgr. Libor Jarmič ve svém článku „*Trestní právo a ochrana životního prostředí*“ (otištěném v Trestněprávním revue č. 9/2010)⁵², zpřesněním jednotlivých skutkových podstat trestných činů trestním zákonem (č. 140/1961 Sb.) výše uvedenými novelami, nebylo jednoduché docílit toho, aby jednání pachatelů, které poškozují jak životní prostředí, tak i jeho složky, bylo možno kvalifikovat jako trestný čin. Pachatelé si tohoto byli moc dobře vědomi, kdy se snažili jakýmikoliv možnými způsoby obcházet formální znaky skutkových podstat tak, aby jejich počínání nemělo charakter trestného činu. Přestože materiální stránka trestného činu trestního zákona, kterou byla nebezpečnost činu pro společnost větší než nepatrná⁵³, byla bezpochyby dána.

Současný trestní zákoník již materiální stránku trestného činu nezná, neboť přistoupil k formálnímu pojetí trestného činu. Ačkoliv je materiální stránka trestného činu ukryta ve formě zásady subsidiarity trestní represe (v ustanovení § 12 trestního zákoníku). Můžeme tedy konstatovat, že výše zmiňovaný problém obcházení skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí ze strany pachatelů, může a zřejmě i bude nadále trvat, za předpokladu, že nedojde k jejich úpravě (což zřejmě není na pořadu dne). Trestní odpovědnost za nezákonné a škodlivé zásahy do životního prostředí nachází svůj odraz v trestných činech, jejichž primárním státem chráněným zájmem, resp. objektem trestného činu, je životní prostředí s jeho jednotlivými složkami. Trestní právo nastupuje zejména tam, kde selhávají nebo nedostačují jiné druhy právních odpovědností, tedy odpovědnost správněprávní a občanskoprávní. Tato skutečnost se odráží v jedné ze zásad trestního práva hmotného, která vychází z presumpce, že trestní právo je krajní prostředek „ultima

⁵¹ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 105.*

⁵² Článek se nachází na stránkách č. 269 až č. 274.

⁵³ Viz ust. § 89 odst. 11 trestního zákona, kdy škodou nepatrnou se rozuměla škoda dosahující částky pěti tisíc. Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

ratio“, který přichází v úvahu tehdy, jsou-li ostatní prostředky právního řádu nedostačující.

Nezastupitelnou roli v rámci funkcí trestní odpovědnosti, hrají zejména funkce preventivní a represivní. Prevence přitom působí jak v individuální rovině, tedy ve smyslu, aby pachatel opět nepoškozoval životní prostředí, tak v úrovni obecné, neboť tato odrazuje případné další potenciální pachatele. Represivní funkce spočívá v uplatnění takových následků, které nemají v jiných druzích právní odpovědnosti obdoby. Ve vztahu k trestným činům v oblasti životního prostředí by rovněž jistě také stálo za to, klást větší důraz na funkci reparační, a aby bylo ve více případech dosaženo určité míry nápravy, byť například prostřednictvím výkonu trestu veřejně prospěšných prací (Jarmič, 2010).

Současný trestný zákoník upravuje trestní činy proti životnímu prostředí ve své zvláštní části, v HLAVĚ VIII. TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ následovně (samotě znění jednotlivých ustanovení viz PŘÍLOHA Č. 3):

- § 293 poškození a ohrožení životního prostředí
- § 294 poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti
- § 294a poškození vodního zdroje
- § 295 poškození lesa
- § 296 společné ustanovení
- § 297 neoprávněné vypuštění znečišťujících látek
- § 298 neoprávněné nakládání s odpady
- § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu
- § 299 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami
- § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti
- § 301 poškození chráněných částí přírody
- § 302 týrání zvířat
- § 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti
- § 304 pytláctví
- § 305 neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat
- § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat
- § 307 šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

- § 308 Společné ustanovení⁵⁴.

Výše uvedené paragrafové znění vychází již i s ohledem na novely trestního zákoníku a to č. 306/2009 Sb., č. 181/2011 Sb., č. 330/2011 Sb., č. 357/2011 Sb., č. 375/2011 Sb., č. 420/2011 Sb., č. 458/2011 Sb., č. 193/2012 Sb., č. 360/2012 Sb., č. 390/2012 Sb., č. 399/2012 Sb., č. 494/2012 Sb., č. 105/2013 Sb., č. 241/2013 Sb., č. 259/2013 Sb., č. 141/2014 Sb., č. 86/2015 Sb. a č. 165/2015 Sb.⁵⁵,

s tím, že pro oblast životního prostředí byla nedůležitější novela č. 330/2011 Sb., která zavedla ustanovení § 294a poškození vodního zdroje a § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu.

Jedná se o zcela nový institut trestněprávní ochrany ozonové vrstvy, který tato novela č. 330/2011 Sb. zavedla (zavedením skutkové podstaty trestného činu § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu). Zařazení této skutkové podstaty do trestního zákoníku nevyplývalo z potřeby řešit nedostatky vnitrostátní právní úpravy, ale z důvodu nutnosti transpozice článku 3 písm. i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, kdy toto ustanovení směrnice jednoznačně požadovalo, aby členské státy zajistily postih jednání, které spočívalo v protiprávní výrobě, dovozu, vývozu, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu. Lze uvést, že ochrana ozonové vrstvy Země je jedním z příkladů, ve kterém světové EU, resp. celosvětové společenství dokázalo nalézt rychle a efektivně řešení jednoho z globálních environmentálních problémů. Znění nové skutkové podstaty odpovídá přesně dikci směrnice, přičemž navíc zde byly formulovány některé okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, tj. je-li čin spáchán opětovně, ve značném rozsahu nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Poslední a neméně viditelnou změnou, kterou do trestního zákoníku zákon č. 330/2011 Sb. přinesl, je změna v ust. § 297 trestního zákoníku, na jejímž základě dochází k určitému zpřísnění trestného činu neoprávněné vypuštění znečišťujících látek. Ke spáchání tohoto trestného činu nově postačí i prostá nedbalost (ať již ve formě nedbalosti vědomé, nebo nedbalosti nevědomé), kdy se již nebude muset obligatorně jednat o závažnější, hrubou nedbalost. K této změně došlo s ohledem na transpozici článku 4 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání. Litovat můžeme jen toho, že nebylo zároveň přistoupeno ke změně názvu tohoto trestného činu, který, ačkoliv se týká pouze vypouštění znečišťujících látek z lodí nebo jiných námořních plavidel (tedy *a contrario*⁵⁶ musí jít též výhradně o lodě plující na moři), navozuje dojem, že pamatuje na mnohem širší okruh nedovolených jednání.

Vedle nové podoby výše uvedených skutkových podstat vycházející ze zákona 330/2011 Sb., je další nedílnou součástí každé diskuse i způsob nastavení trestněprávního postihu, jakož i otázka výše a formy sankcí. V případě trestných činů proti životnímu prostředí obvykle všeobecně zaznívá, že jsou charakteristické tím, že lze za ně uložit poměrně vysoký finanční trest, ale na druhou stranu za jejich spáchání hrozí poměrně nízký trest odnětí svobody, což by bylo zapotřebí s ohledem na současný rozsah porušení a ohrožení životního prostředí a jeho složek, změnit,

⁵⁴ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 78 - 81.*

⁵⁵ Dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfuytq>

⁵⁶ Tj. argument z opaku.

resp. zpřísnit. Zákon č. 330/2011 Sb. přitom žádný posun ke zpřísnění trestních sazeb nepřinesl. Lze tuto skutečnost považovat za nedostatek této novely? A je výše sankcí v současné době skutečně tím hlavním důvodem marginalizace environmentální kriminality?

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. 11. 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí ve svých člancích 5 (tj. ve vztahu k fyzickým osobám) a 7 (tj. ve vztahu k právnickým osobám) hovoří o sankcích, které jsou účinné, přiměřené a odrazující (*effective, proportionate and dissuasive*). Analýzu obsahu těchto pojmů provedl nizozemský profesor M. Faure, a to ve své studii zpracované pro Evropskou komisi. Podle něj lze účinnost vnímat jako vztah mezi jednotlivými cíli stanovenými politikou ochrany životního prostředí na straně jedné a používanými právními a politickými nástroji na straně druhé. Jednoduchý test účinnosti pak spočívá ve zkoumání, zda a do jaké míry se pomocí používaných nástrojů daří dosahovat stanovených cílů. V případě výše uvedené směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí je tímto cílem především vysoká úroveň ochrany životního prostředí zakotvená v primárním právu Evropské unie. V podmínkách České republiky se v této souvislosti nabízí otázka, do jaké míry jsou ti, kdo působí v oblasti trestního práva, ať už přímo v orgánech činných v trestním řízení, nebo v širší odborné veřejnosti, obeznámeni s cíli politiky ochrany životního prostředí stanovenými na mezinárodní, unijní i vnitrostátní úrovni. Ve vztahu k problematice trestněprávní ochrany životního prostředí nutno podotknout, že ve Státní politice životního prostředí ČR není tomuto tématu věnována přílišná pozornost.

Při ochraně lesa před nepovolenými devastáčními těžbami v lese se zvyšuje rozsah nezalesněných a nezajištěných ploch a je nutno zpřísnit trestní postih. Dalším významným krokem je probíhající příprava nové právní úpravy správního trestání, která pod záštitou Ministerstva vnitra zakotví jednotné principy ukládání sankcí, doposud rozlomené do dvou odlišných institutů a to „přestupek“ pro fyzické osoby a „jiný správní delikt“ pro právnické osoby a podnikající fyzické osoby, přičemž právě úprava jiných správních deliktů je pro neexistenci obdoby přestupkového zákona č. 200/1990 Sb., odlišná předpis od předpisu.

Tím se dostáváme k obsahu pojmu přiměřenosti. M. Faure tento pojem vymezuje jako vztah mezi druhem a rozsahem sankce na jedné straně a způsobem porušení povinnosti na straně druhé, přičemž věnuje pozornost vztahu správních a trestních sankcí, konkrétně zejména propracovanému systému německému. Jak vyplývá, charakteristickým rysem právní úpravy správního trestání v ČR obecně (tedy i pro oblast ochrany životního prostředí), je roztržičnost, což k možnosti odpovídajícím způsobem ukládání správních a trestních sankcí provázat a odstupňovat bohužel nepřispívá. Jako možnost tuto provázanost zlepšit se v současné době nabízí zvažovaná kriminalizace opakujících se přestupků, která by byla podmíněná zavedením jejich centrálního celorepublikového registru. Bylo by tedy více než žádoucí uvažovat o zahrnutí environmentálních deliktů do působnosti této systémové změny. Při zkoumání odrazujícího charakteru sankce M. Faure totiž odkazuje na obecnou teorii zastrašení (*general deterrence theory*), která vychází vycházející z myšlenek držitele Nobelovy ceny za ekonomii G. Beckera. Rozhodovací proces potencionálního pachatele trestného činu lze vnímat jako prostou analýzu nákladů a výnosů, která se dá vyjádřit vzorcem:

$$B \leq p \times S$$

kde B značí výnosy (*benefits*), p značí pravděpodobnost odhalení, obžalování a odsouzení (*probability of being detected, prosecuted and convicted*) a S značí uložitelnou sankci (*sanction actually imposed*). To lze demonstrovat na jednoduchém příkladu (citace):

„Jsou-li výnosy z trestného činu 10 000 € (v podobě úspor za poplatky za vypouštění znečištění, zisku za prodej nelegálně vykáčeného dřeva či jakékoliv jiné), sankce, kterou lze za daný čin uložit, činí 100 000 €, pravděpodobnost odhalení je 10 % a pravděpodobnost odsouzení je 50 %, pak výsledný výpočet znamená 10 % × 50 % × 100 000 € = 5 000 €. Racionálně uvažující subjekt se pak může rozhodnout pro spáchání takového činu, jelikož očekávané výnosy (10 000 €) převyšují náklady (5 000 €).“

Pro účely tvorby politiky trestněprávní ochrany životního prostředí lze z tohoto velmi jednoduchého modelu učinit závěr, že optimální výše sankce do značné míry závisí na výši pravděpodobnosti, že čin bude zjištěn a jeho pachatel odhalen, obžalován a odsouzen. Čím nižší tato pravděpodobnost je, tím vyšší by měla být možná sankce, tedy postih samotný za protiprávní jednání. Za situace, kdy jsou environmentální trestné činy stíhány v počtu řádově jednotek ročně, se lze domnívat, že pravděpodobnost odhalení a odsouzení činí dejme tomu 1 %. Dle § 68 trestního zákoníku lze uložit peněžitý trest ve výši 50 000 Kč denně po dobu až 730 dní, celkem tedy ve výši až 36 500 000 Kč. Vynásobíme-li však tuto vskutku poměrně vysokou sumu oním jedním procentem, dostáváme se na 365 000 Kč, což je obnos, který sice není zanedbatelný, ale pro řadu pachatelů environmentální kriminality rozhodně ani odrazující. Tím nemá být řečeno, že by případné zvýšení trestních sankcí nemuselo být žádoucí. V první fázi by však mělo dojít k mnohem důslednějšímu naplňování ostatních zmíněných charakteristik sankcí, tj. účinnosti prostřednictvím jednoznačného vymezení a zvýšením povědomí o cílech ochrany životního prostředí, přiměřenosti prostřednictvím provázanosti správní a trestní odpovědnosti a odrazující funkce prostřednictvím zvýšení pravděpodobnosti stíhání environmentální kriminality. Až po splnění těchto podmínek a v návaznosti na zkušenosti ze širší aplikační praxe by mělo být uvažováno, které sankce a jakým způsobem případně zpřísnit (Pokorná, 2012).

4.3 ZÁKON Č. 418/2011 SB., O TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB A ŘÍZENÍ PROTI NIM

V roce 2009 byl přijat nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.), který vycházel ze zásady, že trestní odpovědnost může být dána jen u fyzické osoby, která je příčetná a dovršila stanovený věk (viz výše uvedené základní obecné požadavky trestní odpovědnosti fyzických osob). Toto pojetí individuální trestní odpovědnosti fyzických osob zastávala tradičně i česká trestněprávní věda, kdy ovšem s ohledem na celosvětový vývoj trestně-právního zákonodárství, se na území ČR vedla diskuze, nad trestní odpovědností právnických osob. Tyto tendence vyústily vyhotovením prvního návrhu na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, který byl předložen v souvislosti s předchozím návrhem trestního zákoníku Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 21. července 2004 (tisk 745), a který byl v prvním čtení zamítnut.

Uvedené tendence po přijetí trestního zákoníku však podstatně zesílily zejména na mezinárodním poli a to v souvislosti s požadavky, aby právní řád umožnil účinné

sankcionování protiprávního jednání právnických osob (především korporací). Zavedení odpovědnosti právnických osob bylo požadováno především s ohledem na negativní dopady absence takové odpovědnosti ve vnitrostátní úpravě, kdy bylo především argumentováno tím, že v podstatě nelze jinak postihnout právnickou osobu účastnící se na trestné činnosti, přestože pachatel trestného činu prokazatelně jednal v zájmu nebo jménem takové právnické osoby. Právnická osoba byla tím tak velmi často využívána k zakrývání nelegálních činností, které např. souvisely s legalizací výnosů z trestné činnosti, nebo k nezprůhlednění vlastnických či klientských vazeb mezi jednotlivými společnostmi. V důsledku tohoto, nebylo například mnohdy ani možné dovést odpovědnost konkrétní fyzické osoby, ačkoli o spáchání trestného činu není pochyb.

Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob bylo potřebné a vhodné zejména z důvodu možnosti uložení citelných sankcí v případech, kdy porušování zákonů bylo běžným standardem při činnosti dané právnické osoby, která např. působila v oblasti ekologie, nakládání s odpady apod. V těchto případech byla (nebo nebyla) konkrétní fyzická osoba zjištěna, nicméně právnická osoba pokračovala dále ve svých nezákonných aktivitách a ani trestní postihy konkrétních osob činných v dané právnické osobě, nebránilo takové právnické osobě dále porušovat zákony. Absence odpovědnosti právnických osob kromě toho neumožňovala ani vyhovovat žádostem jiných členských států Evropské unie, o uznání a výkon rozhodnutí směřujících vůči právnickým osobám, jako pachatelům trestné činnosti. Narůstala tak hrozba, že zahraniční právnické osoby budou páchat trestnou činnost na území České republiky a budou zde umísťovat svůj majetek umísťovat, neboť jej na našem území nebylo možné dostatečně efektivně postihnout.

Výsledkem uvedených požadavků bylo přijetí nového zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen zák. o trestní odpovědnosti právnických osob), který upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a postup v řízení proti právnickým osobám. Tento zákon je ohledně trestně odpovědných právnických osob speciálním právním předpisem vůči obecným trestněprávním předpisům (tj. v rámci trestního práva hmotného k trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb. a v rámci trestního práva procesního k právnímu řádu č. 141/1961 Sb.), neboť podle § 1 odst. 2 o trestní odpovědnosti právnických osob, nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník a v řízení proti právnické osobě trestní řád, jestliže to není z povahy věci vyloučeno. Z hlediska své povahy jde o tzv. „vedlejší trestní zákon“, pro který je typické, že obsahuje jak hmotně-právní, tak procesní ustanovení. Trestní zákoník a trestní řád jsou ve vztahu k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim subsidiárními právními předpisy, které se použijí, jestliže zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim nestanoví něco jiného nebo není to z povahy věci vyloučeno. V některých případech zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, upravuje celou problematiku vztahující se k určitému pojmu nebo institutu, které obecné předpisy vůbec neznají (např. trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby v § 10 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob, nebo trest zrušení právnické osoby podle § 16 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob) nebo který je zcela speciálně upraven (např. obecná účinná lítost podle § 11 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob oproti § 33 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.), a proto se trestní zákoník zde nepoužije buď vůbec, anebo se použije jen z hlediska obecné úpravy vztahující se k takovému

institutu; v jiných případech však zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim upravuje jen některou dílčí otázku (např. vyloučení z promlčení v § 13 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob, nebo sazbu trestu zákazu činnosti v § 20 odst. 1 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob), a proto se v celém rozsahu použije obecná úprava obsažená v trestním zákoníku, jestliže to ovšem není z povahy věci vyloučeno. Někdy v této souvislosti zákon v zájmu právní jistoty, byť z hlediska § 1 odst. 2 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob nadbytečně, zdůrazňuje platnost či použitelnost obecné úpravy v trestním zákoníku (viz § 2 odst. 3, § 12, § 19 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob atd.). Tento přístup je třeba důsledně uplatňovat, pokud jde o vztah obecné právní úpravy ke zvláštnímu zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, a proto tam, kde zákon pro určitý vztah buď vůbec neobsahuje vlastní normu, anebo obsahuje normu, která s ohledem na specifiku přístupu k trestně odpovědným právnickým osobám jen určitým způsobem modifikuje obecnou právní úpravu obsaženo v trestním zákoníku, bude nezbytné použít subsidiárně trestního zákoníku, není-li to z povahy věci vyloučeno.

Ustanovení § 1 odst. 2 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob zároveň vyplývá, že se tento nový zákon stal součástí základních právních předpisů upravujících oblast trestního práva hmotného a procesního v České republice, čímž byla, pokud jde o jeho hmotně-právní část, dovršena reforma trestního práva hmotného v České republice. Tato změna se odrazila i v související novelizaci ustanovení § 110 trestního zákoníku, zákonem č. 420/2011 Sb., podle kterého se trestními zákony rozumí zejména zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věch mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věch mládeže) a nyní i zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Všechny tyto zákony ve vzájemné souvislosti a návaznosti naplňují základní funkce trestního práva hmotného, jimiž jsou ochranná, regulativní a preventivně-represivní funkce trestního práva. Tyto funkce vyplývají z koncepce právního státu vycházející zejména z vázanosti demokratického státu právem a z ochrany lidských práv, jakož i v návaznosti na to z postavení trestního práva v našem právním systému. Současně reflektují i základní ústavní principy zákonitosti, garance lidských práv a svobod a ochrany individuálních a společenských zájmů.

Nejdůležitější funkcí trestního práva je ochrana společnosti před kriminalitou, a to především prostřednictvím postihu (ukládání trestních sankcí) trestných činů, za které lze považovat pouze ty protiprávní činy, jež trestní zákoník označuje za trestné, a jejich znaky jsou uvedeny v tomto zákoníku. Po přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob již nejde jen o ochranu před kriminalitou fyzických osob, ale nyní se tato ochrana rozšiřuje i na trestnou činnost právnických osob, byť na okruhu trestných činů, které jsou jinak, stejně jako u fyzických osob, vymezeny pouze v trestním zákoníku, je v ustanovení § 7 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob výrazně omezen. Tím je nepochybně posílena schopnost trestního práva významně přispívat k zdržení kriminality v určitých hranicích a podle možnosti i k jejímu postupnému omezování, neboť prvkem této funkce je zaměření trestního práva jako systému společenské a státní kontroly na ochranu před trestnou činností. Na tuto funkci pak navazuje trestněprávní funkce preventivně-represivní, která se zaměřuje nejen na předcházení trestné činnosti u právnických osob, ale současně i na diferencovaný a individualizovaný spravedlivý postih právnických osob, které spáchaly trestný čin a v důsledku z toho v sobě zahrnuje v dialektické

jednotě prevenci a represí. Právě vzájemná provázanost prevence a represe se významně promítá do základů trestní odpovědnosti a také se uplatňuje i při ukládání trestů.

Trestní právo také u právnických osob v rámci pojetí trestní odpovědnosti působí jednak preventivně stanovením skutkových podstat trestných činů v trestním zákoníku a dalších podmínek jejich trestní odpovědnosti, jednak represivně uplatňováním trestní odpovědnosti vůči pachatelům, kterými nyní mohou být vedle fyzických osob i osoby právnické, za trestné činy uvedené § 7 zák. o trestní odpovědnosti právnických osob. V oblasti trestních sankcí trestní právo plní funkci ochrany společnosti prostřednictvím trestu uloženého právnické osobě, která spáchala takový trestný čin a již byl trest vyměřen, čímž se projevuje represivní složka (ve formě jejího postihu a zabránění jí v další trestné činnosti), ale zároveň působí i individuální prevence (ve formě ovlivnění další činnosti, aby byla v souladu s právním řádem a aby se vyvarovala protispolečenských trestných činů) v současné se vůči dalším právnickým osobám – potencionálním pachatelům projevuje i generální prevence, která ve formě působení uloženého a vykonávaného trestu ovlivňuje právnické osoby.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim v ust. § 7 specifikuje trestné činy, pro které lze vést trestní řízení proti právnickým osobám. V oblasti trestných činů proti životnímu prostředí, které jsou specifikovány v Hlavě VIII. trestního zákoníku, se na právnickou osobu vztahují pouze trestné činy od § 293 až po § 301, vyjma ust. § 296, tedy:

- poškození a ohrožení životního prostředí (§ 293 trestního zákoníku), poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti (§ 294 trestního zákoníku), poškození vodního zdroje (§ 294a trestního zákoníku), poškození lesa (§ 295 trestního zákoníku), neoprávněné vypuštění znečišťujících látek (§ 297 trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s odpady (§ 298 trestního zákoníku), neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu (§ 298a trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299 trestního zákoníku), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti (§ 300 trestního zákoníku), poškození chráněných částí přírody (§ 301 trestního zákoníku).⁵⁷

U trestných činů proti životnímu prostředí bude v budoucnu zřejmě přicházet v úvahu doplnění zejména o trestné činy týráni zvířat podle § 302 trestního zákoníku, a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku, jakož i o trestné činy neoprávněné výroby, držení a jiného nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat podle § 305 trestního zákoníku, šíření nakažlivé nemoci zvířat podle § 306 trestního zákoníku a šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin podle § 307 trestního zákoníku, u kterých je nepochybně trestní odpovědnost právnických osob žádoucí a prozatím do tohoto katalogu zařazena nebyla (Šámal, 2012b).

---

⁵⁷ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 292 - 293.*

5 STATISTICKÉ PŘEHLEDY SOUVISEJÍCÍ S DANOU PROBLEMATIKOU NA NAŠEM ÚZEMÍ

Následující kapitola vychází z tabulek (statistických přehledů), vyhotovených dle mé předchozí žádosti, ze strany Policejního prezidia České republiky, Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování, Odborem analýz, se sídlem Strojnická 27, Praha 7, dne 12. 2. 2016 ve věci statistických dat, týkajících se trestné činnosti za období let 2000 až 2015 a to z důvodu, že všeobecné statistiky Policejního prezidia ČR, neobsahují všechny trestné činy, tedy v našem případě zájmové trestné činy proti životnímu prostředí, kdy tyto trestné činy jsou ze strany výše uvedeného Odboru analýz, řazeny pod „ostatní činy“ nebo pod „hospodářskou trestnou činnost“. Statistika policejního prezidia k naší škodě, mezi zájmové trestné činy řadí především násilné trestné činy, mravnostní trestné činy, krádeže vloupáním, krádeže prosté, ostatní majetková trestná činnost, ostatní činy, zbývající činy, hospodářské trestné činy, vojenské trestné činy, majetkové činy celkem, obecné činy.

Tento obecný typ statistických dat je volně přístupný na: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx> - stav ke dni 10. 3. 2016. Nicméně v rámci hodnocení statistických údajů Policejního prezidia České republiky je možné, byť z části, vycházet ze „Zpráv o bezpečnostní situaci na území České republiky za rok 2000 až 2014 (kdy zpráva za rok 2015 ještě nebyla do data vyhotovení této diplomové práce vydána) Policejního prezidia ČR, a to v rámci „Kriminality páchané na životním prostředí“, kdy tyto zprávy jsou volně dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx> - stav ke dni 10. 3. 2016.

Mnou požadovaná statistická data byla za období od roku 2000 do roku 2015 s tím, že jsem dále požadoval rozdělení na dvě části a to:

- 1) za období let 2000 až 2009 (tj. účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon) se zobrazením statistických dat trestných činů proti životnímu prostředí (§ 178a pytláctví; § 179 obecné ohrožení - úmyslné; § 180 obecné ohrožení - z nedbalosti; § 181a ohrožení a poškození životního prostředí - úmyslné; § 181b ohrožení a poškození životního prostředí - z nedbalosti; § 181c poškozování lesa těžbou; § 181e nakládání s odpady; § 181f neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné; § 181g neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - z nedbalosti; § 181h neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - byť z nedbalosti; § 192 šíření nakažlivé choroby - u rostlin; § 193 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - úmyslné; § 194 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - z nedbalosti; § 203 týrání zvířat)⁵⁸, kdy dle sdělení pracovnice Odboru analýz Policejního prezidia České republiky, nebylo možné odlišit od trestných činů dle § 179, § 180, § 193 a § 194, trestné činy výlučně spáchané v rámci ohrožení či porušení zájmu na ochraně životního prostředí, přičemž v kontextu této skutečnosti

⁵⁸ Dle trestního zákoníku č. 140/1961 Sb. - vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

jsou poskytnutá statistická data o něco nadhodnocena. Dále co do četnosti trestných činů ve výše uvedeném období, se logicky musela také projevit účinnost ustanovení § 181c až § 181h trestního zákona, která počala dne 1. 7. 2002 s ohledem na účinnost novely zákon č. 134/2002 Sb., kterou byl doplněn trestní zákoník č. 141/1961 Sb.

Tabulka č. 1: Registrované skutky vybraných trestných činů obecně nebezpečných dle trestního zákoníku č. 140/1961 Sb., se vtahem k životnímu prostředí za období let 2000 až 2009

Registrované skutky - vybrané paragrafy trestných činů obecně nebezpečných podle trestního zákona č. 140/1961 Sb. za období 2000 - 2009										
Číslo § /rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
§ 178a	702	708	488	430	381	369	235	179	178	197
§ 179	123	120	119	114	119	54	71	90	267	84
§ 180	272	276	271	300	269	228	240	228	217	150
§ 181a	84	67	69	22	19	10	10	15	8	4
§ 181b	26	27	44	15	17	12	17	13	9	9
§ 181c	0	0	10	11	11	9	3	6	4	5
§ 181e	0	0	2	0	6	3	14	9	10	5
§ 181f	0	0	0	4	6	5	16	24	11	16
§ 181g	0	0	0	0	0	0	2	1	0	2
§ 181h	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 192	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0
§ 193	0	0	2	1	2	3	0	5	1	2
§ 194	1	0	3	3	0	1	1	1	2	
§ 203	61	50	66	54	57	36	28	39	39	36
Celkem	1 269	1 248	1 074	954	887	733	637	610	746	510

Zdroj dat: IS ESKK (Evidenčně statistický systém kriminality) Policie ČR

- 2) za období let 2010 až 2015 (tj. účinnosti současného zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) se zobrazením statistických dat trestných činů proti životnímu prostředí uvedených v hlavě VIII. (§ 293 poškození a ohrožení životního prostředí – úmyslné; § 294 poškození a ohrožení životního prostředí – z nedbalosti; § 294a poškození vodního zdroje; 295 poškození lesa; § 297 neoprávněné vypuštění znečišťujících látek; § 298 neoprávněné nakládání s odpady; 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami

poškozující ozonovou vrstvu; 299 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné; § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti; § 301 poškození chráněných částí přírody; § 302 týrání zvířat; § 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, § 304 pytláctví; § 305 neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňující užitečnost hospodářských zvířat; § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat; § 307 šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin)⁵⁹.

Tabulka č. 2: Registrované skutky vybraných trestných činů obecně nebezpečných dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., se vtahem k životnímu prostředí za období let 2010 až 2015

Registrované skutky - paragrafy trestných činů proti životnímu prostředí podle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. za období 2010 - 2015						
Číslo § /rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
§ 293	9	3	5	3	4	4
§ 294	5	6	4	4	4	5
§ 294a	0	0	0	0	1	0
§ 295	8	8	14	12	8	6
§ 298	7	4	1	2	6	5
§ 299	15	8	16	41	32	31
§ 300	4	4		1	4	0
§ 301	0	0	1	0	0	1
§ 302	55	65	76	74	79	111
§ 303	8	8	6	4	11	8
§ 304	77	83	106	86	94	84
§ 306	0	0	0	0	1	0
Celkem	188	189	229	227	244	255

Zdroj dat: IS ESKK (Evidenčně statistický systém kriminality) Policie ČR

V kontextu mých požadavků vztahujících se na statistická data, bude moci být následně provedena komparace vývoje trestné činnosti mezi jednotlivými roky 2000 až 2009 a 2010 až 2014. Před tím je však důležité uvést celkový počet trestných činů na celém území České republiky, kdy z těchto dat jednoznačně vyplývá marginálnost trestných činů proti životnímu prostředí:

⁵⁹ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 11.*

- V roce 2000 bylo celkem zjištěno/registrováno 391469 trestných činů, z toho bylo 1269 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2001 bylo celkem zjištěno/registrováno 358577 trestných činů, z toho bylo 1248 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2002 bylo celkem zjištěno/registrováno 372341 trestných činů, z toho bylo 1074 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2003 bylo celkem zjištěno/registrováno 357740 trestných činů, z toho bylo 954 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2004 bylo celkem zjištěno/registrováno 351629 trestných činů, z toho bylo 887 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2005 bylo celkem zjištěno/registrováno 344060 trestných činů, z toho bylo 733 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2006 bylo celkem zjištěno/registrováno 336446 trestných činů, z toho bylo 637 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2007 bylo celkem zjištěno/registrováno 357391 trestných činů, z toho bylo 610 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2008 bylo celkem zjištěno/registrováno 343799 trestných činů, z toho bylo 746 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2009 bylo celkem zjištěno/registrováno 332829 trestných činů, z toho bylo 510 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2010 bylo celkem zjištěno/registrováno 313387 trestných činů, z toho bylo 188 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2011 bylo celkem zjištěno/registrováno 317177 trestných činů, z toho bylo 189 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2012 bylo celkem zjištěno/registrováno 304528 trestných činů, z toho bylo 229 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2013 bylo celkem zjištěno/registrováno 325366 trestných činů, z toho bylo 227 trestných činů proti životnímu prostředí,
- V roce 2014 bylo celkem zjištěno/registrováno 288660 trestných činů, z toho bylo 244 trestných činů proti životnímu prostředí⁶⁰.

Z těchto dat je dále patrné, že v období let 2000 až 2009 docházelo ke snižování vyhledané trestné činnosti ze strany policejních orgánů, resp. trestních oznámení od oznamovatelů a to z počtu 1269 v roce 2000 na počet 510 v roce 2009, kdy se de facto jedná o snížení celkově 59,81%, což je poměrně závažné zjištění. Toto poukazuje na lhostejnost občanů (popř. státních institucí mající v gesci životní prostředí) na oznamování trestných činů proti životnímu prostředí a nízká schopnost vyhledání těchto trestných činů ze strany policejních orgánů.

Nicméně v období let 2010 až 2015 je pro změnu zjištěn nárůst o 35,64%, tj. zjištěných, resp. oznámených trestných činech v počtu 188 v roce 2010 a zjištěných, resp. oznámených trestných činech na počet 255.

---

⁶⁰ Celkový počet trestných činů na území České republiky za období let 2000 až 2014 byl zjištěn z volně dostupných statistik Policie ČR na: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx> - stav ke dni 10. 3. 2016.

Z tabulky č. 1: „Registrované skutky vybraných trestných činů obecně nebezpečných dle trestního zákoníku č. 140/1961 Sb., se vtahem k životnímu prostředí za období let 2000 až 2009“ vyplývá (s ohledem na výše uvedené možné nadhodnocení statistických dat), že celkově za uvedené období bylo spácháno 8668 trestných činů z toho (od největšího po nejmenší počet trestných činů):

- a. 3867 trestných činů dle § 178a pytláctví, což představuje 44,61% z celkového počtu trestných činů,
- b. 2451 trestných činů dle § 180 obecné ohrožení z nedbalosti, což představuje 28,28% z celkového počtu trestných činů,
- c. 1161 trestných činů dle § 179 obecné ohrožení – úmyslné, což představuje 13,39% z celkového počtu trestných činů,
- d. 466 trestných činů dle § 203 týrání zvířat, což představuje 5,38% z celkového počtu trestných činů,
- e. 308 trestných činů dle § 181a ohrožení a poškození životního prostředí – úmyslné, což představuje 3,55% z celkového počtu trestných činů,
- f. 189 trestných činů dle § 181b Ohrožení a poškození životního prostředí – z nedbalosti, což představuje 2,18% z celkového počtu trestných činů,
- g. 82 trestných činů dle § 181f neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – úmyslné, což představuje 0,95% z celkového počtu trestných činů,
- h. 59 trestných činů dle § 181c poškozování lesa těžbou, což představuje 0,68% z celkového počtu trestných činů,
- i. 49 trestných činů dle § 181e nakládání s odpady, což představuje 0,57% z celkového počtu trestných činů,
- j. 16 trestných činů dle § 193 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - úmyslné, což představuje 0,18% z celkového počtu trestných činů,
- k. 12 trestných činů dle § 193 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami – z nedbalosti, což představuje 0,14% z celkového počtu trestných činů,
- l. 5 trestných činů dle § 181g Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti, což představuje 0,06% z celkového počtu trestných činů,
- m. 3 trestných činů dle § 192 šíření nakažlivé choroby, což představuje 0,03% z celkového počtu trestných činů,
- n. 0 trestných činů dle § 181h Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti, což představuje 0,00% z celkového počtu trestných činů.

Na základě výše uvedených výsledků, můžeme k výše uvedenému konstatování poklesu samotného zjištění policejních orgánů, resp. oznámení trestných činů od oznamovatelů v oblasti životního prostředí, že v době roku 2000 a 2009 byly nejčastěji zjištěny, resp. oznámeny trestné činy dle § 178a pytláctví a poté následují trestné činy:

- § 180 obecné ohrožení z nedbalosti, § 179 obecné ohrožení, § 203 týrání zvířat, § 181a ohrožení a poškození životního prostředí – úmyslné, § 181b Ohrožení a poškození životního prostředí – z nedbalosti, § 181f neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – úmyslné, § 181c poškozování lesa těžbou, což představuje 0,68% z celkového počtu trestných činů, § 181e nakládání s odpady, § 193 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - úmyslné, § 193 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami – z nedbalosti, § 181g Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti, § 192 šíření nakažlivé choroby.

Nejhůře, respektive s nulovým výsledkem (což je poměrně velice žalostné a současně alarmující) byly zjištěny, resp. oznámeny trestné činy dle § 181h neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti. V průměru tak vychází 866,8 zjištěných, resp. oznámených trestných činů za rok.

Z tabulky č. 2: „Registrované skutky vybraných trestných činů obecně nebezpečných dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., se vtahem k životnímu prostředí za období let 2010 až 2015“ vyplývá, že celkově za uvedené období bylo spácháno 1332 trestných činů z toho (od největšího po nejmenší počet trestných činů):

- a. 530 trestných činů dle § 304 pytláctví, což představuje 39,79% z celkového počtu trestných činů,
- b. 460 trestných činů dle § 302 týrání zvířat, což představuje 34,53% z celkového počtu trestných činů,
- c. 143 trestných činů dle § 299 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslně, což představuje 10,74% z celkového počtu trestných činů,
- d. 56 trestných činů dle § 295 poškození lesa, což představuje 4,20% z celkového počtu trestných činů,
- e. 28 trestných činů mají shodně ustanovení dle § 293 poškození a ohrožení životního prostředí – úmyslně a ust. § 293 poškození a ohrožení životního prostředí - z nedbalosti, což představuje 2,10% z celkového počtu trestných činů,
- f. 25 trestných činů dle § 298 neoprávněné nakládání s odpady, což představuje 1,88% z celkového počtu trestných činů,

- g. 13 trestných činů dle § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, což představuje 0,98% z celkového počtu trestných činů,
- h. 2 trestné činy dle § 301 Odnímání nebo ničení živočichů a rostlin, což představuje 0,15% z celkového počtu trestných činů,
- i. 1 trestný čin mají společně ust. § 294a poškození vodního zdroje a § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat, což představuje 0,08% z celkového počtu trestných činů.
- j. 16 trestných činů dle § 193 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - úmyslné, což představuje 0,18% z celkového počtu trestných činů,

Na základě výše uvedených výsledků, můžeme k výše uvedenému konstatování poklesu samotného zjištění policejních orgánů, resp. oznámení trestných činů od oznamovatelů v oblasti životního prostředí, že v době roku 2010 a 2015 byly nejméně zjištěny, resp. oznámeny trestné činy dle § 304 pytláctví a poté následují trestné činy:

- dle § 302 týrání zvířat, § 299 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslně, § 295 poškození lesa, § 293 poškození a ohrožení životního prostředí – úmyslně a ust. § 293 poškození a ohrožení životního prostředí - z nedbalosti, § 298 neoprávněné nakládání s odpady, § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, § 301 Odnímání nebo ničení živočichů a rostlin.

Nejhůře, respektive pouze s jedním zjištěným, resp. oznámením trestného činu skončily společně trestné činy dle § 294a poškození vodního zdroje a dle § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat. V průměru tak vychází 222 zjištěných, resp. oznámených trestných činů za rok, což je s ohledem oproti předchozímu období let 2000 až 2009, o 644,8 méně trestných činů za rok samozřejmě s přihlédnutím k výše uvedenému nadhodnocení. Nicméně jde o stoupající stav v posuzovaném období let 2010 až 2015, což se může jevit jako pozitivní okolnost a to jak ve vztahu k oznamovatelům, tak ve vztahu k policejním orgánům, vyhledávajících tuto specifickou trestnou činnost.

6 PREZENATACE VÝSLEDKŮ PRÁCE

Mezi stěžejní výsledky této diplomové práce v rámci jejích vytyčených cílů, patří zjištění:

- I. Trestně právní problematiku ovlivňují jak právo mezinárodní, tak právo národní (tj. právní řadu České republiky), kdy od 1. 5. 2004 je naše právo v rámci mezinárodního práva, po vstupu České republiky do Evropské unie ovlivněno, nařízení a směrnicemi EU (kdy v této oblasti evropského práva se jako stěžejní jeví směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008, č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí a směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005 č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání, v současné době ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 10. 2009 č. 2009/123/ES).
- II. České trestní právo se řadí mezi odvětví práva veřejného, a skládá se z právních norem trestního práva hmotné a trestního práva procesního.
- III. České trestní právo musí být v souladu s právními normami vyšší právní síly, tedy s ústavními zákony (především pak ústavním zákonem č. 1/1993, o vyhlášení Ústavy České republiky a ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod), které současně ve svých ustanoveních (čl. 10 Ústavy ČR) staví na roveň jejich právní síly, mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána, a které byly řádně schváleny Parlamentem České republiky a vyhlášeny rámci ratifikace mezinárodních smluv, kdy jako garant ústavnosti na území České republiky byl zřízen Ústavní soud se sídlem v Brně.
- IV. Ústavní zákony (myšleno především Ústava ČR a Listina základních práv a svobod) rovněž zakotvují právo na příznivé životní prostředí, včasné a úplné informace o stavu životního prostředí, a že při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem, přičemž hlavním garantem těchto práva je stát – Česká republika.
- V. Ve sledovaném období byly zjištěny níže uvedené zákony, které se vztahují k trestnímu právu hmotnému:
  1. zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon,
  2. zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech,
  3. zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),
  4. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
  5. zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.,

s tím, že zákon č. 150/1969 Sb., o přečinech a zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve svých ustanoveních, neobsahují samotnou trestněprávní úpravou trestných činů proti životnímu prostředí, respektive v případě zákona o přečinech, „přečiny“ a v případě zákona o soudnictví ve věcech mládeže, „provinění“.

- VI. Současné české trestní právo v rámci této diplomové práce, bylo posuzováno od roku 1961 až do současné doby, kdy bylo zjištěno, že v období let komunismu nebyla v trestním právu hmotném vůbec aplikována ochrana životního prostředí, což se změnilo až změnou státního zřízení (z totalitního komunistického socialistického zřízení na parlamentní demokratické zřízení se svobodou slova a projevu, založeném na volné soutěži politických stran o moc a pluralitě politických stran). Stěžejním zákonem této doby byl zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Mezi základní stěžejní novely, které přinesly trestné činy proti životnímu prostředí do výše uvedeného trestního zákona, patřily novely prostřednictvím zákonů:
- Zákon č. 159/1989 Sb., který zavedl trestné činy „ohrožení životního prostředí“, které byly uvedeny v ustanovení § 181a (ve formě úmyslného jednání) a v ustanovení § 181b (ve formě nedbalostní jednání) s tím, že tyto trestné činy byly ovšem velmi obecně. Tyto dva trestné činy proti životnímu prostředí byly následně upřesněny zákony č. 175/1990 Sb., č. 290/1993 Sb. a č. 134/2002 Sb.
  - Zákonem č. 134/2002 Sb. mimo výše uvedeného upřesnění trestných činů proti životnímu prostředí (§ 181a a §181b), doplnila tato ustanovení novými, souvisejícími skutkovými podstatami trestných činů podle § 181c až 181h trestního zákona, včetně výkladového ustanovení v § 181d trestního zákona.
  - Zároveň se postupně doplňovaly skutkové podstaty dalších trestných činů a to „týrání zvířat“ dle § 203 prostřednictvím zák. č. 557/1991 Sb. a „pytláctví“ dle § 178a zákonem č. 290/1993 Sb. Nedostatkem původních skutkových podstat podle § 181a a 181b trestního zákona byla jejich přílišná neurčitost, která je patrná i z důvodové zprávy k zákonu č. 134/2002 Sb. protože v nich chyběl přesný popis znaků trestného činu. „Závažné poškození životního prostředí“, bylo původně zákonným znakem trestných činů podle těchto ustanovení, což je ovšem neurčitý pojem, a přestože poškození životního prostředí je obecně definováno v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, nebyla nikde určena míra „závažnosti“ takového poškození. Znaky kvalifikovaných skutkových podstat obsažené v dalších odstavcích dřívějších § 181a a 181b trestního zákona jsou vyjádřeny pojmy značná újma a újma velkého rozsahu na životním prostředí, které ovšem jinak nebyly v trestním zákoně či v jiném právním předpise používány ani vysvětlené. Proto v praxi tyto skutkové podstaty buď přinášely značné výkladové potíže (blíže srov. R 36/2002) nebo se nepoužívaly v potřebném rozsahu. V praxi byla spíše tendence uplatňovat postih podle § 179 trestního zákona za trestný čin obecného ohrožení, který však nebylo možno pokládat za dostačující, i když toto ustanovení bylo formulováno poměrně široce. V případě obecného ohrožení jde vždy hlavně o bezpečnost či život lidí, problém je však v tom, že je nutno chránit i životní prostředí samotné. Právní normy trestního práva mají blanketní podobu, tedy odkazují na jiné právní normy, které blíže upravují právo životního prostředí.
- VII. Ve sledovaném období se vyskytovala snaha, najít peněžní ekvivalent k vyjádření újmy na životním prostředí, popřípadě k pojmu závažné poškození životního prostředí byla základním problémem trestněprávní

úpravy účinné do 30. 6. 2002. Pojmy značná újma na životním prostředí a újma velkého rozsahu na životním prostředí se v původních kvalifikovaných skutkových podstatách podle § 181a a 181b trestního zákona i jejich vzájemný vztah vykládaly podobně, jako tomu bylo u pojmů značná škoda a škoda velkého rozsahu ve smyslu § 89 odst. 11 trestního zákona (kdy škodou nikoli nepatrnou se rozuměla škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč, škodou nikoli malou se rozuměla škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč, větší škodou se rozuměla škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč, značnou škodou se rozuměla škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč a škodou velkého rozsahu se rozuměla škoda dosahující nejméně částky 5 000 000 Kč), kdy je však zřejmé, že zde nešlo o újmu majetkovou nebo nikoli jen majetkovou, ale též o újmu ekologickou ve smyslu zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, specifikovanou v ust. § 10.

Možným řešením, kterým orgány činné v trestním řízení byly schopny tuto způsobenou škodu podložit, byl postup podle ustanovení § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu⁶¹, kdy na základě vyhotoveného opatření (dle tohoto ustanovení trestního řádu), mohly přijmout znalce, který tuto škodu vyčíslil, ale i případně znalce, který mohl posoudit rozsah a charakter způsobené škody na životním prostředí (od kterého se mohl znalec, zaobírající se vyčíslením škody, odrazit).

- VIII. Pro ztrátu nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, která vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti, bylo a je i v současné době značně obtížné najít peněžní ekvivalent této újmy. Přestože v ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí se nachází zmocňovací ustanovení, které předpokládá takový postup, nebyl dodnes způsob výpočtu ekologické újmy žádným zvláštním předpisem stanoven. Podpůrně se pro ekologickou újmu použijí obecné předpisy o odpovědnosti za škodu a o náhradě škody uvedené v § 27 odst. 4 zákona o životním prostředí. Toto však nelze považovat za vhodné řešení, kdy již nyní § 10 až 14 zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, obsahuje určitá opatření k nápravě ekologické újmy a způsob jejich stanovení o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů.
- IX. Současné trestní právo bylo zásadně ovlivněno přijetím zákona č. 40/2009Sb., trestní zákoník, který nahradil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Tento zákon současně ujednotil trestné činy proti životnímu prostředí do hlavy VIII.
- X. Mezi trestné činy v oblasti životního prostředí, které byly spáchány úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, a které mají být zavedeny v členských státech Evropské unie dle čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008, č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí, patří níže uvedené protiprávní jednání:

---

⁶¹ Dle tohoto ustanovení orgán činný v trestním řízení – jeli k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce. Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 163.*

- a) vypouštění, emise nebo uvolňování množství materiálu nebo ionizujícího záření do ovzduší, půdy nebo vody, jež způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo vážná poškození zdraví osob, anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,
- b) sběr, přeprava, zpracování a odstraňování odpadů, včetně provozního dohledu nad těmito postupy, jakož i následné péče o zařízení pro jejich odstraňování a úkonů, které přebírají obchodníci nebo zprostředkovatelé (nakládání s odpady), a které způsobují nebo mohou způsobit smrt či vážné poškození zdraví osob, anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,
- c) přeprava odpadu v případě, že tato činnost spadá do oblasti působnosti čl. 2 bodu 35 nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 14. 6. 2006 č. 1013/2006 o přepravě odpadů, a probíhá v množství jiném než zanedbatelném, ať již je provedena jednorázově nebo v několika zásilkách, které spolu zřejmě souvisejí,
- d) provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky nebo přípravky, které současně způsobují nebo mohou mimo zařízení způsobit smrt nebo vážné poškození zdraví osob, či podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,
- e) výroba, zpracování, manipulace, použití, držení, ukládání, přeprava, dovoz, vývoz a odstraňování jaderného materiálu nebo jiných nebezpečných radioaktivních látek, které způsobují nebo mohou způsobit smrt nebo vážné poškození zdraví osob anebo podstatné zhoršení kvality ovzduší, kvality půdy, kvality vody nebo zdraví živočichů anebo rostlin,
- f) usmrcování, ničení, držení a odchyt chráněných druhů volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství takových druhů a má zanedbatelný dopad na stav ochrany daných druhů,
- g) obchodování s chráněnými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin nebo s jejich částmi nebo odvozeninami, kromě případů, kdy se toto jednání týká zanedbatelného množství těchto druhů a má zanedbatelný dopad na stav jejich ochrany,
- h) každé jednání, které způsobuje významné poškozování chráněného stanoviště v chráněné lokalitě,
- i) výroba, dovoz a vývoz, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu.

V ČR byly tyto požadavky normami EU v převážné míře splněny přijetím nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, a to zejména v jeho ustanoveních o trestných činech proti životnímu prostředí (§ 293 až 308), ale i skutkovými podstatami dalších trestných činů (např. podle § 281 a 282).

- XI. Novela č. 330/2011 Sb., kterou byl novelizován zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zavedla (skutkovou podstatou trestného činu § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu) ochranu ozónové vrstvy. Zařazení této skutkové podstaty do trestního zákoníku nevyplývalo z potřeby řešit nedostatky vnitrostátní právní úpravy, ale z důvodu nutnosti transpozice článku 3 písm. i) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, kdy toto ustanovení směrnice jednoznačně požadovalo, aby členské státy zajistily postih jednání, které spočívalo v protiprávní výrobě, dovozu, vývozu, uvádění na trh nebo používání látek poškozujících ozonovou vrstvu. Lze uvést, že ochrana ozonové vrstvy Země je jedním z příkladů, ve kterém světové EU, resp. celosvětové společenství dokázalo nalézt rychle a efektivně řešení jednoho z globálních environmentálních problémů. Znění nové skutkové podstaty odpovídá přesně dikci směrnice, přičemž navíc zde byly formulovány některé okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, tj. je-li čin spáchán opětovně, ve značném rozsahu nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- Poslední a neméně viditelnou změnou, kterou do trestního zákoníku zákon č. 330/2011 Sb. přinesl, je změna v ust. § 297 trestního zákoníku, na jejímž základě dochází k určitému zpřísnění trestného činu neoprávněné vypouštění znečišťujících látek. Ke spáchání tohoto trestného činu nově postačí i prostá nedbalost (ať již ve formě nedbalosti vědomé, nebo nedbalosti nevědomé), kdy se již nebude muset obligatorně jednat o závažnější, hrubou nedbalost. K této změně došlo s ohledem na transpozici článku 4 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. 10. 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání. Litovat můžeme jen toho, že nebylo zároveň přistoupeno ke změně názvu tohoto trestného činu, který, ačkoliv se týká pouze vypouštění znečišťujících látek z lodí nebo jiných námořních plavidel (tedy *a contrario*⁶² musí jít též výhradně o lodě plující na moři), navozuje dojem, že pamatuje na mnohem širší okruh nedovolených jednání.
- XII. V současné době v případě trestných činů proti životnímu prostředí je charakteristické, že lze za jejich spáchání uložit poměrně vysoký finanční trest, ale na druhou stranu za jejich spáchání hrozí poměrně nízký trest odnětí svobody, což by de lege lata mělo být změněno s ohledem preventivní funkci trestního práva a tím i předcházení trestné činnosti.
- XIII. De lege lata by bylo vhodné zvažovat nad kriminalizací opakujících se přestupků proti životnímu prostředí (s ohledem na porušení nebo ohrožení zájmů v oblasti životního prostředí), která by byla podmíněná zavedením centrálního celorepublikového registru.
- XIV. Přijetím zákona č. 118/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, došlo ke změně dlouholeté požímané zásady trestního práva, uplatňované na našem území, která spočívala v pojmání individuálního

---

⁶² Tj. argument z opaku.

odpovědnost fyzické osoby za zavinění, kdy právnické osobě tato odpovědnost nebyla uznána, neboť se odvíjela od fyzické osoby. Tato odpovědnost byla právnické osoby přiznána na základě přičitatelnosti ve vztahu k fyzické osobě, jak byla před tím pojímána v zahraničí. Dále s ohledem na tuto skutečnost, je možné současně v jednom trestním řízení vést dvě trestní stíhání ve smyslu ust. § 160 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb., trestní řádu, a to jak proti fyzické osobě, tak současně proti právnické osobě. V případě právnické osoby však pouze u trestných činů, které jsou taxativně uvedeny v § 7 tohoto zákona. U trestných činů proti životnímu prostředí bude v budoucnu zřejmě přicházet v úvahu doplnění zejména o trestné činy týrání zvířat podle § 302 trestního zákoníku, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti podle § 303 trestního zákoníku, jakož i o trestné činy neoprávněné výroby, držení a jiného nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat podle § 305 trestního zákoníku, šíření nakažlivé nemoci zvířat podle § 306 trestního zákoníku a šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin podle § 307 trestního zákoníku, u kterých je nepochybně trestní odpovědnost právnických osob žádoucí a prozatím do tohoto ust. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, zařazena nebyla.

- XV. Z poskytnutých statistických dat ze strany z těchto dat je dále patrné, že v období let 2000 až 2009 docházelo ke snižování vyhledané trestné činnosti ze strany policejních orgánů, resp. trestních oznámení od oznamovatelů a to z počtu 1269 v roce 2000 na počet 510 v roce 2009, kdy se de facto jedná o snížení celkově 59,81%, což je poměrně závažné zjištění. Toto poukazuje na lhostejnost občanů na oznamování trestných činů proti životnímu prostředí a nízká schopnost vyhledání těchto trestných činů ze strany policejních orgánů. Nicméně v období let 2010 až 2015 je pro změnu zjištěn nárůst o 35,64%, tj. zjištěných, resp. oznámených trestných činech v počtu 188 v roce 2010 a zjištěných, resp. oznámených trestných činech na počet 255.
- XVI. V době roku 2000 a 2009 byly nejčastěji zjištěny, resp. oznámeny trestné činy uvedené v trestním zákonu č. 140/1961 Sb., a to § 178a pytláctví a poté následují trestné činy § 180 obecné ohrožení z nedbalosti, § 179 obecné ohrožení, § 203 týrání zvířat, § 181a ohrožení a poškození životního prostředí – úmyslné, § 181b Ohrožení a poškození životního prostředí – z nedbalosti, § 181f neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – úmyslné, § 181c poškozování lesa těžbou, což představuje 0,68% z celkového počtu trestných činů, § 181e nakládání s odpady, § 193 ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami - úmyslné, § 193 Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami – z nedbalosti, § 181g Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti, § 192 šíření nakažlivé choroby. Nejhůře, respektive s nulovým výsledkem (což je poměrně velice žalostné a současně alarmující) byly zjištěny, resp. oznámeny trestné činy dle § 181h neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – z nedbalosti. V průměru tak vychází 866,8 zjištěných, resp. oznámených trestných činů za rok.
- XVII. V době roku 2010 a 2015 byly nejčastěji zjištěny, resp. oznámeny trestné činy uvedené v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., a to § 304 pytláctví a poté následují trestné činy dle § 302 týrání zvířat, § 299 neoprávněné nakládání

s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslně, § 295 poškození lesa, § 293 poškození a ohrožení životního prostředí - úmyslně a ust. § 293 poškození a ohrožení životního prostředí - z nedbalosti, § 298 neoprávněné nakládání s odpady, § 300 neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, § 301 Odnímání nebo ničení živočichů a rostlin. Nejčastěji, respektive pouze s jedním zjištěným, resp. oznámením trestného činu skončily společně trestné činy dle § 294a poškození vodního zdroje a dle § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat. V průměru tak vychází 222 zjištěných, resp. oznámených trestných činů za rok, což je s ohledem oproti předchozímu období let 2000 až 2009, o 644,8 méně trestných činů za rok samozřejmě s přihlédnutím k výše uvedenému nadhodnocení. Nicméně jde o stoupající stav v posuzovaném období let 2010 až 2015, což se může jevit jako pozitivní okolnost a to jak ve vztahu k oznamovatelům, tak ve vztahu k policejním orgánům, vyhledávajících tuto specifickou trestnou činnost.

7 DISKUZE A PREZENTACE NÁVRHŮ A OPATŘENÍ DE LEGA LATA A DE LEGE FERENDA

Jak z výše uvedeného vyplývá, tak pro delikty v oblasti životního prostředí je typické, že k naplnění jejich skutkové podstaty musí být porušena povinnost podle zvláštních právních předpisů stanovících povinnosti k ochraně životního prostředí, kdy se jedná o blanketní odkaz právní normy na jinou právní normu. Současně musí nastat určitý následek v podobě ohrožení či poškození životního prostředí v souladu se zásadou příčinné souvislosti.

Kamenem úrazu je totiž již samotné prověření případů trestné činnosti na životním prostředí ze strany orgánů činných v trestním řízení. Převážná část případů kriminality v životním prostředí je totiž charakteristická určitou mírou latence, konspirace, mnohdy i s prvkem organizovanosti, popř. jejich kombinací. V důsledku této latence se o mnohých případech orgány činné v trestním řízení vůbec ani nedozví, a je de facto proto vyloučeno, že tyto případy budou jakýmkoliv způsobem prošetřeny.

U případů, o kterých jsou tyto orgány činné v trestním řízení informovány, působí několik aspektů, které z nich činí případy mnohdy nevyřešitelné. Zejména se jedná o pozdní trestní oznámení o podezřelé činnosti, resp. pozdní příjezd příslušníků Policie České republiky, s čímž současně souvisí i nemožnost přistihnout pachatele při činu, opatřit potřebné důkazy z místa činu, dále zde přistupuje neodbornost příslušníků Policie ČR (ve smyslu znalosti problematiky životního prostředí) a nízká míra spolupráce s příslušnými orgány státní správy a experty v oboru.

Pro environmentální trestné činy, jakož i pro jiné druhy takzvaných zločinů bez obětí („victimless crime“), tedy trestné činy, u nichž neexistuje žádná osoba, kterou by bylo možné označit jako oběť, přestože v případě trestných činů proti životnímu prostředí lze jako oběti vnímat všechny osoby, jejichž životní prostředí je trestným činem ohroženo či poškozeno, je typická absence morálního odsouzení pachatelů této trestné činnosti, což je rovněž jeden z důvodů této latence.

Proto je důsledkem značný rozdíl mezi tím, jak jsou vnímáni pachatelé majetkové nebo násilné trestné činnosti a pachatelé trestných činů proti životnímu prostředí. Občané ČR nezdědíka ignorují různé nekalé činnosti či pochybné praktiky, pokud se jich přímo netýkají nebo jejich majetku. Dalším důležitým atributem způsobující latenci, je i zpožděním nastoupení nežádoucích následků protiprávních zásahů vůči životnímu prostředí. Mnoho negativních vlivů se totiž projeví až s několikaletým odstupem, což má zásadní význam v rámci promlčení trestnosti trestného činu proti životnímu prostředí, jakož i případné úspěšnosti vedeného trestního řízení. K tomuto dále přistupuje značné snížení možnosti odstranění nepříznivých následků pro životní prostředí.

V rámci odstranění latence a přehazování problému životního prostředí na druhou kolej, by mělo dojít primárně ze strany vlády pod záštitou Ministerstva životního prostředí ČR k lepší osvětě tohoto problému a to především celospolečenskou mediální kampaní. Tato kampaň by se především měla projevit na základních a středních školách, kde je jedinec ještě tvárný a schopen se naučit, byť formou sociálního vštípení, určité společenské normy a hodnoty. Samozřejmě nejlepším způsobem by bylo zařazení samotného předmětného „životního prostředí“, do základních předmětů na těchto školách, byť se problematiky životního prostředí

některé předměty okrajově dotýkají (přírodověda, vlastivěda, dějepis, občanská výchova atd.).

Na to by mělo navazující zpřísnění sankcí jak v trestním, tak přestupkovém řízení. De lege ferenda by v tomto směru bylo dobré, kdyby byl vyhotoven přehled těchto blanketních norem ve vztahu k jednotlivým trestným činům pro orgány činné v trestním řízení. Hlavním důvodem je co nejrychlejší orientace v daném problematice trestné činnosti proti životnímu prostředí. Jde především o prvosledové policejní orgány (tj. obvodní či místní oddělení Policie České republiky, které většinou jako první, přicházejí do styku s oznamovatelem trestného činu za předpokladů, že se oznamovatel osobně dostaví podat trestní oznámení ve smyslu ust. § 158 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. K tomuto je však nutné dodat, že toto trestní oznámení může být podáno telefonicky, například na linku „158“ nebo písemně. Ovšem i v těchto případech, pokud se jedná o základní skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí (jde o tzv. přečiny), primárně vystupuje výše uvedený prvosledový policejní orgán.

V případě, že se jedná o kvalifikované skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí, kde trestní sazba přesáhne tři let, je věcně i místně příslušná služba kriminální policie a vyšetřování na úrovni okresního (ve větších městech obvodního) ředitelství PČR, kdy i tomuto policejnímu orgánu by byl tento přehled blanketních norem velice prospěšný. K tomuto dále lze uvést, že ani v jedné případě v dané věci, nekoná obligatorně trestní řízení policejní orgán na úrovni krajů či celorepublikové působnosti (pokud si toto sám tento policejní orgán neurčí), neboť jejich věcná a místní působnost se odvíjí obdobně jako u věcné a místní působnosti prvoinstančních krajských soudu, která je uvedena v ust. § 17 trestního řádu (jde o trestné činy, jejichž dolní hranice činí pět let, což ani jeden z trestných činů proti životnímu prostředí nemá).

Jde především o rychlou orientaci a seznámení se s problematikou, která upravuje konkrétní trestný čin. V tomto směru poté může policejní orgán vyhotovit kvalitní trestní oznámení, které svým obsahem podstatně může snížit dobu vedeného trestního řízení.

Dále mohu rovněž navázat na obdobné závěry Mgr. Jarmiče (v článku „*Trestní právo a ochrana životního prostředí*“, otištěném v *Trestněprávním revue* č. 9/2010)⁶³, ohledně sazeb trestu odnětí svobody v případě aplikace základních a kvalifikovaných skutkových podstat, která poměrně nízká. Nejčastěji maximální tři, respektive maximálně deset let odnětí svobody, navíc často s možností uložit pouze alternativní trest (specifikace dle nejvyšší skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí uvedených v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)⁶⁴:

- § 293 poškození a ohrožení životního prostředí, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 3 a to v délce trvání trestu odnětí svobody 2 až 8 let;
- § 294 poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody dvou let nebo zákazem činnosti;
- § 294a poškození vodního zdroje, kde je uvedena pouze jedna základní skutková podstata v délce trvání až maximálně dvou let;

⁶³ Článek se nachází na str. 269 – 274.

⁶⁴ Dle UZ č. 1083 – *Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 11.*

- § 295 poškození lesa, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody šesti měsíců až čtyř let nebo zákazem činnosti;
- § 297 neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 4 a to v délce trvání trestu odnětí svobody tří až deseti let;
- § 298 neoprávněné nakládání s odpady, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 4 a to v délce trvání trestu odnětí svobody šest měsíců až tři léta;
- § 298a neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozující ozonovou vrstvu, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody až na tři léta;
- § 299 neoprávněné nakládání s chráněným volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 4 a to v délce trvání trestu odnětí svobody dvě léta až osm let;
- § 300 neoprávněné nakládání s chráněným volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, kde je uvedena pouze jedna základní skutková podstata v délce trvání až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci;
- § 301 poškození chráněných částí přírody, kde je uvedena pouze jedna základní skutková podstata v délce trvání až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci;
- § 302 týrání zvířete, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 3 a to v délce trvání trestu odnětí svobody jeden rok až pět let;
- § 303 zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody až na dvě léta;
- § 304 pytláctví, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci;
- § 305 neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňující užitek hospodářských zvířat, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 4 a to v délce trvání trestu odnětí svobody jeden rok až pět let;
- § 306 šíření nakažlivé nemoci zvířat, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody šest měsíců až tři léta;
- § 307 šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin, nejvyšší kvalifikovaná skutková podstata je uvedena v odst. 2 a to v délce trvání trestu odnětí svobody šest měsíců až tři léta;

Z hlediska platného trestního zákona č. 40/2009 Sb., se v naprosté většině případů bude jednat o přečiny, kterými se rozumí všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Výjimku zde tvoří pouze nejzávažnější kvalifikované skutkové podstaty trestných činů podle ustanovení § 293 trestního zákoníku

(poškození a ohrožení životního prostředí), § 297 trestního zákoníku (neoprávněné vypuštění znečišťujících látek) a § 299 trestního zákoníku (neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami), za něž lze uložit pachateli trest odnětí svobody až do výše osmi či deseti let (viz výše jednotlivé maximální trestní sazby). Nejvyšší možná výše trestních sazeb dle platného trestního zákoníku se přitom skoro shoduje s jejich protějšky ve starém trestním zákoně, tedy až na § 297 trestního zákoníku (Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek), který ve starém trestním zákoně neměl svůj protějšek.

Toto se však nevztahuje na trestné činy obecně nebezpečné, u kterých je patrná jejich souvislost s životním prostředím (tj. § 272 trestního zákoníku - obecné ohrožení; § 281 trestního zákoníku - nedovolená výroba a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky; § 284 trestního zákoníku - přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu apod.). Pro tyto trestné činy jsou naopak charakteristické vysoké sazby trestu odnětí svobody a to so ohledem na to, že mají potenciál ohrozit život, zdraví a majetek ve větším měřítku, na jehož základě zákonodárce zohlednil i výši trestních sazeb. Proto se výše trestních sazeb trestu odnětí svobody v případě kvalifikovaných skutkových podstat pohybují nad hranicí deseti let.

M. Damohorský v níže uvedeném shrnutí uvádí, že v trestních zákonech, jakož i v aplikační praxi jednotlivých evropských zemí lze pro trestné činy proti životnímu prostředí vysledovat určité základní společné rysy:

1. Trestní kodexy většinou obsahují blanketní ustanovení na porušení povinností plynoucích z administrativního práva, resp. práva životního prostředí. Přitom neznalost zvláštních právních předpisů potenciálního pachatele neomlouvá.

2. Úprava trestní ekologické odpovědnosti v podobě kvalifikovaných skutkových podstat je poměrně častá.

3. Za spáchání trestného činu proti životnímu prostředí lze uložit poměrně vysoký finanční trest, ale na druhou stranu poměrně nízký trest odnětí svobody.

4. Využívání příslušných speciálních skutkových podstat je dosti sporadické, kdežto využívání obecnějších skutkových podstat je naopak dost časté.⁶⁵

Z výše uvedeného vyplývá, že environmentální trestné činy jsou poměrně specifické. Je proto nasnadě konstatovat, že odhalování, vyšetřování a potírání této kriminality proti životnímu prostředí bude v praxi doprovázeno mnohými a ve vztahu k trestnímu právu i některými poměrně neobvyklými úskalími.

Naplnění jednotlivých formálních znaků skutkových podstat je tak komplikované již z toho důvodu, že musí být kumulativně splněno více podmínek, a to zejména porušení zvláštních právních předpisů, škodlivý následek, příčinná souvislost mezi nimi, ke škodlivému následku musí dojít na určité ploše nebo na určitém počtu jedinců (organismů), popř. se tak musí stát na určitém druhu území, které má z hlediska ochrany přírody větší význam, jako je tomu kupříkladu v případě „ohrožení a poškození životního prostředí“ dle ustanovení § 293 trestního zákoníku, kdy se vyžaduje, aby pachatel:

1. úmyslně znečistil nebo poškodil složku životního prostředí (porušením zvláštního právního předpisu o ochraně životního prostředí),

---

⁶⁵ Rovněž ze článku Mgr. L. Jarmiče – dtto viz výše.

2. na zvláště chráněném území, v evropsky významné lokalitě, v ptačí oblasti nebo vodním zdroji, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, nebo na větším území mimo tyto lokality, a tím

3. ohrozil společenstva nebo populace volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, nebo aby úmyslně takové poškození životního prostředí zvýšil nebo ztížil jeho odvrácení nebo zmírnění.

K tomu lze rovněž přiřadit i další druhy deliktů, které mohou být pro společnost velmi nebezpečné a nežádoucí, ačkoliv při jejich postihu lze využít pouze správněprávní odpovědnosti, neboť trestní úprava schází a je na zákonodárci, zda tento problém napraví.

Mezi tyto druhy deliktů můžeme uvést případy:

- úmyslného zapalování skládek (nebezpečného) odpadů,
- rozdělování ohňů či vypalování porostů za extrémního sucha (v současné době pouze přestupek),
- nedovolené těžby drahokamů a polodrahokamů či drancování paleontologických nalezišť.

V praxi se dále vyskytují situace, kdy v případech nebezpečí povodní provozovatelé podniku nedostatečně reagují na vyhlášené stupně povodňové aktivity, a tak velmi snadno může docházet k výplachu různých nebezpečných látek, zejména původem z chemického průmyslu, jak se i stalo v Neratovicích v areálu obchodní společnosti Spolana a. s., při povodním v roce 2002, jak upozorňovala tisková správa sdružení Arnika⁶⁶. Takové jednání je však bohužel podle účinné právní úpravy vesměs posuzováno pouze jako přestupek, tedy společensky méně závažné jednání, než je trestný čin. Škoda, že na našem území nejsou upraveny podmínky chování velkých chemických průmyslových komplexů, jako je tomu v USA, kde i postihy jsou efektivnější (Rosenberg, 2010).

Nově pak vyvstávají otázky nad možnou úpravou nelegálního nakládání s geneticky modifikovanými surovinami nebo trestněprávní ochranou před nadměrným hlukem.

Další komplikace se vyskytují v rámci soudního řízení, samozřejmě za předpokladu, že se daný skutek dostatečně vyšetří a na základě žaloby státního zástupce se dostane k soudu.

V praxi bývá totiž časté, že pachatelé trestných činů proti životnímu prostředí bývají často obžalováni v kombinaci s jinými trestnými činy, kdy vzhledem ke složitému dokazování se pachateli podaří prokázat pouze vina u trestného činu, jehož primárním objektem není ochrana životního prostředí. Jako příklad můžeme uvést obecné ohrožení, zneužívání vlastnictví, poškozování cizí věci, krádež apod. Pokud se tedy podaří postavit obžalovaného před soud, bývá zdaleka jednodušší prokázat zavinění u tohoto jiného trestného činu, než u trestného činu proti životnímu prostředí. Ve výsledku je tak pachateli uložen trest podle skutkové podstaty s vyšší sazbou trestu odnětí svobody, což ve většině případů vyloučí použití trestních sazeb trestných činů proti životnímu prostředí. Tyto faktory významně mnohdy přispívají k celkové demotivaci orgánů činných v trestním řízení, trestné činu proti životnímu prostředí zjišťovat a vyšetřovat.

---

⁶⁶ Viz například článek dostupný na: <http://blisty.cz/art/11365.html> – vlastní zpracování dne 18.3.2016.

Proto při pohledu na zmiňované problémy není příliš udivující, že efektivita vynucování práva v této oblasti je velice nízká. V úvahu tedy přichází systémové změny v přístupu ke kriminalitě v oblasti životního prostředí, též mnohdy označované jako environmentální kriminalitě, které by například mohly spočívat v zavedení centrálního registru přestupků na úseku životního prostředí s možností opakujících se přestupků, které svým součtem naplňují některou ze skutkových podstat trestných činů, uvedených v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

8 ZÁVĚR

Ochrana životního prostředí je oblast velmi rozsáhlá a náročná na znalosti, a tudíž nelze po příslušnících policejních bezpečnostních sborů požadovat, aby byli schopni kupříkladu odhadnout škodu na vytěžené dřevní hmotě (kde například zbyly již pouze jenom pařezy), rozpoznat od sebe jednotlivé druhy rostlin a živočichů nebo stanovit druh nebezpečné látky. I proto je podle České inspekce životního prostředí vhodné přistoupit k řešení, které směřuje k vytvoření malých specializovaných skupin s celorepublikovou působností. Každá z takových to skupin, by měla obsahovat odborníky na určitou část problematiky (tj. například skupina pro odpady, těžbu dřeva, živou přírodu apod.). Tento nastíněný model je často využíván v zahraničí.

Lze uvést, že základem úspěšného postupu by byla lepší spolupráce všech dotčených orgánů státní správy (a to i včetně místních), které mají co do činění s trestnými činy proti životnímu prostředí a jejich přestupkovými ekvivalenty a příslušných odborníků. Této skutečnosti si je nepochybně vědomo i Ministerstvo vnitra, a to si klade za cíl prohloubit spolupráci s orgány státní správy podílejícími se na ochraně životního prostředí, zejména co se týče oblastních inspektorátů České inspekce životního prostředí, územních orgánů státní správy nebo Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů pro získávání odborných vyjádření a znaleckých posudků od těchto orgánů při objasňování skutečností rozhodných pro trestní řízení. V tomto ohledu lze využít i zkušeností a odborných znalostí pracovníků Agentury ochrany přírody a krajiny, která má svá střediska v každém kraji. Rovněž by se nemělo zapomínat ani na místní občanská sdružení zabývající se ochranou životního prostředí, a to i včetně odborných zájmových sdružení typu České ornitologické společnosti apod., dále různé „ekologické“ iniciativy a zainteresovanou veřejnost. Součinnost těchto všech subjektů může v rámci prosazování ochrany přírody prostřednictvím trestního práva jediné pomoci.

Nemalý vliv na vyšetřování a dokazování environmentální kriminality má i skutečnost, že trestné činy proti životnímu prostředí jsou v převážné většině příslušní vyšetřovat méně zkušení pracovníci obvodních oddělení Policie ČR, dle věcné a místní příslušnosti policejních orgánů. Ministerstvo vnitra proto podporuje přenesení věcné a místní příslušnosti z obvodních oddělení na Službu kriminální policie a vyšetřování.

Současně je v neposlední řadě činnost orgánů činných v trestním řízení, komplikována neexistencí jednotného postupu ve vyčíslení ekologické újmy, jak je již výše uvedeno. Zákonem daná metodika (tedy legální metodika) pro vypočtení ekologické újmy by orgánům činným v trestním řízení bezpochyby dala do rukou nástroj, který by přesvědčivým způsobem dokázal, o jak závažný čin se jedná. Zároveň by se Policii České republiky, která se v podobných případech potýká s důkazní nouzí, dostalo jednoho z důležitých důkazů, resp. důkazů vycházejících ze zákonné dikce, o níž by nebylo třeba pochybovat. Pokud soudobá společnost chce současnou nelichotivou bilanci v odhalování, vyšetřování a trestání environmentální kriminality změnit k lepšímu, nebudou postačovat pouze dílčí úpravy, ale bude především zapotřebí provedení komplexních změn, počínaje změnami v právní úpravě, přes školení a vzdělávání příslušníků Policie České republiky po případě v rámci přenesení věcné a místní příslušnosti policejního orgánu, na příslušníky Služby kriminální policie a vyšetřování (a to po stránce právní i prakticko-

vyšetřovací), pracovníků státního zastupitelství, jakož i hlavně soudů a zavedení účinnější spolupráce příslušných orgánů, zvyšováním právního vědomí společnosti a jejím zapojováním při ochraně životního prostředí.

9 PŘEHLED LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

- AHN P. Daniel, June 14, 2013: *What is the most urgent global environmental issue and how should it be addressed?*. Council on Foreign Relations: 1s.
- ANAND S. Vijay, January 30, 2013: *Global Environmental Issues*. Open Access Scientific Reports: 3s.
- BOGUSZAK J., 2001: *Systém práva. § 2. Základní členění práva*. In: BOGUSZAK J. (eds.): *Teorie práva*. EUROLEX Bohemia, Praha: 91 – 103.
- BĚLOHRÁDKOVÁ J., 2011: *Zásady účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí*. Správní právo roč. 44, č. 8: 477 – 492.
- ČAPEK J., 2001a: *Právní normy. § 2. Struktura právních norem*. In: BOGUSZAK J. (eds.): *Teorie práva*. EUROLEX Bohemia, Praha: 77 – 82.
- ČAPEK J., 2001b: *Právní odpovědnost. § 3. Vymezení právní odpovědnosti*. In: BOGUSZAK J. (eds.): *Teorie práva*. EUROLEX Bohemia, Praha: 365 – 167.
- DAMOHORSKÝ M., 2010a: *Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí*. In: DAMOHORSKÝ M. (eds.): *Právo životního prostředí. 3. vydání*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 71 - 97.
- DAMOHORSKÝ M., 2010b: *Základy ochrany životního prostředí*. In: DAMOHORSKÝ M. (eds.): *Právo životního prostředí. 3. vydání*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 3 - 25.
- DROBNÍK J., 2010: *Právo životního prostředí*. In: DAMOHORSKÝ M. (eds.): *Právo životního prostředí. 3. vydání*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 25 - 54.
- ELAMAWIT G., June 2010: *Determination of Bioaccumulation and Food Chain Contamination of Heavy Metals and Organochlorine Pesticides in Tilapia (Oreochromis niloticus) and Abyssinian Ground Hornbill (Bucorvus abyssinicus), Lake Ziway*. Addis Ababa University, Department of Biology, 55 s.
- EL-QUENY F., ABDEL-MEGEED A., 2009: *Phytoremediation and Detoxification of Two Organophosphorous Pesticides Residues in Riyadh Area*. World Applied Sciences Journal 6 (4): 570 - 578, 2009, Department of Botany and Microbiology, College of Sciences, King Saud University (KSU), 12 s., ISSN 1818-4952.
- FAURE, M., May 2010: *Effective Penalties in the Implementation of the Environmental Crime and Ship-source Pollution Directives. Questions and Challenges*. In: FAURE M. (eds.): Working Paper Prepared on the Request of the European Commission. Faculty of Law, Maastricht University, Maastricht. Erasmus School of Law, Rotterdam: 66 s.

- HARRIS F., 28. 1. 2005: *Global Environmental Issues*. John Wiley & Sons, 336 s.
- HIRA D. S., 1992: *Operation Research*. S. Chand, 1377 s.
- JARMÍČ L., 2010: *Trestní právo a ochrana životního prostředí*. *Trestněprávní revue* 9: 269 - 274.
- JÁNOŠÍKOVÁ P. a kol., 2005: *Kodifikace trestního práva v letech 1945-1989*. In: JÁNOŠÍKOVÁ P. (eds.): *Mezínky českých právních dějin. 2. rozšířené vydání*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň: 208 – 208.
- JELÍNEK J., 2010a: *Pojem trestního práva, jeho funkce, zásady trestního práva*. In: JELÍNEK J. (eds.): *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Leges, Praha: 17 -37.
- JELÍNEK J., 2010b: *Pachatel trestného činu*. In: JELÍNEK J. (eds.): *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Leges, Praha: 181 -207.
- KLÍMA K. a kol., 2005: *Komentář k Ústavě a Listině*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Praha: 71 s.
- PAVLÍČEK V., HŘEBEJK J., 1998: *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. doplněné a podstatně rozšířené vydání*. Linde Praha, a.s., Praha: 49 s.
- PAVLÍČEK V. a kol., 1999: *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. Práva a svobody*. Linde Praha, a.s., Praha: 282 s.
- POKORNÁ L. a kol., 2012: *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. *Trestněprávní revue* 4: 79 s.
- PŮRY F, 2012: *Hlava VIII. Trestní činy proti životnímu prostředí (§293 až 308)*. In: ŠÁMAL P. (eds.): *Trestní zákoník II. § 140 - § 421, Komentář*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 2932 - 3038.
- ROSENBERG D, April 2010: *Now is the Time to Reform the Toxic Substances Control Act*. Natural Resources Defense Council: 2 s.
- SAATY L. T., 2004: *Mathematical Methods of Operation Research*. Courier Dover Publications, 460 s., ISBN 0-486-49569-8.
- SAN JOSÉ G. D., 2005: *Environmental protection and the European Convention on Human Rights*. Council of Europe Publishing, Strasbourg: 76 s.
- SMOLEK M., 2010: *Ochrana životního prostředí v mezinárodním a unijním právu*. In: DAMOHORSKÝ M. (eds.): *Právo životního prostředí. 3. vydání*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 1 - 19.
- ŠÁMAL P. a kol., 2009: *Působnost trestních zákonů (§1 až 11)*. In: ŠÁMAL P. (eds.): *Trestní zákoník I. § 1 - § 139, Komentář*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 1 - 32.
- ŠÁMAL P. a kol., 2012a: *Základy trestní odpovědnosti právnických osob (§7 až 13)*. In: ŠÁMAL P. (eds.): *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání*. Nakladatelství C. H. Beck, Praha: 144 - 302.

- ŠÁMAL P. a kol., 2012b: *Trestní právo hmotné. 4. díl. Trestní odpovědnost právnických osob. Změny v trestních zákonech po 1. 1. 2010.* Wolters Kluwer ČR, Praha, 144 s.
- TICHÁ T. a kol., 2004: *Slovník pojmů užívaných v právu životního prostředí.* Nakladatelství ARCH, Praha, 464 s.

Právní předpisy:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., o vyhlášení Ústavy České republiky, ze dne 12. 12. 1992, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva a svobod ze dne 16. 12. 1992, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2003 Sb. Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 118/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim,
- Zákon č. 200/1991 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění zákona č.123/198 Sb.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)
- Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 58/1998 Sb. o poplatcích za vypouštění odpadních vod do vod povrchových.
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 254/2001 Sb., ve znění zákona č. 274/2001 Sb.
- Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí
- Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn (úplné znění) Zde je též řešeno nakládání s čistírenskými kaly.

- Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)
- Zákon č. 222/2006 Sb., kterým se mění zákon č.76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony
- Zákon č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů
- Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a její nápravě a o změně některých zákonů
- Zákon č. 31/2011 Sb., kterým se mění zákon č.185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů
- Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon ČNR č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivu na životní prostředí (EIA), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů)
- Vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady
- Vyhláška č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků
- Vyhláška č. 293/2002 Sb., o poplatcích za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

Předpisy EU:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 30. 11. 2009 č. 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 23. 10. 2000 č. 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropských společenství ze dne 13. 12. 2011 č. 2011/92/EU o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí;
- směrnice Rady Evropských společenství ze dne 21. 5. 1992 č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 27. 6. 2001 č. 2001/42/ES o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí;

- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 8. 6. 2011 č. 2011/65/EU o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 27. 1. 2003 č. 2002/96/ES o odpadních elektrických a elektronických zařízeních (OEEZ);
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005 č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání, v současné době ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 21. 10. 2009 č. 2009/123/ES;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 14. 6. 2006 č. 1013/2006 o přepravě odpadů;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 7. 9. 2005 č. 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 2. 2006 č. 2006/11/ES o znečišťování některými nebezpečnými látkami vypouštěnými do vodního prostředí Společenství;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 3. 2006 č. 2006/21/ES o nakládání s odpady z těžebního průmyslu a o změně směrnice č. 2004/35/ES;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 12. 12. 2006 č. 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 18. 12. 2006 č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice č. 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady Evropských společenství č. 793/93, nařízení Komise Evropských společenství č. 1488/94, směrnice Rady Evropských společenství č. 76/796/EHS a směrnic Komise Evropských společenství č. 91/155/EHS, č. 93/67/EHS, č. 93/105/ES a č. 2000/21/ES;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 15. 1. 2008 č. 2008/1/ES o integrované prevenci a omezování znečištění;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí;
- směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 24. 11. 2010 č. 2010/75/EU o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění).

Internetové zdroje:

- Samotné znění Ústavy ČR – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mjnhe>

- Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 18. 12. 2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgawtomi>
- Samotné znění zákona o životním prostředí - vlastní zpracování dne 18.12.2015. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezvf6mjxfuza>
- Samotné znění trestního zákona – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgawtomi>
- Samotné znění novely trestního zák. č. 159/1989 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=159&r=1989>
- Samotné znění novely trestního zák. č. 134/2002 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjgawtomi>
- Samotné znění novely trestního zák. č. 290/1993 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=290&r=1993>
- Samotné znění zákona o životním prostředí – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezvf6mjxfuza>
- Výčet směrnic a nařízení Evropské unie - vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezvf6mjxfuza>
- Obecná statistická data Policie ČR – vlastní zpracování dne 1. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>
- Zprávy o bezpečnostní situaci na území České republiky za rok 2000 až 2014 – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

10 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1 – ZNĚNÍ § 181C AŽ 181H DLE ZÁKONA Č. 134/2002 SB, KTERÝM DOŠLO K NOVELIZACI ZÁKONA Č. 140/1961 SB., TRESTNÍ ZÁKON

PŘÍLOHA Č. 2 – ZNĚNÍ § 10 AŽ § 14 ZÁKONA Č. 167/2008 SB., O PŘEDCHÁZENÍ EKOLOGICKÉ ÚJMĚ A O JEJÍ NÁPRAVĚ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

PŘÍLOHA Č. 3 – SOUČASNÉ ZNĚNÍ TRESTNÝCH ČINŮ PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ DLE ZÁKONA Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK

10.1 PŘÍLOHA Č. 1 – ZNĚNÍ § 181C AŽ 181H DLE ZÁKONA Č. 134/2002 SB, KTERÝM DOŠLO K NOVELIZACI ZÁKONA Č. 140/1961 SB., TRESTNÍ ZÁKON

„§ 181c

Poškozování lesa těžbou

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů provedenou v rozporu s právními předpisy způsobí vznik holé seče na celkové větší ploše lesa nebo prostředí lesní porost pod hranici zakmenění stanovené zvláštním předpisem na celkové větší ploše lesa, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně, nebo

b) vznikne-li těžbou uvedenou v odstavci 1 holá seč nebo proředění na celkové značné ploše lesa.

§ 181d

Společná ustanovení

(1) Větším územím podle § 181a a 181b se rozumí území o rozloze nejméně 5 ha a v případě vodního toku nejméně 2 km jeho délky.

(2) Celkovou větší plochou lesa podle § 181c se rozumí plocha větší než 1,5 ha a celkovou značnou plochou lesa se rozumí plocha větší než 3 ha.

§ 181e

Nakládání s odpady

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, v rozporu s právními předpisy ukládá nebezpečné odpady nebo je odkládá, přepravuje nebo jinak s nimi nakládá, a tím poškodí nebo ohrozí životní prostředí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší právní předpisy upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného správního úřadu, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí.

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin opětovně.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 prospěch velkého rozsahu.

*Neoprávněné nakládání s chráněnými a volně
žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami*

§ 181f

(1) Kdo v rozporu s právními předpisy usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář ohroženého druhu a

a) spáchá takový čin na více než padesáti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, nebo

b) dopustí se takového činu, přestože byl v posledních dvou letech pro přestupek obdobné povahy postižen nebo v posledních třech letech pro takový trestný čin odsouzen nebo potrestán,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s právními předpisy usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří exemplář druhu kriticky ohroženého nebo druhu přímo ohroženého vyhubením.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu získat značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

§ 181g

Kdo z nedbalosti poruší právní předpisy tím, že usmrtí, zničí, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exempláře ohroženého druhu ve větším rozsahu než padesáti kusů, nebo jedince druhu kriticky ohroženého nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

§ 181h

Kdo, byť i z nedbalosti, poruší právní předpisy nebo rozhodnutí správního úřadu tím, že odnímá z přírody volně žijící živočichy nebo planě rostoucí rostliny v takovém měřítku, že tím ohrožuje místní populaci těchto živočichů nebo rostlin, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“

Samotné znění novely trestního zák. č. 134/2002 Sb. – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgyyv6mjugawtomi>

10.2 PŘÍLOHA Č. 2 – ZNĚNÍ § 10 AŽ § 14 ZÁKONA Č. 167/2008 SB., O PŘEDCHÁZENÍ EKOLOGICKÉ ÚJMĚ A O JEJÍ NÁPRAVĚ A O ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

„§ 10

Náprava ekologické újmy na chráněných druzích volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, přírodních stanovištích a na vodách

Príslušný orgán postupuje při ukládání nápravných opatření k zajištění nápravy ekologické újmy na chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin, přírodních stanovištích a na vodách podle přílohy č. 4 k tomuto zákonu.

§ 11

Náprava ekologické újmy na půdě

(1) Existuje-li důvodné podezření, že v důsledku provozní činnosti uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu došlo k ekologické újmě na půdě nebo horninách, včetně přírodních léčivých zdrojů peloidu (dále jen „půda“), příslušný orgán zajistí bez zbytečného odkladu zpracování analýzy rizik; v tom případě příslušný orgán přeruší řízení o uložení nápravných opatření do doby předložení analýzy rizik.

(2) K analýze rizik si příslušný orgán vyžádá stanovisko příslušné krajské hygienické stanice, která posoudí rizika pro lidské zdraví plynoucí z přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj.

(3) V případě vzniku ekologické újmy na půdě, která byla prokázána analýzou rizik a stanoviskem příslušné krajské hygienické stanice,

a) příslušný orgán zajistí zpracování návrhu možných nápravných opatření a jejich hodnocení, které zahrnuje porovnání alternativních postupů omezování nebo eliminace rizik a odhad finančních nákladů a časové náročnosti jednotlivých alternativ (dále jen „hodnocení“); příslušný orgán přeruší řízení o uložení nápravných opatření do doby předložení hodnocení,

b) provozovatel odstraní ekologickou újmu na půdě nápravným opatřením uloženým příslušným orgánem a minimalizuje její nepříznivé důsledky, aby nepředstavovala významné riziko pro lidské zdraví.

(4) Vyhodnocení průzkumu stavu znečištěného území a hodnocení mohou zpracovávat pouze odborně způsobilé osoby podle § 3 zákona o geologických pracích. Rizika ze zavedení organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj posuzuje příslušná krajská hygienická stanice.

(5) Ministerstvo v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví stanoví vyhláškou metody a způsob zpracování analýzy rizik, způsob hodnocení vhodnosti a proveditelnosti nápravných opatření, stanovování cílů nápravných opatření a způsobů prokazování jejich dosažení, včetně způsobu postsanačního monitoringu a způsobu srovnání alternativních postupů omezování nebo eliminace rizik, a dále způsob posouzení rizik pro lidské zdraví plynoucích z přímého nebo nepřímého zavedení látek, přípravků, organismů nebo mikroorganismů na zemský povrch nebo pod něj.

§ 12

(1) Provozovatel, který způsobil ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu, je povinen nést náklady, a to i v případě, kdy preventivní opatření nebo nápravná opatření zajistí příslušný orgán. O náhradě nákladů rozhoduje příslušný orgán, který uložil preventivní nebo nápravná opatření podle tohoto zákona.

(2) Pokud ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu způsobil více provozovatelů, nesou náklady společně a nerozdílně.

(3) Provozovatel činnosti uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu, který provedl preventivní opatření nebo nápravná opatření, nenese náklady, pokud prokáže, že ekologická újma nebo její bezprostřední hrozba

a) byla způsobena třetí osobou a došlo k ní i přesto, že byla přijata vhodná bezpečnostní opatření, nebo

b) je důsledkem splnění rozhodnutí nebo jiného závazného aktu orgánu veřejné správy a nejedná se o rozhodnutí nebo akty vydané k odstranění nebo zmírnění emisí nebo událostí způsobených provozní činností provozovatele.

(4) Příslušný orgán rozhodne, že provozovatel činnosti uvedené v příloze č. 1 k tomuto zákonu, který provedl nápravná opatření k odstranění ekologické újmy, nebo za kterého je zajistil příslušný orgán, nenese jejich náklady, pokud prokáže, že

a) neporušil právní předpisy nebo rozhodnutí vydaná na jejich základě a ekologická újma byla způsobena emisí nebo událostí, která byla výslovně povolena podle zvláštních právních předpisů, nebo

b) podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k emisím nebo k dané provozní činnosti, nebylo považováno za pravděpodobné, že by způsobil ekologickou újmu.

(5) Orgán veřejné správy, který vydal rozhodnutí nebo jiný závazný akt uvedený v odstavci 3 písm. b) nebo povolení k výkonu provozní činnosti podle zvláštních právních předpisů uvedených v odstavci 4, proplatí vynaložené náklady provozovateli, který prokáže, že nenese náklady podle odstavce 3 písm. b) nebo odstavce 4.

§ 13

(1) Příslušný orgán hradí náklady, které vynaložil místo provozovatele, ze státního rozpočtu. Bez zbytečného odkladu uloží provozovateli povinnost nahradit náklady takto vynaložené. Náhradu nákladů vybírá příslušný orgán, který rozhodl o náhradě nákladů podle § 12. Náklady vybrané příslušným orgánem jsou příjmem státního rozpočtu.

(2) Pokud je provozovatel v úpadku nebo v likvidaci, uplatňuje vymáhající orgán náhradu nákladů jako pohledávku v insolvenčním řízení, popřípadě jiným postupem podle insolvenčního zákona nebo při likvidaci právnické osoby.

(3) Příslušný orgán může zahájit řízení o náhradě nákladů do pěti let ode dne, kdy byla opatření podle tohoto zákona ukončena, nebo ode dne, kdy byl zjištěn odpovědný provozovatel nebo třetí osoba. Tato lhůta se počítá od události, která nastane později.

(4) Nelze-li provozovatele zjistit nebo pokud zanikl nebo zemřel bez právního nástupce, nebo jde-li o nedobytnou pohledávku nebo prokáže-li provozovatel, že

nenese náklady podle tohoto zákona, hradí náklady stát. V těchto případech stát hradí náklady jen nad rámec, v němž bylo zabránění nebo odstranění ekologické újmy nahrazeno z majetku nebo finančního zajištění provozovatele. Za stát jedná příslušný orgán.

(5) Stát náklady podle odstavce 4 nehradí, je-li zabránění nebo odstranění ekologické újmy provedeno jiným provozovatelem v rámci doplňkových nebo vyrovnávacích opatření uložených mu příslušným úřadem v řízení podle § 8.

(6) V případech uvedených v odstavci 4, kdy nelze uložit hrazení nákladů a jde přitom o náklady vzniklé za zajištění nápravných opatření k nápravě ekologické újmy na povrchových nebo podzemních vodách, lze použít k hrazení těchto nákladů zvláštní účet kraje zřízený podle zvláštního právního předpisu. Příslušný kraj zašle tyto prostředky příslušnému orgánu bez zbytečného odkladu na základě jeho žádosti.

§ 14

Finanční zajištění preventivních opatření nebo nápravných opatření

(1) Provozovatel, který vykonává provozní činnost uvedenou v příloze č. 1 k tomuto zákonu, je povinen zabezpečit finanční zajištění k náhradě nákladů podle tohoto zákona (dále jen „finanční zajištění“). Rozsah finančního zajištění musí po celou dobu výkonu provozní činnosti provozovatele odpovídat rozsahu možných nákladů a intenzitě nebo závažnosti vytvářeného rizika ekologické újmy. K tomu je provozovatel povinen provést hodnocení rizik jednotlivých provozních činností uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu, které hodlá provozovat, a toto hodnocení průběžně aktualizovat v případě významných změn provozní činnosti.

(2) Bez zabezpečení finančního zajištění podle tohoto zákona nelze vykonávat činnost uvedenou v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

(3) Finanční zajištění není povinen zabezpečit provozovatel, který prokáže na základě hodnocení rizik, že provozní činností může způsobit ekologickou újmu, jejíž náprava si vyžádá náklady nižší než 20 000 000 Kč, nebo ekologickou újmu, jejíž náprava si vyžádá náklady vyšší než 20 000 000 Kč a provozovatel je současně registrován v Programu EMAS nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné pro zaregistrování do tohoto programu, nebo má certifikovaný systém environmentálního řízení uznaný podle souboru norem ČSN EN ISO 14000 nebo prokazatelně zahájil činnosti potřebné k získání této certifikace. (4) Finanční zajištění není povinen zabezpečit provozovatel, který vypouští odpadní vody, které neobsahují nebezpečné závadné látky nebo zvláště nebezpečné závadné látky.

(5) Způsob hodnocení rizik, kritéria posuzování dostatečného finančního zajištění pro provozovatele a bližší podmínky provádění a způsobu finančního zajištění k provedení preventivních opatření a nápravných opatření stanoví vláda nařízením.“

Samotné znění zákona č. 167/2008 Sb. o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů – vlastní zpracování dne 10. 3. 2016. Dostupné na:
<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4f6mjwg4xha4rrfuzq>

10.3 PŘÍLOHA Č. 3 – TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ DLE ZÁKONA Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK

„§ 293

Poškození a ohrožení životního prostředí

(1) *Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*

(2) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,*

a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,*

b) *spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*

c) *způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,*

d) *je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu, nebo*

e) *spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*

(3) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*

§ 294

Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti

(1) *Kdo v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo*

kdo z hrubé nedbalosti takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti.

(2) *Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,*

a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*

b) *způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí, nebo*

c) je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.

§ 294a

Poškození vodního zdroje

Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 295

Poškození lesa

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů nebo jinou činností provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo proředí lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně, nebo

b) vznikne-li těžbou nebo jinou činností uvedenou v odstavci 1 holá seč nebo proředění na celkové značné ploše lesa.

§ 296

Společné ustanovení

(1) Větším územím podle § 293 a 294 se rozumí území o rozloze nejméně tři hektary a v případě povrchových vod ve vodních útvech, s výjimkou vodních toků, nejméně jeden hektar vodní plochy a u vodního toku nejméně dva kilometry jeho délky; jednotlivá zasažená území a délky vodního toku se sčítají.

(2) Celkovou větší plochou lesa podle § 295 se rozumí plocha větší než jeden a půl hektaru a celkovou značnou plochou lesa se rozumí plocha větší než tři hektary.

(3) Poškozením nebo ohrožením půdy, vody, ovzduší nebo jiné složky životního prostředí se rozumí i provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky či směsi, bez povolení podle jiného právního předpisu.

§ 297

Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek

(1) Kdo v rozporu s mezinárodní smlouvou, byť i z nedbalosti, vypustí nebo, ač je k tomu povinen, nezabrání vypuštění ropné, jedovaté kapalné nebo jiné obdobné znečišťující látky z lodi nebo jiného námořního plavidla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny, nebo*
- b) opětovně.*

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví,*
- b) závažné a rozsáhlé poškození jakosti vody, živočišných nebo rostlinných druhů nebo jejich částí, nebo*
- c) poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu.*

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 298

Neoprávněné nakládání s odpady

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo, byť i z nedbalosti, v rozporu s jiným právním předpisem ukládá odpady nebo je odkládá, přepravuje nebo jinak s nimi nakládá, a tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo*
- c) spáchá-li takový čin opětovně.*

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo*
- b) týká-li se takový čin nebezpečného odpadu.*

§ 298a

Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem, byť i z hrubé nedbalosti, vyrobí, doveze, vyveze, uvede na trh látku poškozující ozonovou vrstvu nebo s ní jinak nakládá, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až na tři léta bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- c) spáchá takový čin ve značném rozsahu.

§ 299

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození populace volně žijícího živočicha nebo planě rostoucí rostliny nebo místní populace nebo biotopu zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny.

§ 300

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti

Kdo z hrubé nedbalosti poruší jiný právní předpis tím, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než dvaceti pěti kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 301

Poškození chráněných částí přírody

Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

§ 302

Týrání zvířat

(1) Kdo týrá zvíře

a) zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

b) surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) byl-li za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, nebo

b) způsobí-li týranému zvířeti takovým činem trvalé následky na zdraví nebo smrt.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na větším počtu zvířat.

§ 303

Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

(1) Kdo z hrubé nedbalosti zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat, a způsobí mu tím trvalé následky na

zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt nebo trvalé následky na zdraví většímu počtu zvířat.

§ 304

Pytláctví

(1) Kdo neoprávněně loví zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné nebo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo přechovává neoprávněně ulovenou zvěř nebo ryby v hodnotě nikoli nepatrné, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného větší prospěch,

c) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí,

d) spáchá-li takový čin zvlášť zavrženíhodným způsobem, hromadně účinným způsobem nebo v době hájení, nebo

e) byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

§ 305

Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává látku s thyreostatickými, gestagenními, androgenními, estrogenními nebo jinými hormonálními účinky, beta-agonisty nebo jinou látku určenou ke stimulaci užitečnosti hospodářských zvířat nebo přípravek obsahující takovou látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem používá léčiva za účelem zvýšení užitečnosti hospodářských zvířat nebo je za tím účelem vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak opatří nebo přechovává.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) opětovně,

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

d) ve značném rozsahu.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li

čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

- a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech,*
- b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo*
- c) ve velkém rozsahu.*

§ 306

Šíření nakažlivé nemoci zvířat

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských zvířat nebo volně žijících zvířat, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 rozšíření takové nemoci.

§ 307

Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

(1) Kdo, byť i z nedbalosti, způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci nebo škůdce užitkových rostlin, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 rozšíření takové nemoci nebo takového škůdce.

§ 308

Společné ustanovení

Vláda nařízením stanoví, které nemoci zvířat a rostlin se považují za nakažlivé ve smyslu § 306 a 307 a na které škůdce se vztahuje ustanovení § 307.

Dle UZ č. 1083 – Trestní předpisy, nakladatelství Leges, s.r.o., Praha (k 1. 6. 2015): s. 78 - 81.